İSTANBULUM

9

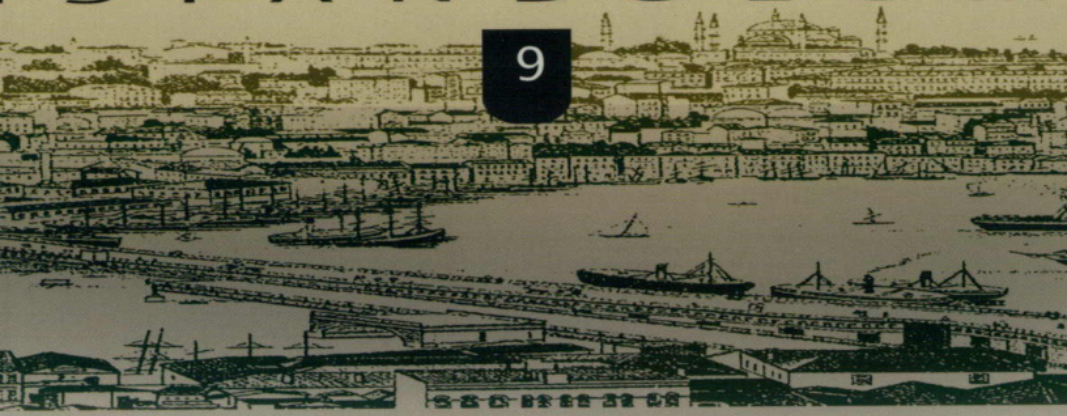

Gözbebeğim Göztepe

Celal Özcan

İstanbul 2010 AVRUPA KÜLTÜR BAŞKENTİ

heyamola yayınları

Göztepe, Gözbebeğim

Celal Özcan

Heyamola - 2010

Celal Özcan

1941'de Mudurnu'da doğdu. Günümüz öykücülerinden. Çocukluk ve gençliği Çatalca'da ve İstanbul Aksaray-Horhor dünyasında geçti.

Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümünü ve bir süre sonra da lisans tamamlayarak Edebiyat Fakültesini bitirdi. Anadolu'nun çeşitli yörelerinde (Sinop, Erzincan, Adapazarı...) ve 1967'den itibaren de İstanbul'da (Pendik Lisesi, Kartal Lisesi ve Erenköy Kız Lisesi'nde) Türkçe ve Edebiyat Öğretmenliği ve yöneticilik yaptı. Son olarak 19 yıl çalıştığı İstanbul Sankt Georg Özel Avusturya Lisesi'nden 2002-2003 öğretim yılı sonunda ayrılarak emekli oldu.

Türk öykücülüğünün gelişim aşamalarında 1970 kuşağı içerisinde gösterilen Celal Özcan, Edebiyat alanında 1960'lardan bu yana dikkat çeken çalışmalar yaptı, üretimlerde bulundu. Başlangıç yıllarında şiir ağırlıklı çalışmasına karşın zamanla öyküde karar kıldı. Anadolu gözlem ve izlenimlerini, İstanbul ve çevresinde saptadığı konuları öyküleştirdi. Bir de roman yazdı. Çocuk edebiyatıyla da ilgilenen yazann yayımlanmış beş çocuk kitabı, TRT'de yayımlanmış masalları ve oyunları var. Tanınmış edebiyat dergilerinde (Çağn, Hisar, Varlık, Türk Dili, Yeni Adımlar, Yansıma, Yazko-Somut, Yazko Edebiyat; Güney; Oluşum, Türkiye Yazıları, Militan, Öykü, İmge Öyküler, Sözcükler, Notos Öykü...) ve bazı gazetelerde şiir, öykü, deneme, tanıtma, eleştiri türlerinde yazıları yayımlandı.

Resim çalışmaları nedeniyle yavaşlattığı yazınsal üretimlerini emeklilikle beraber yeniden yoğunlaştıran Celal Özcan'ın öykü dalında üç ödülü bulunmakta. Gökova'nın Yalazları öyküsüyle 1975'te Sabahattin Ali Öykü Yanşması'nda ikincilik; Topyeri öyküsüyle 12. Antalya Festivali Öykü Yarışması'nda Gümüş Portakal ödülü; 1983'te de Nevzat Üstün adına düzenlenen öykü yarışmasında Düğüncüler adlı yayıma hazır öyküler dosyasıyla Başarı Ödülü aldı.

Yayımlanmış Kitapları: Gökova'nın Yalazları (öyküler, 1977), Sevgi Tuzak mı (roman, 1982), Düğüncüler (öyküler, 1983)

Çocuk Kitapları: Sokak Kedileri (öykü ve masallar, 1980), Şakacı Çocuklar (roman, 1981), Ovadaki Şenlik (masal-roman, 1981), Pamuk Kız (öykü ve masallar, 1986) Canım Kitabım (Sonradan Canım Kitaplığım adıyla, öykü ve masallar, 1986).

Önsöz

Beni ve çocuklarımı Göztepe'yle buluşturan, hepimizi bu semte sevdalandıran, onunla kaynaştırıp Göztepeli kılan sevgili eşim Meliha Özcan'a.

Kendimizi dünyanın gelişme hızına uydurarak, durmadan yenilenmekteyiz. Bu, her yeni günle gerçekleşen yeni bir doğumdur; doğumlar varsıllığıdır; bize kendi genlerini armağanlayan, yaşayıp kök saldığımız yerlerde.

Öyle görülüyor ki, uzunca bir süredir yaşadığımız Göztepe, 'dünya' ve 'yaşam' denilen şu 'iki kapılı handa' sürdürdüğümüz 'uzun ince' yolculuğumuzda bizim için bir son duraktır artık. Her geçen gün daha da artan doğurganlığıyla, sunduğu bereketiyle vazgeçilmezimiz olan, bugüne değin de vazgeçilmezliğini sürdüren...

Kentsel albenisi bir yana; doğal güzellikler; saygı ve övünç duyulası tarihsel artılar; sanatsal ve kültürel varsıllıklar; bu atmosfer içerisinde el ele, yürek yüreğe verme olanakları bulduğumuz bilim, kültür ve sanat adamlarının çokluğu; onlarla kaynaşmalar... Bütün bunlar, bu harika semte ve ondan bize, bizden de topluma yansıyan onur verici gelişim, üretim ve yenileşimin göstergeleridir.

Kırk yıla yaklaşan bir süredir ailece Göztepe'de yaşıyoruz.

Buranın okullarında uzun yıllar öğretmenlik yaptık. Burada daha bir olgunlaştık; anılar yaşadık, yapıtlar ürettik. Çocuklarımız, bizimle beraber buranın soylu havasından beslendiler; bu semtin görgü ve kültürüyle de donandılar; buranın okullarında eğitim ve öğretim temellerini oluşturdular. Büyüme, gelişme süreçlerinde burada arkadaşlıklar,dostluklar kurdular.

Göztepe'nin köşkler diyarı olduğunu belirterek, salt bunları ele alıp bir Göztepe kitabı yazılabileceğini söyleyenlere yanıtım şu olmuştu:

Bu kitap, alışılmış şekliyle, bir belgesellik ve ansiklopedik bilgi aktarımı özelliği taşımamaktadır. Göztepe'nin içinde, onun dekorunda, onun değerleriyle yoğrulmuş gerçek Göztepelilerin de kılavuzluğunda ona ulaşma, onda yeniden var olma sevdasının hikâyesidir.

Yerleşme ve mahalleleşmenin başlangıç günleriyle bugünü arasındaki bağlantılarda, Göztepe'nin günümüze gelinceye değin geçirdiği gelişim

süreçlerinin özetli bir panoramasıdır. Bizler de, yukarıda değindiğim her meslekten üstün değerlerle; eşim, çocuklarım; arkadaşlarım, dostlarım, öğrencilerimle beraber, onunla bütünleşmiş kahramanlarız.

Anısal sıcaklıklarla anlamlanan hikâyemiz, okurlarla el ele, yürek yüreğe verme içtenliğimizle giriştiğimiz bu onur verici yolculukta, bu çekici semt ikliminde, hep beraber dolaşmaya, Göztepe'mizi bir kez daha keşfedip tanımaya çağıran içtenlikli bir yüreğin sesidir.

Kitabımı oluştururken, Göztepelilik ruhuyla ellerimde elleri, içtenlikli dostça desteği ve aydınlatıcı ışığıyla yol gösterici kahramanlarım da oldu:

Bana bu kitabı yazmayı öneren sevgili arkadaşım Eray Canberk'e ve Heyamola Yayınevi sahibi Sayın Ömer Asan'a öncelikli teşekkürlerimi sunuyorum.

Eray Canberk'le beni bizzat evine davet ederek ağırlayan; açıklamalarından, kitaplarından yararlanmamıza izin veren 92'sine merdiven dayamış gencecik bir delikanlı olan Sayın Dr. Müfid Ekdal'a ve sevgili eşi Celile Hanımefendiye; merhum Prof. Dr. Bedi N. Şehsuvaroğlu'nun eşi Sayın Leyla Şehsuvaroğlu Hanımefendiye; saygıdeğer dost Sunay Akın'a ve sevgili eşi Belgin Akın'a; Sayın Dr. Mustafa Duman'a; Şahkulu Sultan Vakfı yöneticilerine; eski Göztepeli dostlardan mahallenin uzun yıllardır muhtarlığını yapmakta olan Sayın Hayrettin Uysal'a; Göztepe'nin eski ve köklü esnaflarından olan Sayın Mehmet Ali Bursa ve Aydoğan Bursa kardeşlere; sevgili arkadaşım Şaylan Yeşildağ'a; bu semtin övüncü, beraberliğimizin onur verici değerleri Meral ve Kemal Kaya dostlarıma; Şen-Özen Market'in sahibi Sayın Sabri Özen'e; Cengizhan Sokağımızın sakinlerinden ve Göztepe'nin eskilerinden yıllardır komşuluklarından onurlandığım Gümüşsoy ailesine; anılarıyla, anlattıklarıyla çalışmama katkılar sağlayan Sayın Özer Rayman'a, ağabeyleri Sayın Behiç ve Enis Rayman'a; Gençler Kitabevi sahibi sevgili Zekâi Kılıç dostuma; Eczacı Sayın Murat Durmuş kardeşime ve ablası Handan Aşar Hanıma; Günay ve Güray Uğurlu kardeşlerime; Erenköy Kız Lisesi İngilizce Öğretmeni sevgili Tanju Demirer kardeşime; Avusturya Lisesi'nden öğrencim olan eski bir Göztepe ailesinin evladı sevgili, vefalı Can Kaya Tokmakçıoğlu'na ve bu kitaptaki fotoğrafların önemli bir bölümünün çekimini yaparak ilgi ve emeğini benimle paylaşan, Maltepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Fotoğraf ve Video Bölümü öğrencisi genç kardeşim Gözde Gürelman'a ve merhum Zeki Teoman'ın hazırladığı Kadıköy adlı kitabın yayımını gerçekleştiren Gençlik Kitabevi sahibi Celal Güner'e teşekkür ediyorum. (Ayrıca ilk bastırdığı aylar içerisinde, bu yapıtını bana imzalayarak armağan eden

sevgili hocamız Zeki Teoman'ı saygıyla anıyorum.)

Celal Özcan

Bir

İnsan saatlerce bakabilir gökyüzüne

Denize saatlerce bakabilir, bir kuşa, bir çocuğa

Yaşamak yeryüzünde, onunla karışmaktır

Kopmaz kökler salmaktır oraya

Ataol Behramoğlu

Pendik'teki yaşamımızın ve öğretmenliğimizin yedinci yılı sonlarında bir şanslı gün, biraz daha İstanbul olan Göztepe'de yeniden açınca gözlerimizi...

Nicedir susadığımız, aradığımız, aradıkça yaklaştığımız ve sonunda kavuştuğumuz iklim, Göztepe diyerek açınca kollarını, sununca bereketini bize...

Büyüsüne kapılıverince köşkler, yeşillikler, çiçeklerle donanmış bu semtin...

Uzanınca ellerimize açılan elleri, gülümseyen yüzleri, dost sıcaklıklarıyla kimi vazgeçilmez dost canlar... Kaynaştırıcı harç oluverince, bu yeni dünyaya alışıp bağlanmamızda...

İstediğimiz olmuştu:

Eşim Meliha Özcan Yeşilbahar İlkokulu'na naklini yaptırdı.

Pendik'e gidiş geliş zorlukları nedeniyle, Göztepe'de oturacak bir yer aradık. Cavitpaşa-Cengizhan Sokak'ta villa tipli iki katlı eski bir evin boş olan üst katını kiraladık. Göztepe'ye kök salıp, uzunca yaşamaya kararlılığımız bizi bu semte, bu eve getirip yerleştirdi.

Ev, Yeşilbahar İlkokulu'na yakındı. Yirmi iki yaşındaydı ve biraz yıpranmıştı. Ama olsundu. Çok geniş salonu, gene geniş, ferah üç odası ve iç açıcı mutfağıyla yüz elli metrekareyi aşan genişliği ve ferahlığıyla çok hoşumuza gitmişti. Üstelik önünde sokağa kadar

uzanan büyükçe bir bahçesi vardı. Geniş balkondan ve pencerelerden görünen bu güzel manzarada ağaçlar, çiçekler...

Pendik'te hep vardılar; baktık burada da eksik değiller: Sokak satıcıları. Yoğurtçu, hallaç, kalaycı, sebzeci; sırtında bir küfeyle geçen üzümcü gibi satıcılar... Ayı oynatıcı bile geçiyordu. Arada sırada da omzunda balta, "Baltacı! Odun keserim; baltacı!" diye seslenen de. Sobalıydı evimiz. Taa, Cevizli'den getirttim kömürü ve odunları. Odunumuzu ilk kez sokaktan omzunda baltayla geçen Ayancıklı bir baltacıya kestirdiğimi anımsıyorum. Başvurularım sonuç verdi. Kısa bir süre sonra benim de naklim yapıldı. Artık Erenköy Kız Lisesi'nde çalışacaktım. Çok sevinçliydik.

İşte şimdiydi sırası: Geniş balkona tırmanan acemborusu ve morsalkımlarla da renklenen manzaramıza karşı kurduğumuz çilingir sofrasında, çocuklarımızla birlikte güzel bir Ağustos sonu akşamında kutlama yemeği yedik. O sevinçli gecede gökyüzünde beliriveren dolunay da, sanki bizim yeni bir mekânda yeni bir yaşama geçişimize katılırcasına ışık yağdırıyordu.

Dolayda tarihi köşkleri bile yıkarak, yerlerine yüksek betonarme binalar yapmaya yönelen çabaların henüz el atmadığı böyle bir evde yaşamanın tatlarını daha ilk günden duyumsamaya başlamıştık.

Aradan çok zaman geçmedi; Göztepe'ye taşındığımız sıralarda, çok öncelerden başlayan dört-beş katlı betonarme ev inşaatları daha da hızlanarak sürüyordu. Zamanla kimi üç, hatta dört katlıların da yıkılarak yerlerinde gökdelenlerin yükseltilmesi de pek gecikmedi.

Bugün bakıyorum da şaşkın şapşal bir bilgiçlikle, nereden nereye demede sanki bu yörenin eski sakinleriyle yarışmaktayım. Oysa gerçek Göztepeli bütün yerliler, daha nice farklı değişimlere tanık ola ola büyüdüler, olgunlaştılar, bugünlere geldiler.

Komşularımızdan Gümüşsoy ailesi, sokağımızın yaşayan en eskilerinden. Onlardan çevremizle ilgili aldığımız ilk bilgilerdeki ilginç ayrıntılar ve gösterdikleri eski fotoğraflar, buralar dahil, Göztepe coğrafyasının hangi değişim süreçlerinden geçtiğini anlamamıza yetiyordu. Kaldığımız villanın Gümüşsoylarınkiyle 1950'de yan yana çekilmiş fotoğrafına bakıyoruz. Çevrenin o sıralardaki özelliklerine, 2009'un bugünlerinden bakınca, aradaki büyük çelişkiyi ayrımsamanın şaşkınlığına uğruyoruz. Harekete geçen meraklarım komşulara sorular yöneltiyor. Nevzat Bey'in ablası Necla Hanım, fırsatı iyi kullanıyor. Zaten bir eskiye özlem duyarlılığıyla bocalamakta olduğu anlaşılıyor. İçinde iki duygunun çatışması, onun

bugünkü sancısı. Aslında şimdiki zamandan çok şikâyetçi değil. Üstelik yeniliklerden, zengin olanaklardan, sunulan kolaylıklardan memnun. Ama gene de koca kent kalabalığının ürettiği kirliliklerden şikâyetçi. Yeni yapıların, yeni yüzlerin, yeni ilişkilerin yansıttığı yabancılıklar, uzaklıklar ve uyumsuzluklardan da.

Evlerinin arkası, taa Tütüncü Mehmet Efendi Caddesi'ne değin bomboştu. Ayrıca buralardan sahile gitmek için hiçbir yere sapmadan, bakımlı bakımsız bomboş bahçeler içinden yayan yapıldak inebiliyorlardı. Tabi ki, eskiden Cadıbostan denilen şimdiki Caddebostan'dan salavatlı geçişlerle! Öyle çok ev yoktu ortalıkta. Birkaç yazlık villa, gene hemen hepsi yazlık olarak kullanılan, geniş bahçeler içerisinde onlara kapalı dünyalar olan paşa köşkleri. Ağaçlık, çalılık dikenlik, bağlık bahçelik yerler, patika yollar falan.

Sağa sola, aşağıya yukarıya gidiş geliş yolu diye açılmış toprak yollar, özellikle yağmurlarda ve kışın sulu sepken kar yağışlarında çamur deryasıydı. Şair Ahmet Kemal Sokağı diye bir şey de yoktu arkada. Cavitpaşa Sokağı'nın Bağdat Caddesi tarafı bomboş otluk, çalılık, bahçelik yerlerdi. Çobanlar koyun keçi getirir, ortalıkta otlatırlardı. İstasyon çarşısındaki Kasap Rıfkı'nın hayvanları olmalıydılar. 'Kasabın' diyorlardı çünkü.

Birer düş âlemi gibi kendi dünyalarında köşk cennetleri... Köşkler dev çamlar, ıhlamurlar, çınarlar ve kestanelerle çevrilmiş. Dışta kalın ve yüksek duvarlar... Kapılarda nöbetçiler... Ve onların dışındaki alanlar hemen hemen baştan sona otluk, çalılık; sağa sola kondurulmuş birkaç yazlık villa.

Yörenin bahçelerinde meyve, sebze yetiştirilir, kümeslerde tavuk da beslenirdi. Yumurtanın fazlasını, yakındaki bakkala verenler olurdu. Yazdan yaza gelenlerle bir canlılık yeşeren bu dünyada, sadece yazın açıktı o bakkal. Kışınsa yukarıya, istasyondaki Bodos Efendiye götürürlerdi yumurtaları. Karşılığında da eve gereken bir şeyler alınırdı. Hatta yetiştirilen sebzeyi meyveyi de manava satarlardı. Etraftaki köşk bahçelerinde üzüm bağları bile vardı. Çiftehavuzlardan yukarıya, Tepegözle Yeşilbahar arasındaki arazi önceki yıllarda çok geniş bir bağlıkmış. Rum'un Bağı diyorlardı. Gene de boştu oralar.

Erenköy Kız Lisesi'nde okumuş olan kardeşi Nesrin Hanım açıklıyor:

"Hiç unutmam, bahçelerdeki kameriyelerde kimi kendi ailemiz arasında, kimi de yazlıkçı komşularla çaylar, yemeklerle söyleşilirdi. Biz çocukların çok hoşuna giderdi bu saatler. Büyükler söyleşirken yeşillikler arasında koşturmaktı zevkimiz. Körebe, saklambaç, evcilik

falan.”

“Az’dık ama komşuluklarımız harikaydı. Şu karşıdaki Cevat Paşanın arsasına yapılan şimdiki Arda Apartmam’mn yerinde bir villa vardı. Köşede. Ermeni Sarkis Beye aitti. Eşi Haygonoş Hanım da çok hoş bir insandı.”

“Biliyorum,” dedim, “biz geldiğimizde de o villa vardı zaten ve kendilerini görürdük.”

“Bilirsiniz tabi. Sahi siz de pek yeni sayılmazsınız buralarda.”

Ev onlarındı. Yeri alışına, evi yapışma rahmetli babam yardımcı olmuştu.

Nevzat Gümüşsoy:

“Sarkis Bey Kapalıçarşı’da köseleci dükkânı çalıştırıyordu.” dedi. “Çok iyi komşulardı. Kızları Seta ve oğulları Artin’le mutluca yaşıyorlardı. Aramızdaki ilişki dostçaydı.”

“Bayan Haygonoş’un çay davetleri çok zevkliydi.” diye ekliyor Necla Hanım. “Daha sabahtan kek, börek ısmarlardı; hem de Kadıköy’e. Kekli, su börekli çay söyleşilerimizde, akraba yakınlıklarından daha sıcaktı ilişkilerimiz. Ne lazımsa karşılıklı verirdik birbirimize. Sadece onun buzdolabı vardı; bize arada sırada buz da yollardı. Kutsal günlerimizde ve bayramlarımızda bir Müslüman yakınımızdan daha yakın davranır, bu günlerimizi kutlamada ne yapacağını bilemez telaşlarla gönlümüzü alırdı. En güzeli, gülümseyen yüzleri ve sıcaklıkları, yetiyordu hepimize.

Alışverişlerimizi genellikle Kadıköy’den yapardık. Tramvayla gidişimiz çok zevkliydi. İki vagonluydu tramvay. Birinci mevki kırmızı, ikinci mevki yeşil. Belki siz de bilirsiniz; gidiş geliş iki hat vardı; caddenin iki kıyısında. Bostancı’dan Kadıköy’e, Kadıköy’den Bostancıya. Özellikle yaz mevsiminde üstü açık tramvay yolculukları harikaydı. Aradan kısa bir zaman geçti, bu kez devreye bir otobüs girdi, ardından başka otobüsler, otomobiller... Ve zamanla tramvaylar kaldırıldı. Arnavutkaldırımları söküldü, cadde daha da genişletildi ve asfaltlandı. Faytonlar da çok zevkliydi.”

“Faytonlara biz de yetiştik be Necla Abla! Hatta zaman zaman Caddebostan taraflarına; plaja onlarla gider gelirdik. Gerçekten farklı bir zevkti o.” diyorum.

“Doğrudur... Otomobiller çoğaldıkça, faytonlar azalıp, hatta yitip gitti.

Bu süreç içinde de, günümüze değin bağlar bahçeler, sokaklar ve yıkılan köşklerin arsalarına hızla inşa edilen gökdelenler. .. Bu olanaklar arttıkça da bağlar bahçeler, çok geçmeden evlerle, apartmanlarla doldu."

Nevzat Bey'in ifadesi zaten bilinen bir gerçekliği yinelemekten ibaretti:

Kendilerinden uzun yıllar önce tren, vapur seferleri başlamış. Ardından Bağdat Caddesi'ne gidiş-geliş tramvay. Sonra da motorlu araçlar. Açılan yeni caddeler, sokaklar ve yıkılan köşklerin arsalarına hızla inşa edilen gökdelenler. Köşklerin hemen her birinin bahçesinde çok hoş heykeller olduğunu da bizzat görmüştüm. Pek çoğu uçup gitti. Gitti de, Caddebostan'da Cemil Topuzlu'ya bakan bazı köşklerde o güzel heykellere gene de rastlıyorum.

Bütün bunlar ani bastıran nüfus yoğunlaşmasının sonucu. Bir zamanlar, çevre, sayısı pek fazla olmayan bir ya da iki katlı evlerden ve içerisinde bağlar, meyvelikler, sebze bahçeleri, kameriyeler bulunan yerleşme noktalarından ibaretken, işte böyle bir değişimle başımız dönmekteydi. O yüzdendi belki, Muharrem Gümüşsoy da, kervana katılıp, villasını yıktırdı, yerine dört katlı apartmanı dikiverdi. Birkaç yıl sonra onu da yıktırarak yerine 'kat karşılığı' sekiz on katlı bir yüksek apartman dikiverdi. Bu olay bir örnektir; hemen her villa sahibi, hatta köşk sahipleri, bu apartman-gökdelen yaptırma coşkusuna çoktan kaptırmışlardı kendilerini.

Bayan Necla Bilge derin bir göğüs geçirdi:

"Akşamları evden çıkamazdık. Çevre kapkaranlık olurdu. Dışarıdan gelen bir kıpırtı bile kimi zaman kaygılar, korkular ve ürpertiler uyandırırdı insanda. Tabi o anları sanmayın ki çok özlüyorum! Ancak, bir sıla arayışı gibi, nedense eskiye özlem duygusunun etkisi de az değil. İnanır mısınız, 1955'e kadar elektriğimiz yoktu. Biz kendi paramızla iki direk aldık. Belediye de dikti. Ve ancak o zaman, yani 1955'le beraber elektriğimiz verildi. Suyumuzu uzun zaman bahçemizdeki kuyudan sağlardık. İçimi de fena değildi hani."

50'li yılların ortalarında evlerinin hemen arkasında, azıcık çapraz yerdeki komşuları Edibe Hanım'ın, bahçesi biraz daha düzenli tek katlı evine, bir iki yaz Zeki Müren kiracı olarak gelmiş. Her gelişte de iki-üç ay kadar kalmış. Küçük Çiftlik Parkı'nda, arada da Caddebostan'da konserini tamamlayınca, gencecik yaşta ün yapan bu değerli sanatçıyı gecenin ileri saatlerinde bir gösterişli otomobil getirirmiş.

Komşularımın anlattıklarına tam bir uyum sağlayarak, kendimi buradaki geçmiş gecelere götürüyorum. Bir keyifli oyun tadıyla sahneyi canlandırıveriyorum:

Geceleri pek perde kapanmazdı bu seyreklik alanda. Zeki Müren'i getiren Cadillac'ın farları vururdu camlara, şarkı gibi. Uykulu gözlere, sonuna değin açılan kulaklara notalar dökülür, düşlerde aşklı hikâyeler gezinirdi. Hemen kalkılır, itişe kakışa o yana bakılır, genç Zeki Müren'i görmek için yarışılırdı. Ertesi günün aydınlığındaysa, bahçeye bir adım dahi atsa, paparazziler örneği hiç kaçırmazdık görüntüleri. Sabır ve heyecanla beklenirdi sanatçının bu dönüşleri; bu giriş çıkışları. Öylesine ıssız ve sakin bir yörede, böylesine coşku yaratan bir farklılık, hele içi Zeki Müren'le de doldurulunca, 'değme gitsin'di!

Hiç işin olmasa da öğle üzeri dışarı çık

Yağmur varsa ıslan, güneş varsa ısın, hatta üşü hava soğuksa

Yürü, yürürken sağa sola bak, öylesine değil, görerek bak

Çiçek görürsen kokla, köpek görürsen okşa, çocuk görürsen yanağından makas al...

Can Yücel

Hemen her günün erken saatlerinde, tanla beraber ağaç bolluğunu mekân bellemiş kuşların sabahlara dolan şarkılarıyla uyanıyorum. Kahvaltının ardından okula gitmek üzere çıkıyorum. Ben İstasyona doğru yürürken, Tütüncü Mehmet Efendi Caddesi'nde öğrenciler, çarşıya, işlerine koşuşturan kadınlar, erkekler gittikçe çoğalmaktadır. "Günaydın!" dediklerim oluyor; yüzüme bakanlara. "İyi günler!" ya da "İyi işler!.."

Yan sokaklardan, aşağılardan gelenlerle arttıkça artan kalabalıklaşmayla, cadde, tıpkı ilerledikçe koyaklardan, kaynaklardan koşup katılan telaşlı sularla akışı daha bir yoğunlaşıp çağıltısı artan ırmaklar gibi oluyordu. Üstelik trenden inen kalabalıklar içinde öğrenciler de vardı. İstasyon karşısında, köprü korkuluğuna kıçını vermiş, kız bekleyen bıçkın delikanlılar... Esnaftan adamlar da. Beri yanda varlıklı apartman dairelerine, köşklere, villalara temizliğe, hizmetlere, çocuk bakımlarına koşturan, varoşlardan gelen hemen her biri mantolu, başörtülü saygıdeğer taşralı kadınların işlerine yetişme telaşlarından dosyalarıma öykülük derlemeler de yapabiliyordum.

Rıdvan Paşa Sokağı'nda kuşların cıvıltılarıyla ve özellikle de öğrencilerin tatlı gevezeliklerinden ayırdıkları 'günaydın'larla ruhum bir kez daha yıkanıyor. Okul girişindeki ağaç ve çiçek cennetine kavuşmamla kafam iyice aydınlanıyor. Böylece, geçecek güzel derslere doğru gülümseyen bir yürek ve içtenlikle bakan gözlerim, gereksindiği ışığı derlemiş oluyor.

Göztepeli oluş aşamasındaki ilk evimiz ilk evimiz

Sözünü ettiğim villa tipli evde yaşayışımızın üçüncü yılı sonlarındaydık. Ev sahibimiz Avukat Süleyman Yaşar, dışarı çıktığım bir sıra, hemen önümde beliriverdi:

"Celal Bey, sizden özür dileyerek bir ricada bulunacağım. Kira sözleşmesini yenilemeyelim. Anlayış gösterip evi boşaltabilir misiniz? Zira onu yıktırıp yeni bir inşaat yaptırmak istiyorum."

Ev sahibimizin bu ani uyarısı ilk başta canımı sıkmıştı ama, kendimize ait bir ev edinme yönünde de fırsat sunmuştu.

Pendik'teyken dost edindiğim komşulardan bir emlakçının yardımıyla Aydınlı köyünde ucuz bir fiyata, taksit maksit, üç dönümlük bir tarla satın almıştık. Adam ileri görüşlü: "Hocam," diyordu, "bu arsa ve araziler yakın bir gelecekte çok değerlenecektir. O zaman ev de alabileceksiniz, araba da. Alın ve hiç dokunmayın, unutun gitsin. Gün gelecek, tarla size kendisini anımsatacaktır. Çok yakındır, göreceksiniz."

Dediği doğru çıktı. Avukat Süleyman Beyin Göztepe'deki güzelim villayı yıktırıp, inşaat yaptırma kararı vermesi üzerine, kiralık yeni ev arayışına koştururken, yıllarca önce aldığımız Aydınlık köyündeki tarla aklıma geliverdi. Onu satıp bir daire alabilir miydik?

Sokağımızda, tam karşımızda Yıldız Apartmanı'nda bir daire satılıyordu. Ünlü Hukuk Profesörü Aydın Aybay'ın kayınpederinin aynı apartmandaki dairesi. Ev aradığımızı öğrenen Aydın Hoca'nın eşi Avukat Gülçin Aybay, durumu bize anımsattı. Tarlayı sattık. Az bir borç kalıyordu; anlaştık. Bir yıl içinde, ay ay taksitle onu da ödedik.

Tanınmış Hukukçu Profesör Aydın Aybay'ın bitişik dairede yaşamakta olduğunu bilmek ve kendisiyle zaman zaman görüşme şansları yakalamak bir başka sevincimdi, onurumdu benim. Onlar bir süre sonra Feneryolu taraflarına taşındılar, dairelerini bizim önerimizle arkadaşımız Avukat Kemal Kaya satın aldı. O ve eşim Meliha'yla beraber Yeşilbahar İlkokulu'nda öğretmenlik yapan Meral Kaya zaten

nicedir dost olduğumuz kişilerdi. Kaya kardeşler, aynı zamanda edebiyat ve özellikle şiir sevdalısı kimlikleriyle de Göztepe'yi yaşanır bir iklime çevirmemizde rol almış sayılası değerlerimizdi. Onlarla, örneğin, bir Nâzım Hikmet dizesinde dile gelen duygularımız, İstanbul'a değin akın eden "Memleketim(iz)in İnsan Manzaraları"ndaki adım seslerinde daha bir diriliyor, yurt ve yurt insanı gerçekliğine yönelik ilgilerimizde dişe dokunur, bilinçli düşüncelerle kaynaşarak, soylu bir anlama ulaşıyordu.

Biz bu eve yerleşeli beri, Göztepeli olmanın ikinci önemli adımını da atmıştık. Buraya tapulanmıştık; buranın iklimiyle içli dışlılığımız gün günden yoğunlaşıyordu.

Biliyordum ki, asıl Göztepelilik, semtin ruhunu kavramak, iklimine uyum sağlamak ve onunla kaynaşmak demekti.

***

Yıldız Apartmanı'nda, yerleştiğimiz dairedeki ilk aylarımızda salonda, deniz tarafına dönük geniş pencereler önündeki koltuklara oturur, ta Marmara'ya değin derinlikli manzarayı seyrederdik. Elimizde ya çay ya da kahve. Söyleşilere dalarken, gözlerimiz ister istemez karşılarda apaçık görünen Marmara'nın maviliklerine kayardı. O maviliklerin içerisinde yakınlarda bir yerlerden, işte şuradaki Bostancı'dan ve Kadıköy'den Adalara giden, oralardan dönen, yolcularını selametle gezdiren vapurların şiirli akışını izlemelerde tatlar demlerdik. "Evimiz deniz görüyor"du, yani!

Hemen yanımızda -bir ara öğrencim de olan- komşumuz Afetlerin, bahçesi çamlar ve defnelerle donanmış şirin villası, bizim denize bakış ve ora evreninde gezintiye çıkış düşlerimizi hiç de engellemezdi. Şimdi yerinde çok katlı bir apartman yükseliyor. Onun hemen ötesinde de köşedeki Sarkis Bey'in villasının yerinde inşa edilen Arda Apartmanı. Oraya değin uzanan geniş boşluğun elverişli bazı düzlüklerinde top koşturan mahallemizin çocuklarının çığlıkları ve hemen şuradaki Yeşilbahar İlkokulu'ndan gelen öğrencilerin cıvıltıları dolduruyordu dünyamızı.

Küçük oğlum Utku ve onun arkadaşları Leyla, Ebru, Onur, Levent, Maruf, Alp, Erdinç... Bizim sokağın afacan güzel çocukları... (Ben bu çocukları, TRT Programcısı Engin Ayça'nın istemi üzerine, rahmetli Adile Naşit'in, çocuklar için, "Uykudan Önce" programına yazdığım masallardan bazılarında kahraman olarak da kullandım. Öylesine coşkulanmışlar, öylesine hoşlanmışlardı ki!)

Derken, Cavitpaşa'nın Yeşilbahar İlkokuluyla buluştuğu sol köşede, yani tam karşımızda yeni bir gökdelen yapımı. Sazak ailesinin yıkılan konaklarının arsasında. Nasıl ve ne çabuk yükseliverdi birden! Sazak Apartmanı Göztepe'nin sanırım ilk gökdeleniydi. Hemen onun berisinde, Ayaydın ailesinin arsasında da iki yüksek apartman daha çıkıldı. Tüm mavilikleri alarak, çalarak gözlerimizden. Marmara'yı ve Adalar'ı koparıp kaçırarak beton acımasızlığın ötelerindeki Kafdağı'na!

Bizim, Cengizhan Sokak'taki üç katlı Yıldız Apartmanı ufacık kalmıştı tabi. Onu anlıyordum ve artık daha çok seviyordum. (Apartmanımız, ilk yapıldığı anki üç katlı özelliği ve şirinliğiyle, etraftaki çok katlı apartmanlar arasında, yükselme hevesine kapılmadan, bir villa gibi yaşamayı hâlâ sürdürüyor.)

Bir başka gün bir de baktık, Cevat Paşa Köşkü'nün harabeleri, greyderlerle sokağı toza dumana boğarak iki gün içinde temizleniverdi. Anlaşılmıştı, orası da apartmanlarla doldurulacaktı. Ve belli ki ağaçlar, yeşillikler, kuşlar ve de deniz daha da uzaklara, bilinmezliklere gidecek, oralarda yitecekti. Çocuklar da ancak evlerinde koşuşup oynayacaklardı.

İnşaat sırasında acımasızca kesilen çamların, defnelerin, kestane ve ıhlamur ağaçlarının o günlerde, sancılarla çevreye yayılan feryatları hâlâ kulaklarımda. Çünkü onların dilinden anlıyordum. O feryatlar, salt bizim gözlerimizde, bizim kulaklarımızda ve yüreklerimizde anlamını buluyor, bu sızılı anımızın tarihinde yaralı bir hikâye olarak yerini alıyordu. Eşim Meliha Özcan ve bir iki komşunun, yüz yıllık çamlar, defneler, ıhlamurlar kesilirken müteahhitle Göztepe'yi inletircesine kavgalarına desteklerim oldu. Dilekçelere ve bizzat gidip başvurmalarımıza karşın, bir türlü olumlu sonuç alamadık. Bu acımasızlığa damgasını vuran talanın ve rant silindirinin önünde umarsızdık. Bir şeyler yapmayan, yapamayan yetkisiz yetkililerin küçülüş fotoğrafları da, söz konusu hikâyenin çelişki içeren bir hınzır ayrıntısı oluyordu.

Çok önceleri, Cengizhan Sokağı'nın Ihlamur'a dek uzanan derinliğinde, üç köşk varmış. Biz geldiğimizde birisi ayaktaydı. Başta Cevat Paşanın köşkü vardı. (*Aslında bu sokağa adını veren Cevat Paşa'dır. Ancak, yetkililerin aymazlığı sonucu, bir yanlışlık yapılmış, sokağa Cavit Paşa adı verilmiş. Köşk 1956'da yıkılmış. Biz bu yıkıntıdan kalan ve bir ören yerini andıran ahır ve personel evi kalıntılarıyla karşılaşmıştık. Sonra bu geniş araziye, birisi Cevat Paşa'nın adını alan dört beş apartman yapıldı.*) Ortada, bazı kaynaklarda belirtildiği üzere, Topal İsmail Hakkı Paşa'nın olduğu söylenen bir başka köşk ve daha ötede hâlâ ayakta duran Tevfik Efendi Köşkü. Sanırım bu köşkün

varislerinden olan Nafiye Hanım ölünce, kızı Mübeccel Hanım köşkü yıktırıp arsasına apartman yaptırmak istedi. Ancak yıkılıp büsbütün yok olmasına izin verilmedi; böylece Tevfik Efendi Köşkü, aslına uygun olarak arkaya, Cavitpaşa Sokağı tarafına yapılandırıldı. Bir süre Yeşilbahar Hastanesi adıyla hizmete sunuldu. Şimdi Huzur Evi olarak değerlendiriliyor. Onun kaldırıldığı yere de yüksekçebir apartman inşa edildi; Nazmibey Apartmanı. Bunların hepsi gözümüzün önünde gerçekleşti.

Bir de, bizim ilk geldiğimiz günlerde, Ihlamur Sokağı'nda, tam Cengizhan Sokağı'na bakan yerde hâlâ ayakta duran görkemli Ali Refik Paşa Köşkü var.

Ne yazık ki, maddi zorluklara yenik düşen bu cennetin sahipleri, köşkün önündeki ağaçlık alana dev bir apartman yapılandırmak durumunda kalmışlardı. Köşk Apartmanı. Gerçek köşkse onun hemen arkasında kaldı. Tutsak edilmiş gibi; gözlerden, seyir zevklerimizden soyutlandırılmışçasına. Merak uyandırıcı bir gizemli iklimde, zor da olsa soluk alıp verebiliyor. Ve şükür ki, sahipleri olan Türsan ailesince elden geldiğince iyi korunuyor. Öğrendiğime göre, köşkün arkasındaki binaya işgal yıllarında İngilizler yerleşmişti. Aynı İngilizlerin, Oramiral Kemal Kayacan Sokağı'ndaki Pansiyonlu Okul'u karargâh olarak kullandıkları da kayıtlara geçmiş bilinen bir olaydır.

İki

Abdülhak Şinasi Hisar'ın yaklaşımını benimsiyor ve önemsiyorum: Her muhit, ancak ona uyulunca ve nüfuz edilince hem vazıhlaşır, hem derinleşir; bize seslenir ve mahrem musikisini dinletir. Bu çok doğru ve ustalıkla dile getirilmiş mantıktan hareketle, Göztepe'yi anlama ve algılamada ve de tanımlamada, nasıl bir yaklaşım göstermeli ve neler yapmalıydı ki, çekilen fotoğraf, semtin salt pitoresk niteliğiyle kalmayıp ruhunu da yansıtsın? Ve biz o ruhla kendi ruhumuzu kaynaştırabilelim? Nasıl?

Göztepe

Göztepe, İstanbul'un Anadolu Yakası'nda, Kadıköy ilçesi sınırları içerisinde bulunan önemli bir semttir. E-5 karayolu ile Marmara Denizi ve Erenköy'le Feneryolu arasındaki geniş bölgede yer almaktadır. (*Caddebostan'la iç içeliği ve denizle yüzyıllardan beri doğal bağlantı içinde oluşuyla Marmara'ya 'Benim de denizim' diyen bir hoş sahipleniş gerçekliği yansıtan.*)

Ancak yönetsel bölümlemede zamanla değişiklikler olmuştur. Göztepe, 1930'larda, Kadıköy ilçesinin dahilindeki Kızıltoprak bucağına bağlı bir mahalleydi. Bu büyük mahalle kapsamında ayrıca Merdivenköy muhtarlığıyla Çiftehavuzlar ve Caddebostan da bulunuyordu. 1956'dan itibaren, Caddebostan ile Çiftehavuzlar, bağımsız birer muhtarlık olarak Göztepe'den ayrıldılar. Son yıllarda da Merdivenköy Mahallesi ile Gözcübaba Mahallesi muhtarlıkları da birer bağımsız bölge olarak belirlendiler.

Bütün bunlara karşın, bir yerleşmiş alışkanlıkla, hatta kimi de hâlâ silinmemiş kayıtlarla E-5 karayolundan güneydeki Marmara kıyılarına değin genişleyen büyük alan, halk arasında çoğu kez Göztepe diye de anılmaktadır. (Bakınız: E-5 Göztepe Durağı; Marmara Üniversitesi Göztepe Kampusu; Göztepe Sigorta Hastanesi-Göztepe Eğitim ve Araştırma Hastanesi...)

Bugünün Göztepe'si, ta o günlerden 2000'li yıllara gelinceye değin aşama aşama eklemeler, değişmelerle pek çok İstanbul semti gibi kentsel bir kimliğe dönüştü.

Ana damarları: Tütüncü Mehmet Efendi Caddesi; Bağdat Caddesi; Cemil Topuzlu Caddesi; Fahrettin Kerim Gökay Caddesi... Ve bu

damarların besleyici bağlantı kılcalları, sokaklar, çıkmazlar...

Süsleyici, besleyici, donatıcı değerler ve iç açıcı güzellikler: Parklar, bahçeler...

Bunlar dışında, bir zamanlar piknik yapılabilir bir mesirelik olarak da kullanılan Gözcübaba evreni...

Bütün bu park ve yeşillik alanlarda, diğer cadde ve sokaklarda ve özellikle de betonlaşmalara karşın varlığını yitirmeyen, gün geçtikçe inadına daha bir bereketli, daha bir doğurgan canlılıklar gösteren tür sayısı kırkları geçen ağaçlar, ağaçlar; çiçekler, çiçekler...

Köşkler bu semtin önemli bir artısı elbet

1960'ların ortalarına doğru başlayıp hız alan yıkma, kesme talanlarının verdiği zararlara tanık olmak yaraladıkça yaralıyor içimizi. Yüksek apartmanların inşa ediliş süreçleri, sayısı salt Göztepe'de 120'yi bulan görkemli pek çok paşa köşkü ve konağından önemli bir bölümünün yerle bir edilmesine neden oldu. Semte geldiğimiz günlerde de tanık olduğumuz bir olaydı bu.

Bir köşkler, konaklar semti olan Göztepe'nin hâlen ayakta kalan köşkleri de birer tarihi kalıt sayılmalıdır. Saptadığımca bugün ayakta kalabilen ve bir dereceye değin bakılan, korunan köşklerin başlıcaları şunlar: Çemenzar Sokağı'ndaki Hurşit Mehmet Paşa Köşkü (*Çocuk Yuvası*); Kendi adını taşıyan cadde üzerinde Fahrettin Kerim Gökay Köşkü (*Vakıfça sağlık hizmetleri veriliyor*); Zeki Zeren Sokağı'ndaki Sunay Akın ailesinin Oyuncak Müzesi olarak kullanılan köşkü; Tütüncü Mehmet Efendi Caddesi'ndeyken öne yapılan apartman nedeniyle bir arkaya taşınan ve sahipleri Tavukçuoğlu ailesince ev olarak kullanılan köşk; Aynı caddede halen Göztepe İş Bankası olarak kullanılan Mabeyinci Faik Bey Köşkü; II. Orta Sokak başında solda diş sağlığı merkezi olarak kullanılan Zülüflü İsmail Paşa Köşkü (*1900-1905 arasında yapılmış. İsmail Paşa'nın saçlarının ve favorilerinin uzunluğu ve gürlüğü nedeniyle kendisine "Zülüflü" lakabı yakıştırılmış*); Ihlamur Sokağı'nda sağda Ali Refik Paşa Köşkü (*Halen varislerince ev olarak kullanılmakta*); Cavitpaşa Sokağında, bir süre Yeşilbahar Sağlık Kliniği iken, halen huzurevi olarak kullanılan Tevfik Efendi Köşkü; Tepegöz Sokağı'nda İlhan Vreni Nural Eğitim, Kültür ve Sanat Vakfı adına kullanılan çok bakımlı Rukiye Sultan Köşkü; Tahta Köprü'den Çemenzar Sokağı'na çıkışın sağında, Nadir Ağa Sokağı'nın demiryolu ucundaki Selanik Valisi Müşir Hayri Paşa Köşkü ve hemen bitişiğindeki damadı Galip Paşa Köşkü; Göztepe Parkı karşısında Cemil

Topuzluya çıkmadan solda Cafer Paşa Köşkü; Cemil Topuzlu Paşa Köşkü; Aynı alan içerisinde Hacı Bekir Köşkü (*Büyük Kulüp'çe kullanılmakta*); Cemil Topuzlu Caddesi üzerinde Abdüllatif Suphi Paşa Köşkü; Görkemli Ragıp Paşa Köşkü ve diğer birkaç köşk.

Ben bu köşkleri yerinde incelemek için koştururken ilginç bir gerçekle karşılaşıyorum: Ne içinde oturanlar ne de hemen yanı başındaki ve karşısındaki komşular ve ne de tabi ki, merak ve ilgiyle bu köşkleri görmeye, incelemeye gelen insanlar köşklerin ilk sahiplerinin kim(ler) olduğunu biliyor. Belediyelerin Kültür Dairesi'nin bir hizmeti de, bu türden tarihi konakları tanıtıcı birer yazılı levha hazırlayarak her birinin kapısına monte etmek olmalıdır diyorum. Böylece, geçmişle bugün arasında kurulacak bağlarda bu uygulamanın açıklayıcı, aydınlatıcı desteği sağlanmış olacaktır. Bu çalışma, salt Göztepe için değil, Kadıköy'ün, İstanbul'un, hatta yurdun tümündeki bu türden yapılar için de gerçekleştirilmelidir. (*Kadıköy ve Kızıltoprak'tan Bostancı'ya değin sıralanmış semtler için kaynak aranması durumunda, çok sağlam belgesel iki değerli yapıt, özellikle Dr. Müfid Ekdal'ın Kapalı Hayat Kutusu Kadıköy Konakları adlı oldukça oylumlu kitabı ve ayrıca Prof. Dr. Bedi N. Şehsuvaroğlu'nun Göztepe adlı kitabı başvurulacak önemli yapıtlardır.*)

Bu köşklerin bazıları boş ve savsaklamalarla kendi yazgısına terk edilmiş durumda. Kuşlara, böceklere, kedi köpeğe korunaklık ediyor. Ya da bir yolunu bulup içerilere dalarak orada yaşamını sürdüren tinerci dediğimiz başıboş zavallıların sığınma yerleri oluyor. (*Örneğin,Tütüncü Mehmet Efendi Caddesi'ndeki Müşir Gazi Osman Paşa Köşkü... Yanan köşk, aslında daha önceleri yıkılan asıl köşkün harem ve selamlığını içeren binadır. Burayı, II. Abdülhamid'in damadı Nurettin Paşa asıl köşkü yıktırarak yaptırdı. Söz konusu köşk, Gazi Osman Paşa 1900'de ölünce ve Beşiktaş Yıldız'daki konağı yanınca, kızı Zatıgül Hanım tarafından önce kiralandı, sonra da satın alındı. Böylece köşk, ilk sahibi Tütüncü Mehmet Efendi olmasına karşın, Gazi Osman Paşa'nın anısına saygıyla, bu adla anılmaktadır.*)

Köşklerin bazılarıysa, mirasçılarınca ya da onların anlaştığı kiracılarca ev olarak kullanılmakta. Bunlardan en bakımlılarından biri, Nadir Ağa Sokağı'yla Ege Hatboyu Sokağı'nın kesiştiği noktada, Tahta Köprü'nün hemen yanında. Mahalleli buraya Kuleli Köşk de diyor: Ordu Komutanı Müşir Hayri Paşa Köşkü.

(*Bu, gerçekten çok güzel ve görkemli köşkün karşısındaki elverişli alana tezgâhımı kurup, bir yanına sarışın bir mimoza da yerleştirerek tablosunu yapma coşkularımı unutamıyorum. Bu tablo, şimdi Meral-Kemal Kaya dostlarımın Büyükada'daki köşk yavrusu aşiyanlarında, benden ve*

Göztepe'den bir anı olarak yaşıyor.)

Tren istasyonunun karşısında, demiryoluna koşutlanarak Erenköy doğrultusunda uzanan bir Hatboyu Sokağı var. Burası, biz geldiğimizde yoktu. Sonradan açıldı ve şimdiki adı Dr. Rıfat Paşa Sokağı. Bu sokağın ilerisinde, ortalarda bir yerde çok bakımlı bir köşk var: Bağdat Valisi Mecid Efendi Köşkü'nün selamlık binası bu. Yıkılan, saçakları ve balkonu oymalı, daha çok kırmızı rengin hâkim olduğu bu hoş görünüşlü köşk iki katlıydı. Son sahibi Abdurrahman Naci Demirağ'dı. O ölünce, oğlu Turgut Demirağ'a kaldı. Ana bina yıkıldı. Yerine, ön tarafa 1998'de, aslına uygun olarak selamlık binası yeniden yapıldı.

Bazı köşklerin ticari amaçlı kullanımı söz konusu (*lokanta, kebap evi... vb. Örneğin, Abdüllatif Suphi Paşa Köşkü*) "Olsun" diyorum; "yeter ki ayakta dursunlar." Bir bölümü gene parasal kazançlar çerçevesinde kullanılmasına karşın, işlevlerinden elde edilen sonuçlara bakınca, toplumsal yarar amacı bağlamında değerlendirilmekteler. Çocuk yuvası, yaşlılar için huzurevi; sağlık kurumları...

Cemil Topuzlu Caddesi'nin deniz tarafındaki Büyük Kulüp bahçesindeki Hacı Bekir Köşkü, ilgili kulübün kullanımında. Yakınındaki görkemli Cemil Topuzlu Köşkü (*1980'lerde Banker Kastelli Cevher Özden tarafından satın alınan İpar Köşkü*) ise gittikçe daha bir viraneleşen durumuyla terk edilmişliğin yalnızlık sancılarını yaşıyor. Göztepe Parkı'nın karşısında Mehtap Sokak'tan az aşağıda solda bir iş merkezi olarak kullanılan Cafer Paşa Köşkü de, ilk gördüğüm yıkıldı yıkılacak durumundan kurtarılarak, eski güzelliğine yeniden kavuşturuldu. Ancak önünde ardında yükseltilen dev apartmanlar arasında boğulur gibi.

Benim yerinde gözlemlerim ve kullananlarla yaptığım söyleşiler çerçevesinde saptadığım, özellikle üç köşkteki kurumlaşma ise, Göztepe'miz, kentimiz ve ülkemiz için çok yararlı işlevleriyle daha da önem kazanmaktadır.

***

Cengizhan Sokağı'nın Kadıköy yönündeki paralelinde, Tepegöz Sokağı'nda, dolayın belki de en görkemli, en bakımlı konağı yer alıyor; Rukiye Sultan Köşkü. Köşkün oldukça geniş bahçesindeki iki dev apartman bloğunun mimari projesini gelinim mimar Meltem Özcan'ın çalıştığı Doğan Tekeli-Sami Sisa Mimarlık Bürosu yaptı. Aynı büronun danışmanlığında, söz konusu görkemli köşkün ve personel evinin bugünkü sağlıklı duruma getirilişi, bir restoratör mimarca

gerçekleştirildi.

Burası şimdi, sahiplerinin girişimiyle, İlhan-Vreni Nural Eğitim, Kültür ve Sanat Vakfı olarak hizmet veren bir yararlı yuvadır.

Göztepe'ye yerleşmemizden bu yana kırk yıla yakın bir süredir, zaman zaman önünden geçtiğim kimi köşklere ilişkin meraklarım, sorularım yanıtsız kalıyordu. Bu yönde Dr. Müfid Ekdal'ın, büyük emeklerle hazırlayıp yayımladığı 'Kapalı Hayat Kutusu Kadıköy Konakları' adlı kitabı şaşmaz kılavuzum oldu.

Bu kılavuzluk, semtimizdeki tüm köşkleri tanımama yardımcı olduğu gibi, Rukiye Sultan Köşkü'ne ilgimde de aydınlatıcı etkisini gösterdi. Evimize 150-200 metre kadar yakın olan bu köşk, 1900-1905 arasında Ali Refik Paşa tarafından yaptırılmış. Sultan V. Murat'ın torunu Rukiye Sultan 1912'de evlenince, oturmaları için bu köşk satın alınmış. Köşkte Rukiye Sultan dışında, Abdülhamit'in ikinci kadın efendilerinden Saliha Naciye Hanım ile oğlu Şehzade Abid Efendi de oturmuş. Üç katlı, yirmi bir odalı bu görkemli köşk, çift kanatlı demir kapıyla Tepegöz Sokağı'na açılıyor. Bahçeye girişin sağında selamlık binası var. Vakfın yönetim işleri burada gerçekleştiriliyor.

Son sahibi İlhan Nural. Merhum İlhan Nural'ın babası Ahmet Nural tarafından satın alınan bu görkemli köşkü görme, izleme zevklerim adına, zaman zaman yolumu Tepegöz Sokağı'naçeviririm. 2008 Kasım ayında bir kez daha uğruyorum oraya.

Köşk bahçesi olasıya hoş düzenlenmiş. Sağdaki selamlık evini geçiyorum. Bahçe geniş ve iç açıcı. Ağaçlar ve çiçeklerle de albenisi dengelenmiş güzel bir ortam. Köşke doğru, her adımda daha da ferahlayan bir ruh huzuruyla yürüyorum. Yürürken bakıyorum, geniş bahçeye yaptırıları dev blokların, Rukiye Sultan Köşkü'nün görkemini gölgelemeyecek bir konumda yerleştirilmiş olması bütün övgüleri hak ediyor.

Personel binasına giriyor ve beni incelikle karşılayan Bayan Deniz Baykal'ın bilgilerine başvuruyorum.

Söz konusu köşkün son sahibi rahmetli İlhan Nural'ın vefatından bir süre sonra eşi Vreni Hanım'ın ve bazı dostlarının destekleriyle burada bir vakıf kurulmuş. Kurucu üyeler içinden seçilerek oluşturulan yönetim kurulunca çalıştırılmakta olan bu kurum hakkında bilgilendiriliyorum.

Ülkemin çocuklarına kırk yılı aşkın hizmetler vermiş bir eğitim emeklisi olarak tanık olduğum bu soylu uygulama karşısında

sevinçliyim. İlk planda aldığım bilgiler ve edindiğim izlenimler çerçevesinde, öğreniyorum ki, köşkten ve köşke bağlı diğer bazı girdilerden (örneğin apartman dairelerinin kiralarından) elde edilen paralar gençlerin eğitim ve öğretimleri yönünde harcanıyor. Bundan, hemen her yıl, aşağı yukarı yüz dolayında genç yararlanıyor. Dört ya da beşer yıl süren eğitim aşamalarının her ayında gereksindikleri hususlar için.

Bununla da yetinilmeyerek, maddi destek sağlanan gençler, kültür ve sanat etkinliklerinden de yararlandırılıyor. Vakıfça atanan bilgili kılavuzların öncülüğünde, başta İstanbul olmak üzere, ülkemizin yüz akı müzelerine, kültür ve sanat evlerine geziler düzenlenmektedir. Zaman zaman da uygun fırsatlarla bir araya gelinip, kaynaştırıcı bir sıcak ortamda yemekler yenmekte, söyleşiler gerçekleştirilmektedir.

Bu ayrıcalığıyla söz konusu kurumun ülkemiz, güzel semtimiz ve yararlanan çocuklarımız için taşıdığı ve yansıttığı değer, tüm takdirlerin üzerinde bir soylu anlam yansıtmakta.

Kalkmak istediğim sıraydı, içeriye Bayan Deniz Baykal'ın tanıştırmasından da öğrendiğimce, rahmetli İlhan Nural'ın aslen İsviçreli olan eşi Bayan Vreni Nural girmişti. Ayağa kalkıp tokalaştığım bu saygıdeğer hanımefendi, öğreniyorum ki, 'Vakıfla sağlıklı bir bağlantıdadır ama çalışmalara karışmamaya da özen göstermektedir. Zaman zaman görünüp, iletişim güzelliklerinin içinde dengeli yerini alıyor; bir tatlı mesafede, destekleyici konumda duruyor.

Türkçeyi eğitimli ve kültürlü bir Türk gibi mükemmelce konuşan Bayan Vreni Nural'ın, bu ülkeyi vatan belleyip, katkılarının sağladığı gönül huzuruyla da yaşayarak saygılara, övgülere çoktan hak kazandığını belirtmeliyim.

Toplumsal yarar doğrultusunda kullanılan bir diğer köşk de, Eski İstanbul Valisi, Prof. Dr. Fahrettin Kerim Gökay'a ait. Göztepe Kayışdağ Çeşmesi'ne bakan bahçedeki bu köşkte, başta ruh hastalıkları olmak üzere, değişik bazı dallarda, halka karşılıksız hizmet verilmektedir. Burası, İstanbul'da ve yurdun başka bazı yörelerinde halka yönelik hizmetler veren Fahrettin Kerim Gökay Vakfı'nın Göztepe'deki bir sağlık kuruluşu. Şimdilik salt psikiyatri ve kulak-burun-boğaz branşları kapsamında. (*Pazartesi psikiyatri, cuma günleri de kulak-burun-boğaz...*)

Oldukça bakımlı görünen binada, ayrıca, alt katta zengin bir kitaplık da var. Üye olanlara kitaplar, okunup teslim edilmek üzere

verilebilmektedir. Binanın çatı katında da Prof. Dr. Fahrettin Kerim Gökay'ın yaşamını yansıtan fotoğraflar sergilenmektedir.

İstanbul Oyuncak Müzesi

"Gelen anne babalar, bir eliyle çocuğunun elinden tutuyor; dışarı çıkarken öteki eliyle de bir başka çocuğun elini tutuyor: Kendi çocukluğunun; burada buluştuğu 'kendi çocukluğu'nun elini."

Sunay Akın

Toplumsal ve eğitsel-kültürel anlamda değerlendirildiğine tanık olduğumuz üçüncü önemli köşk ise, ünlü sanat adamı, şair Sunay Akın'ın babasından miras kalan bir bina. Bu özgün yapıda, salt Göztepe'nin, Kadıköy'ün ve kentimizin değil, yurdumuzun dünya çapında bir özgün kuruluşu; merak ve ilgilere kapılarını açıyor. Uluslararası bir kültür yuvası. Ayrıcalıklı önemi olan bir müze:Sunay Akın ve eşi Belgin Akın tarafından kurulan İstanbul Oyuncak Müzesi.

Açılışından bu yana birkaç kez gidip gezdiğim Göztepe Zeki Zeren Sokağı'ndaki İstanbul Oyuncak Müzesi'ne bu kez, Sunay Akın'la Belgin Akın'ı da görme istek ve umuduyla gidiyorum. Günlerden Pazar. Oldukça ilgi var. Kalabalık gruplar hâlinde çocuklar, veliler, hemen her yaştan koşup gelen meraklılar.

Sunay Akın'la buluşuyoruz ve girişin altındaki salonda bir masaya oturuyoruz. Müzeyle bağlantılı pek çok bilgiyi daha önceden öğrenmiş olmama karşın, Sunay Akın'ın anlatacaklarına hazırlamıştım kendimi. Hal hatır ardından açıklamalarım ilgiyle dinliyorum:

"Biz İstanbul'a 1973 yazıyla geldik. Önce Üsküdar'da oturduk. Ardından Göztepe'ye gelip yerleştik. Ben bu güzel semtin köşk ve konaklarının son yaşlı tarihsel kostümleri içerisinde büyüdüm. Yaz akşamları köşk ve konakların bahçelerinden yükselen kahkahalı söyleşileri, eğlenceleri alırdı kulaklarım. Onları çocuk ceplerimde topladım, biriktirdim. Faytonları gördüm. Caddebostan Plajı'na gittiğimiz günlerin anısıdır benim için o faytonlar. Daha çok yaya giderdik, deniz ve banyonun yorgunlukları nedeniyle faytonla dönerdik.

1977'de Göztepe'ye yerleştiğimizde bir şansım da öykü ustası Osman Şahin'le aynı sokakta oturmamdır. Bu usta yazann kütüphanesindeki neredeyse bütün kitapları okuduğumu söylemeliyim. Onunla her karşılaşmamızda saatlerce söyleşirdik. Bu söyleşilerde kendisinden çok şeyler öğrendiğimi belirtmeliyim.

Biraz araştırınca, özellikle şunu fark ettim. Göztepe, şairlerin, yazarların, ressamların, bilim adamlarının, okumuş yetişmişlerin bilinçle yeğledikleri bir semt. Ve onlarla az çok kaynaşmış Göztepelilerin beldesi. Keza Nazım Hikmet'in, çocukluğunun bir bölümünde bir süre benim oturduğum sokağın iki sokak altında yaşadığını, Taşmektep'te okuduğunu öğrendim. Oktay Rifat da öyle. (Ekliyorum: Refik Halit Karay da...) Vedat Günyol'u buralarda gördüm, tanıdım. Mehmet Şeyda'yı da. A. Kadir'i, Osman Şahin'i, Süreyya Berfe'yi... Cemal Süreya'yı da buralarda sık sık gördüğüm oldu. Buralar, yani Göztepe, Erenköy, Feneryolu bir bilim, edebiyat ve sanat beldesi bence... Evlendim burada oturdum. Önce I. Orta Sokak'ta. Manolya Pastanesinin yanındaki dükkân Almanya'da çalışan dayımındı. Orada manavlık yaptım. Evlenmeden önceki zamanlarda manavlık yaparak okudum. Sabah beşte Hal'e gidip, sebze ve meyveleri alarak gelirdim dükkâna ve onları özenle yerleştirir satar, geçinirdim. Liseye giderdim Haydarpaşa'ya. Okul dönüşlerindede, o manav dükkânında çalışır, fırsat buldukça da, arkada bir yere çekilerek derslerime hazırlanırdım.

İlginçtir, sudan çıkmış balığa dönmeyelim diye ben daha on yaşlarında falanken babam, hemen her yaz ağabeyimle beni, zaman zaman da annemi Trabzon'dan İstanbul'a getirir, bizleri bu ortama, bu iklime alıştırırdı.

Bir başka ilginçlik de şu: Babam bizi İstanbul'da gezdirirken ilk götürdüğü yer neresiydi biliyor musun Hocam? Arkeoloji Müzesi. Taşralı bir esnaf olan babam; böyle ileri görüşlü, aydın kafalı bir halk bilgesiydi."

"Bu binayı alışınızdaki neden neydi?" diye soruyorum.

"Ben Göztepe'de I. Orta Sokak'ta küçük bir dairede oturdum. Daha önce oradaki Şener Apartmanı'nda oturuyorduk. Ağabeyim Yüksek İnşaat Mühendisi oldu. İnşaatlar ve diğer çalışmalar sayesinde bir maddi birikim sağlandı. Böylece o birikimle, 80'lerin başında bu köşkü aldık.

İnsanın akima şu gelebilir: Bunlar da Karadenizli ya, köşkü yıkacak, çok kıymetli arsasında yüksek katlı bir inşaat yaparak köşeyi dönecekler zannedilebilirdi. Hayır. Bak şu güzelliğe, kimsenin yapmadığını yapan ender kişilerden biri olarak babam, bir sürprizle bizleri şaşırtıverdi. Köşkün özgünlüğüne zarar vermeyecek biçimde onarımını yapabilmek için Anıtlar Kurulu'na gitmiş, onay almıştı. Oysa çokları, yıkarken de hatta onarırken bile bir umursamazlık içerisinde, böyle bir girişimde bulunmayı akıllarından dahi geçirmez.

Neler saptıyor insan biliyor musun, şu anda Göztepe ve çevresinde hâlâ ayakta kalan konak ve köşklerin önemli bir bölümü, mirasçılar aralarında anlaşamadığı için yıkılmamıştır.

Uzun yıllardır burayı müze yapmayı düşünüyordum, 1990'ların başında yüreğime düşen bir ateş vardı. Onu da Avrupa'dan almıştım. Almanya'da, Nürnberg kentinde bir oyuncak müzesi görmüştüm ve çok etkilenmiştim. Baktım ki bütün uygar ülkelerde oyuncak müzeleri var. Dünyada oyuncak müzesi olayı da müzecilik alanında yeni bir açılım.

Olanaklar çerçevesinde oyuncaklar alıyorum. Kitaplarımdan aldığım paralar var. Gösterilerim izleniyor; sahnelerdeki konuşmalarım. Bunlardan para geliyor ve ben bu parayı oyuncak sağlamaya harcıyordum. Hâlâ da öyle. Öğrenmek için okuyor, araştırıyordum. Dünyada neredeyse görmediğim müze kalmamıştı.

Fikir ediniyordum, ne yapacağıma, nasıl yapabileceğime ilişkin. Araştırdım; müzecilik, oyuncak tarihi, oyuncakların özellikleri, nerelerde, ne değerde...

Buranın tasarımını, bu konunun ünlü sanatçısı Ayhan Doğan yaptı. Ayhan Doğan Şehir Tiyatrolarında, özellikle büyük oyunların sahne tasarım uzmanıdır.

Anlıyordum ve biliyordum ki, bir müzenin -hele kuruluş aşamasında- mimardan mühendisten çok, bir şaire, bir ressama, bir sanatçıya ihtiyacı vardır. Özellikle de sahne tasarım sanatçısına. İki yıl çalıştık onunla, bir temel tasarım oluşturmak için.

Tabi hayallerim çok da, bunu yerine getirebilmede maddi olanaklarım kısıtlıydı. İyigün Özütürk imdada yetişti. Onun maddi ve manevi destekleri sayesinde hayallerimizi gerçekleştirmeye koyulduk."

(*Anımsıyorum, müze 3 Nisan 2005 günü açıldı. Çok kalabalık bir gündü*.)

"Şu anda müzemiz, dünyadaki oyuncak müzeleri arasında en iyi yerdedir. Diyebilirim ki, dünyadaki ilk beş oyuncak müzesinden biridir. İnanılmaz bir şey tabi. İlk açtığımız günlerde bile çok gerilerde değil, orta sıralardaydık. Sergilenen oyuncakların değeri, güzelliği, oyuncak tarihindeki önemi, yerleştiriliş ve sunuluş biçimindeki özgün tasarımı bakımından en iyi yerdeyiz. Yabancı basının ilgisi de şaşırtıcı boyutta.

Müzeyi açtığımdan beri yönetimini ve denetimini eşim Belgin Akın yapmaktadır.

Beş bin dolayında oyuncağımız var. Devamlı yenileri de geliyor, yenileri ekleniyor. Belki sizin son gelişinizden bu yana gelenlerle farklılıklar görebilirsiniz. Oyuncak tarihinin en önemli örneklerini buldukça kaçırmamaya çalışıyoruz, olanaklarımızı sonuna değin devreye sokup onları müzemize getiriyor, yerine yerleştiriyoruz.

Göztepe'miz, tabii ki oyuncak müzemizin bu özgünlüğünün yarattığı yaygın etkiler üzerine, salt Türkiye'de değil, dünyada da ilgi odaklarından biri durumundadır. Yabancı elçiler, gezmek için, İstanbul'u bahane edip Göztepe'ye geliyorlar. Bu müzeyi görmek için. Ne büyük onur değil mi!

Buradan şu kanıya varabiliriz: Zaten İstanbul genelinde çok önemli bir semt olan Göztepe, şimdilerde daha da ilgi ve beğeni çeken harika bir yer oldu.

Söylemeliyim: Göztepe, Kadıköy'ün, hatta İstanbul'un gözbebeğidir.

"Benim için de öyle." diyorum. Gülümsüyor.

Nasıl ki bizler bir yabancı ülkede bu gibi yerleri öncelikle ziyaret ediyoruz, Türkiye'ye gelen yabancılar da Göztepe'yi görmeden ayrılmayacaklardır. Bunun işaretleri her geçen gün dikkat çekmektedir. Aslında bu olayı salt bizim Oyuncak Müzesi'ne bağlamıyorum. Oyuncak Müzesi, binası, yerleşim ve sunum kalitesi ve sergilediği dünyanın en değerli oyuncak örnekleriyle ki, bunlardan bazıları dünyada tek örnektir, evet, bu müze Göztepe'mizi taçlandırmaktadır. Elbette ki bu çekici bir güç. Ancak onu görmeye gelenlerin ayrıcalıklı bir seçkin semte geldiklerini anlamaları için dikkat çekici başka pek çok güzellikleri de var."

Gene araya giriyorum: "Kültür merkezleri, sanat galerileri, düzenli cadde ve sokakları, mükemmel deniz sahili, bakımlı evlerin bahçelerinde, caddelerdeki ağaç bolluğu, baharda ve yazda yemyeşil, sonbaharda yeşil ile sarının kaynaştığı bir görsel varsıllık; harika parklar ve çiçekler, çiçekler... Örneğin, Bağdat Caddesi, dünyanın sayılı caddelerindendir. Cemil Topuzlu ve çevresi cennetten bir bölgedir. Bu gezi fırsatından yararlanarak Bağdat Caddesi kafelerinde oturmanın, bir kahve ya da çay içmenin de ayrıcalıklı tatlarıyla keyiflenmek de var tabi. Viyana'nın, Paris'in kafelerini hiç de aratmayan Bağdat Caddesi kafelerinde."

"İnanır mısınız, Güney Afrika, Arjantin, Brezilya, Amerika ve Avrupa ülkelerinden pek çoğundan gelen meraklılar Göztepe'yi arıyorlar ve Oyuncak Müzemizi ziyaret ediyorlar; bu arada Göztepe'yi de

geziyorlar. Köşklerimizin fotoğraflarını çekiyorlar. Soruyorlar, öğreniyorlar. Bağdat Caddemizi geziyorlar. Görkemli mağazaları hayranlıkla izliyorlar; alışveriş yapıyorlar. Bunları dile getiren övgülerine tanık oluyoruz."

Müzenin önündeki 'Zürafalar'a geliyoruz. Yüzüne yeniden gelip oturan, böyle gurur ve onur duyulası ayrıntıların çağrışımlarındaki ışıltılar, parıltılı gözlerinden ortalığa yansırken Sunay Akın "Zürafa" hikâyesini özetliyor:

"Biz bu binanın galiba dördüncü sahibiyiz. Yapılış tarihi hakkında bir kayıt bulamadım. Ancak, araştırma, inceleme ve danışmalarım sonunda anlıyorum ki, bu köşk de diğerleri gibi, yüz yıl kadar önce inşa edilmiştir.

"Anadolu tren yollarının Göztepe'den de geçişiyle, bu yöreye pek çok köşk ve konak yapılıveriyor. Bu da Abdülaziz'den başlayarak günümüze değin gelen bir geçmişin anısıdır işte." Tam bu sırada, yanımıza uzun boyuyla ve unutamadığım içten sıcacık gülümsemesiyle genç ve güzel bir bayan geliverdi. Belgin Çalışkan (Akın)'dı gelen. Yıllar öncesindeki anılarımda önemli bir yeri olan sevgili Belgin. Bir güzel şanstı benim için. Erenköy Kız Lisesi'nde edebiyat dersi öğretmeniydim. Yararlı dayanışma ve iletişim güzelliklerimizde rol almış değerli öğrencilerimden biri de oydu. Biraz hal hatır, kısa bir söyleşi. Her pazar olduğu gibi o gün de müzede ziyaretçi yoğunluğu vardı. Belgin, bizden izin alıp ayrıldı. Sunay Akın'la söyleşimizi kaldığımız yerden sürdürdük.

Ne güzel anlatıyordu! Sıcacık, coşkulu! Düşündürücü ve etkileyici anlamlar yüklediği sözcük ve tümceleriyle insanı hemen saran, bağlayan söyleşi hiç bitmesin istiyordum.

Münif (Mehmet Tahir) Paşa'yı anlatmaya başladı: Erenköy'deki Zürafalı Köşk'ün sahibi olan paşayı ve onun iz bırakan, ilgi çeken işlerini özetledi. Ama önce köşk ve konaklara değindi. Bu köşklerin, başlangıç yıllarında, birdenbire ilgi odağı olan busemtlerde, daha çok tren yolunun iki yanına yapılmasının nedeninin hikâyesini anlattı:

"Sirkeci Garı yapılacakken, Saray bahçesinden yararlanılmış. Dikkat edin, araştırın, dünyada bahçesinden tren yolu geçen başka bir saray göremezsiniz. Bu durumu padişaha söylemekten yetkililer önce çekiniyorlar. Sonunda kendisine bilgi ulaşan Abdülaziz diyor ki:

"Gereği yapılsın! Şimendifer geçecekse göğsümden geçsini"

Bu sözden cesaretle, İstanbul'dan başlayarak, Anadolu'ya da uzanan

İstanbul-Bağdat tren yolu açıldığında en değerli arsalar tren yolunun sağı ve solundakilerdi artık. Bu yüzden olacak, köşk ve konaklar, değil sadece Göztepe'de, Haydarpaşa'dan Bostancı'ya, Küçükyalı'ya uzanan tren yolu çevresine inşa edilmiş. Yukarıda da belirttiğim gibi, bunların 120 kadarı da Göztepe'de. İlkleri tabi. Zamanla deniz kıyısına dek pek çok köşk ve konak yapıldı. Tren, derken, Bağdat Caddesi'nden tramvay ve otobüsler, otomobiller geçmeye başlayınca; ve vapur seferleri eklenince...

Gülümsüyor ve ekliyor: "Bizim devletin ileri gelenleri o günlerden başlayarak yıllarca Adalara, denize, Caddebostan'a, Erenköy'e, Fenerbahçe'ye, Feneryolu'na değil de daha çok tren yoluna bakmışlar.

Münif (Mehmet Tahir) Paşa'nın konağı da Erenköy'de, tren yolu kenarına inşa edilen ilklerden. Paşa, ilginç bir şey yapmış. Tren yolu tarafındaki bahçesine bir zürafa heykeli koydurmuş. Çok konuşulmuş, olay olmuş... "

Biz tam bu konuya girerken kapıdan içeriye iki bey girdi. Sunay Akın, gelenleri benimle tanıştırdı. Ardından, konuşma biraz da yeni ziyaretçilerden birine bağlanıverdi:

"Bakın Hocam, işte, şimdi gelen şu hemen yanınızdaki yakışıklı bey, o sıralarda, Kadıköy Belediyesinin Fen işleri Müdürü idi. Düzgün Meriç. Ne dedi o başlangıç gününde biliyor musunuz:

'Siz burada çok iyi bir iş yapıyorsunuz.'

Şu soylu yaklaşıma saygı duymaz mısınız: 'Burası, dolayısıyla sayenizde Göztepe, dünyanın ilgi odaklarından biri olacaktır. Biz de ekip olarak size destek vermeye hazırız.'

Harika bir şanstı benim için. Oturduk, yapabileceklerimizi belirledik ve bunu sayın Belediye Başkanına da söyledik.

Başkan Selami Öztürk, 'Ne yapılması gerekiyorsa yapın. Yanınızdayım; destekçinizim!' dedi.

Onun bu yaklaşımı sayesinde işe giriştik. Çalışmaları yürütmenin öncesinde, sokağımız için bir tasarım geliştirildi. Ardından da sayın Düzgün Meriç Bey'in önerisi ve girişimiyle, proje bütün mahalleliye sunuldu. Mahalleli tabii ki çok memnun. Aslında, bu sokağı eski bir İstanbul sokağı gibi yapmak fikri de Düzgün Meriç Bey'le beraber verdiğimiz karardı. Böylece tarihi bir olay gerçekleşti. Sokağın asfaltı söküldü, yerine, gelirken gördüğünüz gibi arnavutkaldınmı döşendi; yaya kaldırımları da yenilendi.

Bunu yaparken, ben Düzgün Bey'e döndüm, 'Yahu Düzgün Bey,' dedim, 'böyle böyle, bir Münif (Mehmet Tahir) Paşa vardı, Erenköy'deki köşkünün bahçesine zürafa heykeli koydurmuştu. Göztepe'de bir mucize olacaktır. Birkaç sokak lambasını Zürafa heykelinde kullanalım.' dedim. 'Tamam' dedi. Ve ne güzel bir olaydır ki, Düzgün Meriç'in duyarlılığı, Selami Öztürk Başkanımızın da bu konudaki bilinçli onayı ve desteği sayesinde köşkün önüne üç zürafa heykeli koyduk. Bunlar insan hayatını simgeliyor: Çocukluk, gençlik ve olgunluk dönemlerini. Üç renge de boyadık, bronz, gümüş ve altın.

Sokağımızın hemen öte yanında ünlü heykeltıraş Zühtü Müritoğlu'nun evi vardı. Orada otururdu. Atölyesinde kendisiyle çok sohbet etmişizdir. Dünya tatlısı bir adamdı. Kot pantolon giyerdi. Rahat ve alçakgönüllü bir aydın sanat ustasıydı.

Öldükten sonra onun evini yıktılar, beton bloklar çıktılar. Oysa sokağımızın bir ucunda Zühtü Müritoğlu'nun müzeye (heykel müzesi yani) çevrilmiş evi ve bir uçta da bizim Oyuncak Müzesi. Mükemmel bir iş gerçekleştirilebilirdi. Göztepe'miz için, insanlarımız için. Ama olmadı. Olmuyor!

Bakın, çok ilginç bir olay daha: Bir Hollandalı adam var; Theo dede. Ülkesinde, hapishanelerdeki insanları, özellikle çocuk mahkumları inceleyerek, onlarla bağlantılı rehabilitasyon çalışmaları yapan bir değerli insan. Bizi ve yaptığımız işi çok seviyor.

Bay Theo, Hollanda'da bir kanalda 'Günaydın' adındaki teknesinde yaşıyordu. Bir gün orada Aziz Nesin'le karşılaşır. Tanışırlar. Aziz Bey'in daveti üzerine İstanbul'a gelir. Geliş o geliş. Şimdilerde Çatalca'daki Aziz Nesin Vakfının yanında bir küçümen evde oturuyor. Duymuş bizim müzeyi. Bir gün buraya geldi. Bir sürprizdi bizim için. Adam aynı zamanda oyuncak yapım ustası. Oyuncak sevdalısı. Bana dönüp ne diyor biliyor musun? 'Ben burada oyuncak yapabilir miyim? Bir oyuncak atölyesi kurayım. Çocuklara tahta oyuncak yapmayı ve boyamayı öğreteyim.'

Nasıl istemem? Hemen başladık.

Şu anda Theo Dede seksen yaşında. Hafta sonları, o yaşta, taa Çatalca'dan neredeyse dört saatlik bir yolculuk yapıp Göztepe'ye geliyor ve hemen çalışmaya koyuluyor. Evet seksen yaşındaki bu Hollandalı, burada yaptığı tahta oyuncakları satıyor ve bir kuruşuna dokunmadan o parayı Aziz Nesin Vakfı'na götürüyor, oradaki çocuklara harcıyor. Yaptığı iş ve gösterdiği yaklaşım göz yaşartıcı. Müze kuruldu kurulalı bunu yapıyor. Hocam, biliyorum, siz bir

yandan da Çatalcalısınız. Görüyorsunuz, burada Çatalca'yla Göztepe arasındaki bağlarda sadece Celal Özcan yok. Bakın işte, bir de Hollandalı Theo Dede var. Ne ilginç bir rastlantı değil mi?"

Usuma gelen bir soru: "Bu müzenin geleceği açısından belli bir planınız var mı; örneğin Vakıf gerçekliği?"

Sunay Akın'ın bu konuda verdiği bilgi şöyle:

"Türkiye'de müzeciliğin bağlantılı olduğu yer, Kültür ve Turizm Bakanlığı Müzeler Genel Müdürlüğü olmalıdır. Vakıf kurarsak, müzeciliğin kazanımından yoksun kalırız. Müze kurmak isteyenlere vakıfçılığı öğretmek yerine, Kültür ve Turizm Bakanlığının girişimleriyle müzeciliğin olanakları genişletilmeli, bu yöndeki yeniliklerin öğrenilmesine öncülük edilmelidir. Özel müzeler yalnız Müzeler Genel Müdürlüğü'nün sorumluluğunda, desteğinde ve denetiminde olmalıdır. Vakıf kurmanın maddi ve manevi sorumluluğu müzecilerin omzuna yüklenmemelidir. Önemli olan Bakanlığın bu sorumluluğu omuzlarına alması ve taşımasıdır.

İstanbul Oyuncak Müzesi, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından onaylanmış, Kültür Girişim Belgesi almış ve İstanbul Arkeoloji Müzesinin denetimi altına girerek, envanteriyle bu müzeye kaydolmuştur."

Bu açıklamayla da anlıyorum ki, Göztepe'mizin onuru İstanbul Oyuncak Müzesi, hem bugünü, hem geleceği açısından resmi anlamda da güvence altındadır.

Sunay Akın, beni Oyuncak Müzesi'nin katlardaki temalarına göre ayrılan bölümlerinde gezdiriyor. Ve her bölümdeki oyuncaklarla bağlantılı açıklamalar yapıyor.

Görüyorum ki, bu müzede çok dikkatli seçilip temalarına göre ayrı ayrı bölümlere yerleştirilmiş oyuncaklar, dünya tarihinin, geçmişten bu yana geçirdiği uygarlık aşamalarındaki acı tatlı sanatsal, toplumsal, siyasal, askersel gerçekliklerin canlı belgeleri de oluyor.

Önce de belirttiğim gibi, sergilemede dikkat ve özenle yerleştirilmiş oyuncakların yansıttığı anlamlar, salt çocukluğumuza götürmüyor bizleri. İnsanlığın geçmişine de götürüyor. Görebilen, duyabilen, algılayabilen için pek çok da dersler aktararak, ziyarete gelenleri ciddi ciddi düşünmeye sevk edip, çok yararlı iletilerle donatıp uğurluyor.

Aşağıya iniyoruz ve Sunay Akın, oyuncakçı dede Bay Theo'nun yanma götürüyor beni. Bay Theo, görüntüsüyle tam bir masal dedesi. Zaman

zaman hoş fotoğraflar veren bir Noel Baba sevimliliğinde.

Kıvırcık uzun kır saçları ve sakalı, kanlı canlı yüzüyle, o yüzün sevimliliğini arttıran ışıltılı mavi gözleriyle, insanı daha ilk saniyede ısıtıp etkisine alan sıcacık gülümsemesiyle Theo Dede'yi seviverdim.

Yanına oturdum. Söyleştik. Biraz kendinden söz etti, biraz Çatalca'dan. Çatalcalı olduğumu söyleyince daha da coştu. Yıllardır bir türlü gidemedim Çatalca'ya. Nesin Vakfını sordum. O vakfın Yönetim Kurulu Başkanı olan, yakın geçmişte üst üste üç dönem Çatalca Belediye Başkanlığına seçilmiş bulunan sevgili İsmail Fırat Aykut kardeşimi sordum. Tanımaz mı, hem de çok severmiş Fırat Bey'i.

Theo'nun karşısında bir cıvıltılı ortam. Sanırsın kuşlar, kuş sesleri doldurmuş salonu. Küçümen çocuklar (çoğu beş-altı, bilemedin yedi yaşında...) Theo Dede'nin yaptığı oyuncakları boyuyorlar. Bir farklı eğitsel uygulama işte. Grup grup gelen giden buna benzer çocuk ziyaretleriyle, masalının cennetinde bir Hızır, Bay Theo.

Sunay ve Belgin Akın'dan izin alarak ayrılıyorum. Dünyada eşine ender rastlanabilecek, övüncümüz olması gereken bu yuvanın içerdiği ve yansıttığı önemli gerçekliği düşüne düşüne yürüyorum.

Sunay'ın, "Bir müze açmak erdem değil, görevdir." sözü takılıyor kafama. Ne doğru bir saptayış, ne denli içten bir söyleyiş! Söyledikleri ve yaptıklarıyla, Sunay Akın'daki soylu ve özverili yüreğe ve onun her zaman yanında, en büyük destekçisi ve can yoldaşı olan sevgili Belgin Akın'a övgülerin ve hayranlıkların hepsi helal edilmeli.

Bir zamanlar, kentin pek çok yerinden koşup gelen meraklılar, Haydarpaşa'dan trene binerek Pendik yönünde giderken Erenköy tren istasyonunun sağ karşısındaki Münif (Tahir Mehmet) Paşa Köşkü'nü ve özellikle de köşkün önünde dikili duran zürafayı görmeye hevesle, makiniste baskılar yaparlar, trenin hızını kestirirlermiş; hatta treni durdurduklan bile olurmuş.

Bu coşku neyse, günümüzde Göztepe'ye gelenler, ilgi ve meraklarını önce Oyuncak Müzesi'ne yönelteceklerdir. Hem zürafaları görecekler, hem de özellikle Oyuncak Müzesi'nin içinde sergilenen çok önemli oyuncakları izlemenin sevinç ve coşkusunu yaşayacaklardır. Üstelik çocukluklarıyla da buluşacaklardır

Tanzimat Sokağından aşağıya doğru yürüyorum. Sunay Akın'lı bir tablo daha takılıyor usuma. Göztepe Parkı'na cami yapılması girişimine karşı düzenlenen gösteri geliyor gözlerimin önüne. Bu çok

haklı toplantıda Göztepeli halkla birlikte olmaya koşarak, destekleyici konuşma yapanlar arasında Sunay Akın'ı da görmek hiç şaşırtmamıştı beni. Orada görmüş ve duyumsamıştım; biz Göztepeliler, yürek yüreğe verdiğimiz o soylu beraberlikte, Sunay Akın gibi bir hemşerimizin bu semt adına nedenli bir artı değer ifade ettiğine bir kez daha tanık olmuştuk.

Bu duygunun ateşi, tüm semte ve de kente yayılan alkışlarımızın sesine karışarak etkisini hemen gösteri vermişti. Park şimdilik kurtulmuştu. Aslında halk camiye değil, caminin böylesine önemli bir semt parkına yapılmasına karşıydı. Üç dört mahallenin, o mahallelerde yaşayan bebelerin, çocukların, anne ve babaların, dedelerin, ninelerin biraz soluk alıp verebileceği, dolaşıp içini ferahlatacağı, ağaç ve çiçek cenneti bir güzel dünyadan yoksun kalma kaygısıydı onların tepkilerine neden olan.

O bilge ne doğru söylemiş:

"Ne kadar yaşadığımız değil, nasıl yaşadığımız önemlidir."

Elbette bireysel anlamda ve özellikle de toplumsal anlamda.

İşte yukarıda verdiğim en yakın, en somut örnekler; Göztepe'de... Soylu, saygın göstergeler.

Hemen bitişikte oturdukları halde, gerek Ayasofya'yı ve özellikle de Topkapı Sarayı'nı, Arkeoloji Müzesi'ni görmeden yaşlanan Sultanahmet sakinleri tanırım. Dolmabahçe Sarayı'nın bitişiğindeki Kabataş'ta, Beşiktaş'ta yaşamalarına karşın, bir ömür boyunca bu görkemli sarayı, Atatürk'ün de anılarıyla daha bir değerlenen bu seçkin müzeyi gezmeyenlerin sayısı pek de az değildir.

Ne isabetlidir; 16.yy. Divan Şairi Hayâlî'nin ünlü beyti bir bakıma bu gerçekliği iğneleyici bir söyleyişle ustaca vurgular: "Cihân-ârâ cihan içindedir arayı bilmezler / Ol mâhiler ki derya içredir deryayı bilmezler."

(Evreni bezeyen, donatan evren içinde yaşarlar, aramayı, tanımayı bilmezler / tıpkı deniz derya içinde yaşamalarına karşın denizi bilmeyen balıklar gibidirler.)

* * *

Yahya Kemal Beyatlı'nın, semt sevdalısı şairliği hemen herkesçe bilinir. Onun bu yöndeki yaklaşım ve değerlendirmelerindeki duygu

yüklü dizelerine sindirdiği, şiirinin lirizmini bozmayan düşünceler, yaşadığımız çevreyi daha derinliğine algılama yolunda bizleri olasıya etkiler. Usta şair, özellikle yaşadığı, gezip gördüğü, sevdiği, bağlandığı semtlerle ilgili pek çok şiir yazmıştır. Onun Erenköy ve Göztepe üzerine de şiirleri vardır. (Göztepe Gazeli)

Bakın hele, bir semte, örneğin Kanlıca'ya, sevdalanışını şu beyitle ne güzel yansıtıyor:

Yalnız bu semti sevmek için ömrümüz kısa

Yazlar yavaşça bitmese, günler kısalmasa

Hatta aynı şiirde o, bir semti derinliğine sevmenin yurdunu sevme derecesinde yüce bir anlam da taşıdığını duyumsatır bize:

Ölmek kaderde var, bize ürküntü vermiyor

Yalnız vatandan ayrılışın ıstırabı zor

'Sevmek ve sevmeye doyamamak' gibi duygulanım yoğunlukları, yaşadığı yeri, kapsamındaki değerleri tanıyıp, oraya iyice alıştıktan sonraki bağlılığın gücüne de işaret değil midir. Sevmeyi, bağlanmayı kişisellik ve bencillikle sınırlamayıp, toplumsal bakış açıları geliştirme yönünde çalışmalar da görüldü Göztepe'de. Örneğin, 1960'larda, "Göztepe'yi Kalkındırma ve Güzelleştirme Demeği" kuruldu.

Bir süre bu demeğin başkanlığı da yapmış olan Prof. Dr. Bedi N. Şehsuvaroğlu 1969'da bakın ne diyor:

"... bu dernek, semtin doğal güzelliklerini korumak ve belediyeden beklenen ihtiyaçlarını sağlamak için kurulmuştur. Ord. Prof. Dr. Fahrettin Kerim Gökay ve Prof. Dr. Bedi N. Şehsüvaroğlu'nun başkanlık ettiği dernek Yönetim Kurulu'nda halen Dr. Z. Uras, M. Çelebi, A. Nuhoğlu, Z. Özdağdeviren, A. Ürer, S. Üçok, H. Ürer, T. Demircioğlu ve T. Oral gibi idealist Göztepeliler çalışmaktadırlar. "

Üç

Zaman tünelinde, eski Göztepeli dostların kılavuzluğunda Göztepe Çarşısı'ndan geçiş coşkularım

Göztepe merkezine hangi yönden gelirsem geleyim, bir istasyon önü duruşum vardır benim. Ve şöyle bir soluk alıp verişim; mahalleme uyarlanış pozum. Burası, tüm semti kucaklayan daireye pergelimin sivri ucunu batırdığım merkez noktasıdır. Göztepe'nin yüreği. Tıpkı yıllar, yıllar önce Haydarpaşa-Pendik, Pendik-Haydarpaşa tren yolculuklarımda olduğu gibi. Hep baka baka, izleye izleye içimdeki kanavanın genişliklerine nakış nakış işlediğim gibi Dragosları, Maltepeleri, Küçükyalıları; Kartal'ı, Pendik'i... Bostancı, Suadiye, Erenköy deyip, gözbebeğim Göztepe'me bu noktadaki gelişim ve bakışım da öyledir. Ve onu sindirip demlendirmeye geçişim, içimde.

Şöyle sağa sola bir bakış, her zamanki gibi.

Benim bu soluk alıp veriş tablomun arka fonunda, vokalliğe de yetişebilen tren sesleri. Anılarımın raylarında, demir tekerleklerle lokomotifin kendine özgü mekanik sesi ve düdüğü...

Bir adım sola atarım, taş fırından kepekli ekmeğimi alırım. Erzincan Eğinli eşimin atalarının hemşerisi olan Erzincan Kemahlı Tütüncü Mehmet Efendi'nin anısını yaşatan caddede Bağdat Caddesi yönünde birkaç adım yürürüm. Ve o an düşlerim, hemen karşıdaki bir zamanların Göztepe'sinin simgelerinden kalaycı Kosti'yi, bakkal Bodos Efendiyi, aktar Aleko'yu. Nasıl da işlemişler kafama, tanıdık dostlar! Nasıl bir etkidir ki, insanı kendileri kılar ve o zamanlardaki esnafla buluşturur! Böylece her şey oturur yerli yerine; bu güzel semt, beni eski bir Göztepeli yaparak Göztepe'm oluverir.

İşte o etkiyle ve hoş bir aldanış duygusuyla, çocukluğumla buluşuveriyor, eski günlerdeki yerimi alıveriyorum:

Aleko'nun amcasının kendi eliyle yaptığı ve dükkân önünde sattığı yuvarlak küçümen ağaç tekerleklerden iki tane alarak çocukluğuma armağan ediyorum. Artık, tel arabamın yerini yeni tekerleklerle yaptığım küçük sevimli arabam alıyor. Bu yenileşmeyle derecesiz mutlanıyorum. Komasını çalarak basıyorum aşağılara, Bağdat Caddesi'ne doğru. Bu caddeden geçen tramvaylarla yarış yapacağım.

Yolculara el sallayacağım.

Bu dalışların, bu arayışların; bu, çağları birbiriyle kaynaştıran hayal oyunlarımın, beni Göztepe'deki yaşam gerçeklerinin gerek dekoruyla, gerekse bu dekordaki oyuncuları olan insanlarla buluşturmasından çok hoşlanıyorum.

Gene Bağdat Caddesi doğrultusunda yürüyorum. Tabii ki caminin bahçesinde, mihrap önünde gömülü Tütüncü Mehmet Efendi dahil, tüm canlar için bir merhaba diyerek, bir fatiha okuyarak içimden...

Yıl 2007, aylardan Ekim. Aşağılardan, I. Orta Sokaktan caddeye doğru hızla yaklaşan bir itfaiye sesi. Ve kesif dumanlar arasında kaygıyla koşuşturan esnaftan adamlar.

Gazi Osman Paşa Köşkü yanıyordu.

Benzeri acılı görüntüleri izlemek çok dokunur bana. İyisi mi kapayıp gözlerini geçivermek oradan...Bir duyarsızlık durumu gibi görünse de, daha fazla sarsılmamak için yeğlediğim yöntemdir bu. Böyle anlarda, bir işe yaramayan emeksiz, çabasız bir umursamazlıkla seyirciliğe kalkamam. Salt izleyen ve izlerken bilgiçlik taslayanları gördükçe dayanamam.

O gün bugün, ne zaman geçsem oradan yanık kokulan geliyordu burnuma. Artık sakat bir garibandı bu dede hatırası köşk. Röleve'si çıkarılıp onarılmazsa, kısa zamanda yıkılıp yok olacağı açıktı. Aradan şunca zaman geçmesine karşın bu tarihi köşk, hâlâ yandığı andaki durumuyla yalnız, sancılı, iyileştirilmeyi bekleyen, ama sanki gün günden umudu kesilmiş bir umarsız hasta gibi bakıyordu kendisini izleyenlere.

Bu 'yangın' olayı bana, Sivas Madımak Oteli'nin ve Göztepe'deki Mavi Çarşı'nın yakılışı olayını anımsatıyor; tanık olduğum her yangında olduğu gibi. Birinde günahsız 37 can, diğerinde de gene masum 12 insan cayır cayır yanarak ölmüştü. Ne zamandır kabuk bağlayan ama bir türlü geçmek bilmeyen yaralarım kanadı yeniden.

Hava hafif serin; ama sonbaharın tatlarını duyumsatan renklerden hoşlanıyorum. Ağaçların çoğu, yapraklarını iyiden iyiye dökmeye başladı. Dolaşıyor, fotoğraflar çekiyorum. Tam Şair Ahmet Kemal Sokağı'na yaklaşıyorum, ilginçtir, bir Anadolu türküsü geliyor kulağıma:

Gönül arzuluyor

Tokat ilini

Dumanlı dağlan göresim geldi

Merakla ilerliyorum. Turuncu iş tulumu giyinmiş. Aynı renk bir şapka var başında. Elinde çalı süpürgesi ve uzun saplı faraşla bir temizlik işçisi. Beni görünce sesini kısıyor, salt bir mırıltı şimdi. Ona yaklaşıyorum ve sokaklarımızı temizleyen bu emek adamına sevgiyle, saygıyla selam veriyor, Kolay gelsin! diyorum.

Türküsünün yardımıyla sılasına gitmişliğinden alıp kendisini şu anki gerçekliğine çeki verdiğim bu temizlik işçisi, selamıma biraz şaşkınlık anlamı da içeren gülümsemesiyle karşılık verdi. “Ne o?” dedim. “Selamımı içten bulmadın mı yoksa?”

“Şey..” diye kekeledi. “Pek alışık değilim de. Yani bize selam neyin veren olmaz da...”

Yaklaşıyor ve onun omzuna sevecen duygularla avucumu koyuyorum: “Şunu iyi bil, selamım içtendir.” diyorum. “Sen güzel bir iş yapıyor, sokağımızı temizliyorsun. Bizlerin kirlettiği sokağı, sokakları. Bu hizmetin karşılığında sana selam vermenin ötesinde, saygı beslerim ben. Nerelisin?”

“Tokatlıyım ağabey.” diyor, iç geçiriyor. Tokat’ı anar anmaz belli ki yüreğini gene bir sıla hasreti teğetledi.

“Adın ne?”

“Necmettin.”

O an usuma birkaç yıl önce okuduğum bir gazete haberi geliveriyor:

İtalya’da bir kentte, bir sokağın temizliğinden sorumlu temizlik işçisinden söz ediyordu. Adam uzun yıllar aynı sokakta bu görevi yapmış ve sokak sakinletince tanınır, sevilir olmuş. Haberi okuduğum günden kısa bir süre önce söz konusu işçi emekli olmuş. Oranın ev sahipleri aralarında anlaşarak, emekli işçinin heykelini yaptırıp sokağın uygun bir yerine diktirmişler. Açılışa adamı da çağırmışlar.

Hayır, Necmettin’e anlatamıyorum bu olayı. Anlatsaydım, mutlaka hüzünlenecekti, talihine lanet yağdıracaktı. Şu yoğun aldırmazlıklar ve savsaklamalar dünyasında iyiden iyiye yalnızlaşmıştı o. Süpürgesinin ritmiyle uyumlandırdığı türküsüne sığınmıştı. Ve kendisini o türkünün açtığı imge yollarına bırakmıştı.

Sılasına ulaşıverdiğini sanmanın avuntusuyla çalışan temizlik işçisi Tokatlı Necmettin'e bakıp salt gülümsedim.

Yeniden "Peki Necmettin; hadi kolay gelsin. Çok güzeldi, türkünü de sürdür. Hoşça kal!" diyor, gülümseyerek ayrılıyorum yanından.

Arkadan belli ki türküsünün arkasını sürdürüyor... Bir yandan da çalışıyor.

O günün akşamında da, evimde, türküsünde sılasıyla gurbetini, kendisiyle sılasını kucaklaştıran bu adamın bendeki etkileri bir şiirsel betiğe dönüşmekte gecikmiyor:

Sılasında Türküsünün

Göztepe'de, vurmuş kendisini bir güzel sokağa

Bir elinde süpürge, öbüründe faraş ve eksilmeyen bir türkü, dilinde.

Bir makine düzeninde işi ve türküsü. İç içe:

Bir sofra, bir iş, bir sıla, bir özleyiş; bir şenlik aldatmacasında Necmettin,

Sanırsın oyun, bir eğleniş... ter döktüğü sokaklarında gurbetin

Gelip geçen arabalar

Arabaların sesi, rüzgârı.

Markası, rengi, rüzgârı.

Fan, kokusu, rüzgârı...

Toz, duman... Kâğıtlar, yapraklar, poşetler...

Mendiller, kutular, şişeler,

Sakızlar, tükürükler, çikletler,

Tersler, yüzler...

Ve baktıkça yere...

Sürdükçe süpürgeyi taşlara...

Harmanda tezek...

Ocakta, kırda, bayırda bezek

Issızlığında bu koca kentin, kaygılı titrek

Sığınması bundandı belki özlemlere, türkülere,

Salınması bundandı belki sokaklardayılkılanmalara...

Yaban elde üşüyen şimdi o, ancak türkülerle ısınan o

Kendi türküsüne kulak veren işçi...

Kendi yüreğine konuk olan işçi

Sılasında türküsünün; türküsünde sılasının

Artık daha sık rastlıyorum onlara. Dündü örneğin, Hasan Ali Yücel Sokağı'nda Celal Bayar Köşkü önünde yine gördüm. Bu kez Tuncelili'ydi. Tunceli'nin Mazgirt ilçesinin bir köyünden. Adı da Zeki. Bir defasında, harara benzeyen küçümen tekerlekli kocaman çuvalıyla caddelerde, sokaklarda koşturuyor, çöp konteynırlarından işine yarar nesneleri topluyordu. Bir ara baktım, ağzı açık olan belli ki kullanılmış bir meyve suyu kutusu geçti eline. Şöyle bir salladı. Boştu. Onu küfrederek sokağa fırlattı. Merhaba dedim, sordum; yanıtladı: Diyarbakırlı'ydı; Mesut'tu adı. Evet, ilginç değil mi, Mesut! Ona bir meyve suyu ısmarlamayı neden beceremedim? Bir başka gün belki ErzincanlI Aşur olacaktı; ya da Karslı Yusuf, karşıma çıkan; türküsü ya da örselenmiş soluğu kulağımda değil salt, yüreğimde yankılanan.

Bir zamanlar bu Yeşilbahar Sokağı, burada yaşayanlarca Temiz Hanım Sokağı diye adlandırılmış. Galiba Özer Rayman dosttan öğrenmiştim. Doğup büyüdükleri kendi sokakları burası, bilmez mi! O ki, 70 yıllık anılarla harmanlanıp yaşanmış günlerden armağandır bu semte. Her fırsatta sokağa çıkıp ortalığı süpüren, temizleyen bir teyzeyi anımsamaktadır. Lakabı da Temiz Hanım. Goethe'nin o ünlü sözü: Herkes kendi evinin önünü temizlerse, bütün kent tertemiz olur. Başka anlamlar da çağrıştıran bu özdeyiş -nedense- usuma Temiz Hanımları getiriyor ve içi dışı ilâ temiz insanları.

Dört

Mahalle bakkalları, kasap... Eski çarşı esnafı ve dükkanlar...

Cengizhan Sokağı'na geldiğim ilk günlerde, bitişiğimizdeki apartmanın altında Trakyalı bir bakkal vardı. Kimi gereksinimlerimizi oradan sağlıyorduk. Şimdiyse aynı dükkânı, Karadenizli Salim ve Dursun Geniş kardeşler çalıştırıyor. Asansörsüz apartmanımızın üçüncü katındaki dairemize sırtına yüklediği su dolu damacanayı merdivenleri zorlu bir çabayla adımlayarak her çıkarışında, Dursun'a teşekkür ediyor, "Hakkını helal et." diyorum. Gülümsüyor, candan. Derin soluk alıp verişlerle "İşimiz bu ağabey!" diyor.

'Bakkal' konusuna takıldığımda, Çatalca'daki saygıdeğer bakkal amcalar ve çocukluğum gelir usuma: Bir öyküme konuk ettiğim anısıyla Selanikli Sarı Ahmet Amca; küçük bir marketi andıran dükkânıyla Hayri Amca ve sevgili arkadaşım Erkan Ülger'in babası saygıdeğer büyüğüm Mithat Amca. Bisküviler, içinden ünlü futbolcuların fotoğrafları çıkan çikletler, çikolatalar; Olimpos gazozları... Fındıklı akide şekerleri; tahin helvaları, topaçlar, gazozlar ve Erkan'la beraber, dükkân için gazete kâğıtlarından kesekâğıdı yapışlarımız...

Göztepe'deki Cengizhan Sokağı'nda, karşı komşumuz Nevzat Gümüşsoy'un anlattıkları:

"Hiç unutmam, çocukluğumda bizim bu aşağı taraflarda tek bakkal vardı. Tütüncü Mehmet Efendi Caddesi'nde, Bağdat Caddesine yakın bir yerde. Şimdiki 'Ecvet Güresin Sokağının köşesinde. Ve bu çevrede ilk ve tek bakkal oydu. Kışın hemen hiç açılmazdı. Çünkü bu yörede yaşayanlar genellikle yazlıkçıydı. Sonbahar gelince birden yitiverirlerdi. Sözünü ettiğim bakkal da, sadece yaz süresince, dört ay kadar bir zaman açıktı."

Nevzat Bey'in belirttiği bakkal, şimdi, Tütüncü Mehmet Efendi Caddesinde, Hamam Sokak'a sapmadan beş on adım ilerlediğimizde gene solda Şen Özen Market adıyla işlevini sürdürüyor. Sahibi de o ilk bakkalın oğlu Sabri Özen. Bu dükkânın da bulunduğu yerde, sonradan yıkılan Çizmecioğulları'nın köşkü varmış. Semte geldiğimizden beri tanırım Özenleri. İstasyondan Bağdat Caddesi'ne inerken, bu yol üzerinde iki küçük şarküteri ve üç market dışında biraz zengin içerikli

de olsa geleneksel anlamda neredeyse tek bakkal gene o. Ancak günümüz bakkalları, marketlere özenmiş olmalı; dükkânlarını Özenler gibi biraz daha genişlettiler; daha çok çeşit bulundurmaktalar. Sabri Özen'in bakkal dükkânının hemen yanında kendilerine ait bir küçük manav dükkânı da var. Onun da bitişiğinde bir tekel bayisi ve çerezci. "Birbirimizi tamamlıyoruz." diyor. "Müşteri kaçırmanın âlemi yok elbet!"

Eski günlere gidiyorum. Sabri Özen'in 13-14 yaş günlerini, kendi ergen delikanlılığıma emanet alıyorum.

O günlerdeki dükkânımızın adı Özen Bakkaliyesi. Genelde yazın açık olan işte bu dükkân. Şimdi onun yerinde kebapçı var.

Akşam üstleri Cavit Paşa, Cengizhan, Hamam Sokak'ı; Tanzimat'tan Bağdat Caddesi; oradan, Göztepe Parkı... Koştur babam koştur. Vefalı bisikletimle. Parkın solundaki Kadirağa, Mehtap ve diğer sokaklara. Yahudi, Ermeni, Rum yazlıkçılara; her karşılaşmamızda yüzleri hep gülen benim sevecen müşterilerime... Hele sık sipariş veren bir Yahudi bayan vardı; Madam Teri. Çok severdi beni. Bahşişi bol, sevgi ve sevecenliği ana gibiydi. Servisleri zamanında yetiştirmek için hızlı pedal çevirirdim. Sonra bizim -o zamanlar, sokak girişinin kırk elli metre ilerisinde solda yeşil rengiyle dikkat çeken çeşmesiyle ünlü- Yeşilçeşme Sokağı'na ve Cavitpaşa Sokağı taraflarına... Daha çok akşam vakitleri, güneş batışlarının alacasında ya da çabucak iniveren karanlıklarda; kaygılarla, korkularla. Önceleri tek tekerlekli bisikletle, o yetmeyince yeni alınan üç tekerlekli bisikletimle sayısı çok az evlere gazete, ekmek, sebze, vb. şeyleri hem kendiliğimden, hem de sipariş üzerine götürüyorum. Geniş mi geniş boşluklarda uzaktan birbirine çalım atan köşkler dışında, oraya buraya kondurulmuş, birbirinden ırak, genellikle iki katlı villa tipli yazlık evlere. Bahçelerle dolu, ışıksız ıssız toprak yollarda. Hele yağmur yağdığında çileli bir serüvendir. Bu sokakların ıssızlığından, ağaçlar, bodur bitkiler, bağlar, çimenlikler, çalılıklar arasındaki patika yollardan geçişlerdeki ürkekliğim kötü. Kimi zaman önüme çıkıverip havlayarak ardıma düşen, ayağımdan, paçamdan asılan başıboş köpeklerin saldırışları da, beni korkulara, kaçışlara sürükleyerek düşlerimde bile yakamı bırakmıyor. Neyse ki artık o günler çok gerilerde kaldı.

Şimdilerde bakkallar az değil. Üstelik, şarküteri cinsinden şirin mi şirin dükkânlar da. Bir de, 1980'lerden itibaren marketler açıldı. Onları daha büyükleri izledi. 2009'lu şu günlerde salt Göztepe bölgesinde yirmiyi aşkın irili ufaklı market var ve pek çok da bakkal.

Bakkallar günlük gazetelerimizi, kimi meşrubat, ekmek, süt, hatta

meyve gibi gereksindiklerimizi sağlamada gene de işlevsel. Acil durumlarda, cankurtaran örneği, imdada yetişerek vazgeçilmezliklerini koruyorlar.

Onların bir başka sevimli yanları, sokağınız ve de komşu sokakların apartmanlannda çalışan, kapıcı namıyla bildiğimiz sevgili hizmet eri kardeşlerimizin toplaştığı yerler. Söyleşip şakalaşma, günü değerlendirme, sıla özlemleri ve haberleriyle renklenen dedikodu paylaşımlarının keyiflerini yaşayıp muhabbete daldıkları hoş mekânlar. Tabi ki bu durumda çaylar, bisküviler şirketten (bakkaldan)! Böylesi anlarda, bitişiğimizdeki bakkalımız Salim Geniş kardeş, olgun, sevecen kimliği ve sempatisiyle oldukça becerikli bir yönetmen! Kardeşi Dursun'sa başarılı bir yönetmen yardımcısı! Bu ayaküstü söyleşmeler tablosunun tiyatro yazarları için harika bir kaynak olduğunu hep söylerim.

Daha çok marketlerden alışveriş yapmamıza karşın, geleneksel alışveriş kaynaklarının başında gelen bakkalların anılarımızdan tümden çekilip yok olmasını hiç istemiyorum. Mahalle kahveleri de öyle. Değişmeyen eski berber dükkânları ve mahallenin kasabı da. Uzun yıllar tekti. Çiftekonaklardaki Papatya Kasabı Erzincan İliçli Ali İhsan Şahin'in oğulları Emrullah ve Nurullah tarafından çalıştırılıyor. Taşmektep Sokağı'nda. Mahalleyle kaynaşmışlar adeta. Bir de 1963'ten beri Göztepe'de, önce Pansiyonlu Okul Sokağı'nda kasaplık yapan İsmail Bora. GünümüzdeCavitpaşa'da. Dükkânının adı da hoş: İkinci Bahar.

Ve hâlâ işlerliğini sürdüren kunduracı dükkânları...

Hemen yukarımızdaki Pansiyonlu Okul Sokağı'nda Göztepe'nin en eski kunduracılarından Mahmut Atak Bey'in oğlu Ahmet Atak, baba mesleğini bu yıla değin sürdürmekteydi. Benim için hem ayakkabı onanmı, hem de daha çok söyleşme yeri olan bir dükkândı orası.

İyi anımsıyorum, Ahmet Bey'in babası Mahmut Amcanın bir barakayı andıran küçümen kunduracı dükkânı tren istasyonunun karşı yanındaydı. Emekli valiler, emekli general, yargıç, öğretmen, diplomat gibi kültürlü beyefendiler, her fırsatta yanına uğrarlar, oturur söyleşirlerdi. Hele cumaları, cami çıkışlarında. Mahmut Atak, iri vücuduyla doldurduğu koltuğunda, yağlanmış deri önlüğü üzerinde, hiç kalkmadan çalışır, gelen müşterilerle bir İstanbul Beyefendisi inceliğiyle ilgilenir, bir yandan da seçkin konuklarının söyleşilerine eşlik ederdi. Bu oturumların bazılarına tanıklığım oldu. Aynı geleneği 2007 başlarında yitirinceye değin oğlu Ahmet Atak da sürdürdü. Kunduracı deyip geçmeyin, gerek Mahmut Bey, gerekse oğlu Ahmet

Atak, görgülü, kültürlü ve de incelikli tavırlarıyla tam bir 'İstanbul Beyefendisi'ydiler. Ahmet Atak, benim bir yönden akrabamdı da. Çatalca'dan büyük teyzemin torunu Mebrure Özdemir'in görümcesi Fatma Abla'yla evliydi. Daha çok, dostluğuydu beni saran; yanına uğradığımda doyumsuz söyleşilerimizdi. Şanssız ve zamansız bir yazgıyla ölüverdi. Öldüğüne de kimseyi inandıramadan. Yaşam dolu, capcanlı bir Göztepe sevdalısıydı; Göztepe ünlüsüydü.

Özellikle eski 'Göztepe Çarşısı' ve 'Göztepe Mahallesiyle nice yıldan bu yana içli dışlı yapan kaynaştırıcı arayışlarımda bana yardımcı olan dostlarım var: Karşı komşumuz Gümüşsoylar dışında, Erenköy Kız Lisesi'nde kızı Aslı'yı da okuttuğum Sayın Aydoğan Bursa ile ağabeyi 1926 doğumlu, yakışıklı delikanlı Mehmet Ali Bursa. Ayrıca Göztepe Mahallesi Muhtarı Hayrettin Uysal Bey. İncelikli yakınlığıyla bir eski Göztepeli Sayın Özer Rayman. Özer Bey'in, internette Dereden Tepeden adlı bir sitesi var. Eski Göztepe ve 70 yıllık geçmişe dayanan çocukluk, gençlik ve olgunluk süreçlerinden anılara yer veriyor. Bazı fotoğraflarla da belgelenen bu anılar, nereden nereye geldiğimize ilişkin aydınlatıcı somut bilgiler içeriyor. Gene bir araya gelip söyleşilerde bulunduğum ağabeyleri Behiç Rayman (Eski Göztepelilerin Bico dedikleri; şair ruhlu, sayılası kimlik); ve onlardan çok önceleri dost olduğum ortancaları Enis Rayman. Enis Bey aynı zamanda iyi bir ressam.

Bütün bu değerli canlar dışında, gene Göztepe'nin eskilerinden olan, eşimin Yeşilbahar İlkokulu'ndaki öğretmen arkadaşlarından Şaylan Yeşildağ kardeşim. Kırk yıla yakın bir süreçteki beraberliklerimizle onurlandığımız, 1950'ler Göztepe'sinin en güzel kızı Şaylan Yeşildağ.

* * *

Bizim köşkümüz kırmızı renkliydi. Üç katlıydı ve şu an oturduğumuz apartmanın yerindeydi. Babam köşkü 1960 ortalarında yıktırdı yerine iki blok apartman çıkarttık.

Yeşilbahar Sokağı'nda, Rayman Apartmanı'nda oturan Enis Rayman böyle diyordu.

Enis Bey, şu sıralarda dairesinde şövalesinin başına geçmiş güzel yağlı boya tablolar yapıyor. O yağlıboyacı, ben suluboyacı. Zaman zaman buluşuyor, görüşüyoruz. Ürettiğimiz resimler üzerinde değerlendirmeler yapıyoruz.

İşte Dereden Tepeden ses veren sevgili Özer Rayman'm anlattıkları:

"... Göztepe'de kışlar çok sert geçerdi. Isınma araçları ise büyük ve

küçük mangallarla yapılırdı. Sonraları odun sobaları kullanılmaya başlayınca bunların közleri de mangallara çıkarılırdı. Fakat anımsadığım bir husus, bugün kayak merkezlerine gidenler gibi giyinirdik. Yün kazaklar en önemli giysilerimizdendi. Belki o sebepten üşümüyorduk. Kar o kadar çok yağardı ki, evimize iki yüz metre ötedeki Taşmektep'e (Pansiyonlu Okulu kastediyor) neredeyse bir hafta gidemezdik. Yağan yoğun kar çam dallarına o kadar ağırlık verirdi ki, dallar çatır çatır kırılırdı. Sabah kahvaltıları çok zevkliydi. Büyük pirinç mangal çepeçevre siniyle sarılmıştı. Mangalın etrafında oturduğumuzda ayaklarımız sımsıcak olurken yüzümüze ortadaki ateşin sıcaklığı vururdu. Kahvaltımızı zevkle yapardık. Ateşin külüne kahve cezvesi sürülür, kahveler içildikten sonra fal bakılırdı. Kahve eve kavrulmamış olarak alınırdı. Evde kavrulan kahve, kahve değirmenlerinde çekilirken mis gibi kokusu etrafa yayılırdı. Evlerde kış gecelerinde radyo, ailelerin tek eğlencesiydi. Rahmetli annem, temsil ve skeçlere meraklıydı. Rahmetli babam ise Tahsin Karakuş'un Fasıl Heyetini dinlemekten hoşlanırdı. Bu saatlerde evde çıt çıkması yasaktı. Bazen de mangalın üstünde mısır için yapılan kalburlarda mısır patlatılırdı. Tavla, Kızma Birader, Papaz Kaçtı, Pastra, Pişti gibi oyunlar oynanırdı. Bugün bunlar belki bizlere ilkel gibi geliyordur, ama o devrin insanlanna verdiği zevk bir başkaydı. O günleri yaşamak çok güzeldi."

Dostlar anlattıkça uyanan meraklarım, beni gene araştırmalara yöneltiyor. Eski belgelerden öğrendiğimce Sarayda Abdülhamit'in musahiplerinden, aynı zamanda bir haremağası olan Nadir Ağa, Göztepe'yi mesken tutuyor. Bir bölüm yer satın alıyor ve kendisi için bir de köşk yaptırıyor. Bu köşkün devamındaki boş alana, zamanla Nadir Ağa Çayırı denmiştir. Orada, arada sırada pehlivan güreşleri bile yapılırdı. Hilalsporlu gençler top oynardı. Hatta şenlikler sırasında aileler kumanya hazırlar, gelir, çayırda mesire keyfi bile yaşarlardı. Muhacir Mahallesi çocukları simit, karamela, çikolata, gazoz falan satarlardı.

Nadir Ağa, maddi sıkıntı çekmeye başlayınca, köşkünü, bir ara Adalet Bakanlığı da yapmış olan Prof. Abdülhak Kemal Yörük'e satıyor. Kendisi de şimdiki 'Halk Pazarının yerinde, köşk müştemilatında yaşamaya koyuluyor. Bütün haremağaları gibi o da hadımdı; çocuğu yoktu. Ölünce de, bir oldu bittiye getirilip, uydurma varisler mi bulundu, ne edildiyse, müştemilat ve dükkânlar başkalarına satılıverdi.

İstasyonun sağında pejmürde üç beş dükkân vardı. Sağda sobacı Hasan Özüdüzgün, yanında Muhtar Hayrettin Uysal'ın babası, onun yanında da Arhangilos adlı bakkal. Bodos'un babasıydı Arhangilos. Onun

bitişiğinde manav Sıtkı vardı. Geçince Kasap Rıfkı, onun yanında da Demirci Artin, Alaattin Bey'in evi; sonra sağa Rıdvan Paşa Sokağı ayrılıyor... Bir üstünde Gazi Ahmet Muhtar Paşa Köşkü... O adayı, sonraları Veli Alemdaroğulları satın alıyor. Bir dönem CHP Milletvekilliği de yapan gazeteci Ali İhsan Göğüş onların damadıydı. Değerli gazeteci Zeynep Göğüş'ün babası. Köşkün sınırı, şimdiki Karanfil Sokağı'na dek uzanırdı. Bu sokağın ilerisi de, o benzincinin yeri örneğin, bakla tarlasıydı.

Hep merak etmişimdir; bir yanda Nadir Ağa Sokağı'na daha önceleri Kurtdereli Sokağı denmekteydi. Hatta eski Göztepeliler gene öyle demekteler. Nedenini araştırdım; sordum soruşturdum, bilen yok. "Belki de, Nadir Ağa Çayırı'nda yapılan güreşlere Kurtdereli de katılmış ve şampiyon olmuştur." diye geçiriyorum içimden. Ancak bu bilgi kesin değil.

Bir de sağa Erenköy Kız Lisesi'ne doğru uzanan Rıdvan Paşa Sokağı. Rıdvan Paşa kim? Bu soru da beni bir süre oyaladı. Sonunda şu ayrıntılara ulaştım:

Tütüncü Mehmet Efendi, Göztepe'de satın aldığı 1000 dönümlük araziyi parsellere bölüp zengin saray adamlarına, özellikle paşalara satmıştı. Bu paşalar genellikle II. Abdülhamit'e sadakatle bağlıydılar. Devleti bu bağlılığın güdümünde, Sultan'ın buyurduğu doğrultuda yönetirlerdi. Paşalara padişah tarafından, bu bağlılıkları karşılığında servetler bağışlanırdı. Hatta kimi köşkleri bizzat padişahın yaptırdığı ya da bağışladığı söylenir.

Ancak, söz konusu paşalar, istedikleri gibi yaşamak ve de halk üzerinde etkili olabilmek gibi bir yetkiyle, kenti adeta bölüşmüşlerdi. Bunlann bazıları kendilerine birer örgüt bile kurmuşlardı.

Örneğin, Üsküdar ve dolayları, Bedirhan Aşireti'nin "prenslerinden" Kürt Ali Şamil Paşa'dan sorulurdu. Göztepe'deki Rıdvan Paşa gerçekliğiyle bağlantılı olduğu için burada salt ona değineceğim.

Rıdvan Paşa, II. Abdülhamit döneminin İstanbul Belediye Başkanı'ydı. Bir ara Üsküdar hâkimi Ali Şamil Paşa, Rıdvan Paşa'dan, kardeşinin köşkünün önündeki yolu asfaltlamasını istemişti. Rıdvan Paşa bu isteği gerçekleştirmeyince, aralarında bir düşmanlık oluşmuştu. Bu düşmanlığın sonucu, Şişli'de iki grubun adamlan çatışmışlar, kavgada Ali Şamil Paşa'nın yeğeni vurularak öldürülmüştü.

Şamil Paşa da, yeğeninin öcünü almak için harekete geçmiş; Belediye Başkanı Rıdvan Paşayla oğlunu, Göztepe'de, tren istasyonunun az

ötesinde, günümüzde Rıdvan Paşa'nın adını taşıyan sokağın başında adamlarına vurdurarak öldürtmüştü. Belediye başkanının öldürülmesine çok sinirlenen Abdülhamit'in buyruğuyla Bedirhan Aşireti'nin İstanbul'daki kadın, erkek bütün üyeleri, sürgüne gönderilmişti.

Anısına saygıyla bu sokağa adı verilen Rıdvan Paşa, Göztepe'nin tarihi ve talihinde, daha çok, Erenköy Kız Lisesi olarak kullanılan köşkün ilk sahibi olarak da anılmaktadır.

İstasyonun sol tarafından çıkıyoruz... Köşede Özen Pastanesi; çalıştıran yakışıklı Turgut. Onlar bir ara Erenköy Kız Lisesi'nin kantinini de çalıştırdılar. Arkadaşımız Şaylan Yeşildağ hep söyler; bayramlarda pek çok aile buraya revani ısmarlarmış. İlerisinde fırın, onun yanında İsmail Efendi'nin yıkıntı evi... Sonra Manav Neşet Efendi, Arap Tahsin'in evi.

İstasyon altı, Tütüncü Mehmet Efendi Camisi'nden başlayarak Pansiyonlu Okul'a kadar düz ve boş arazi. Sadece o zamanların ilk eczacısı Celal Bey'in tek katlı bir evi vardı. Şimdi caddeye bakan Celal Bey Apartmanı'nın olduğu yerde. O boş arazinin kimi bölümlerinde zaman zaman ekim, dikim de yapılırdı. Celal Erbay, eczaneyi 1930'da Konstantin Mavromatis adında bir Rum eczacıdan devralmıştı. Ve uzun yıllar çalıştırmıştı. Sonra çocukları yürüttü işi. Şimdi o eczane yok.

Dolayda oturan ailelerin çocukları Pansiyonlu Okul'a giderlerdi. Kış günleri, eğer çok kar varsa, velilerin yetişemediği böyle günlerde, küçük çocukları, okuldan eve çoğu kez hademeler götürürdü. Tabii zengin çocuklarını, köşk konak çocuklarını da ya hizmetçiler, bahçıvanlar götürür getirirdi ya da önceden anlaşma yaptıkları faytonlar.

Cami önünde faytonlar dururdu. 1980'lere değin biz de tanık olduk. Motorlu araçlar çoğaldıkça faytonlar yok oldu. Orta geçimli ya da yoksul insanlar için bir lüks olan faytonlara genellikle maddi durumu elverişli olanlar binerdi. Hiç unutmam, trenle geldiğimiz bazı günlerde bizim Cavitpaşa tarafına zaman zaman faytona binip gelmemizin, Bağdat Caddesi'ndeki seyir güzelliklerinde, Caddebostan ya da Suadiye taraflarına gidişlerimizin özgün tadı unutulmazlığım sürdürüyor..

Tütüncü Mehmet Efendi Caddesi'nde 1946'da havagazı lambaları vardı... Fenerler görevlilerce yakılırdı... Havagazı Gazhane'den gelirdi... Hasanpaşa tarafından.

Mahalleliler bir de bakıyorlar, bir sürprizli günde İçerenköy'den sarı bir otobüs çıkıveriyor. Bu otobüs, saatte bir Kadıköy yapıyordu. Ama, genelde trendi önemli olan ve yeğlenen. 1. ve 2. Mevkiler... Sonra, Bağdat Caddesi'nde gidiş geliş iki hatlı tramvay...

Son zamanlarda çarşıda kendi dükkânında gazete bayiliği, mutfak tüpü satışı, lokantacılık gibi peş peşe farklı işler yapan Bursa Kardeşler, caddeye bakan dükkânı satınca, Aydoğan Bey, şimdiki Halk Pazarı içinde bir yer satın alıyor. Burada balıkçılık yapıyor.

Diyor ki: "Çok önceleri, 1937'den beri, amcamların başlattığı gazete işini sürdürdük. Gazeteleri doğrudan matbaadan alırdık. Haydarpaşa'daki depomuza getirir, oradan dağıtırdık. Yani Anadolu Yakası başbayisiydik. Sonraları gazeteler kendi bünyelerinde dağıtım şirketleri oluşturdular. Biz de tabii, bu durumda sadece Göztepe bayiliği yaptık."

Mehmet Ali Bey, 1969-1977 yılları arasında, iki dönem İstanbul Belediye Meclisi Üyeliği yaptı. Şu an, Göztepe'nin en eski yerlilerinden. 84'e yaklaşan ilerlemiş yaşına karşın, pırıl pırıl bir zekâ ve bellek; üstelik kıskandırıcı bir yakışıklılığı da var.

"Kesik kopuk oluyor ama, unutmadan söyleyeyim" diyor. "Ömer Paşa Sokağının Fahrettin Kerim Caddesiyle kesiştiği yerde, köşede bir un değirmeni vardı. Elektrikle çalışırdı. Dehşan Bey'indi. Dehşan Mormin'in. Ankara yolunun geçmişiyse elli yılfalandır. Tabii şimdiki gibi otoban şeklinde değildi. Orada, dere kenarında tuğla ocakları olduğunu anımsıyorum."

Sayın Hayrettin Uysal, 29 Mart 2009 yerel seçimlerinde rekor kırarak, -altıncı kez- muhtar seçildi. O da bir eski Göztepe esnafı. Anıları var; dostlukları, gözlemleri, unutamadıkları.

Anlattığına göre, mahallede Yahudi, Rum ve Ermeni yurttaşlar da yaşıyordu. Tabii ki bu durumda bazı Rum, Yahudi ve Ermeni esnaf da vardı. Bu esnaftan bazılarını ben de anımsamaktayım. İç içe kaynaşmış beraberlikler, huzurlu bir yaşam sürdürülüyordu. Arhangilos'la oğlu Bodos; bakkal dükkânı çalıştırıyorlardı. Her şeyi bulabilirdiniz onlarda. Hatta Çeşit Mağazası da diyebilirdiniz dükkânlanna. Aktar Aleko. Kalaycı Kosti Pataliadis.

"Kosti'nin kızlarını da anımsarım." diyor Hayrettin Bey, "Despina ile Kalopi. Bunlar Rum'du. Bir de basmacı Yako vardı. Yahudi."

Basmacı Yako Bey'in Yahudi olduğunu duyunca, birden bir konu geliveriyor usuma:

Kemal Salih Sel Sokağı'yla bir alttaki Taşmektep Sokağı arasında ortalarda bir yerde bir Sinagog var. Bulunduğu ada Göztepe hudutları içerisinde olmasına karşın, bazı kaynaklarda, ilgili sinagog Caddebostan ibadethanesi diye geçmekte. Sinagogun bulunduğu mahallede pek çok Yahudi yurttaşımız da oturmaktadır. Bu cemaatin değerli evlatlarından bazıları eşim Meliha Özcan'ın ve diğer öğretmen arkadaşların Yeşilbahar İlkokulu'nda öğrencileriydiler. Ne güzel rastlantıdır ki, gene bu gençlerden kimileri, örneğin Yoni Altaras, Avusturya Lisesinde benim de öğrencim olmuştu.

Bu sevgili komşularımızın, kendi cemaatlerini ilgilendiren bir dernekleri de var. Göztepe Kültür Derneği. Ayrıca bu demek, on yıldan beri Göztepe Kültür Dergisi adında bir de dergi çıkarmakta. Konuları daha çok Yahudi Cemaati'ni ilgilendiren söz konusu dergi, yanlış anımsamıyorsam iki ayda bir çıkmaktadır. Dili Türkçe'dir.

Bu derginin 2001 Haziran-Temmuz sayısında Nail Güleryüz'ün, "Birlikte Yaşama Güzelliği"ne işaret eden yazısının girişindeki çok anlamlı şu sözlere katılmamak olası mı?

"Yurt dışından gelen ziyaretçilere bir brifing sunduğumda konuşmama genellikle şu sözlerle başlarım: 'Güzel yurdumuza ve eşsiz kentimiz İstanbul'a hoş geldiniz. İstanbul ki, dünyada, iki kıta üzerine oturmuş, insanların on dakika içinde kıtalar arası yolculuk yapabildiği tek kenttir. Ancak çok daha anlamlısı, cami, sinagog ve kiliseleri altı yüz yıldır yan yana, ahenkli bir şekilde, huzur içinde ve kesintisiz olarak birlikte yaşayan, bildiğim kadarıyla, dünyada tek kenttir.' Çünkü önemli olan beraber olmak, beraber bulunmak değil, 'beraber yaşamak'tır."

Bu gerçekliği, ülkemizin, İstanbul'umuzun ve tabi ki semtimizin bir zenginliği diye görüyorum. Osmanlı'dan beri süregelen ırk, din ve kültür farklarını bir zenginlik kabul eden dengelerle, beraberce, huzur içerisinde yaşama erdemimizin bir göstergesi olarak... Keşke bu toprakların bir yerde en eskilerinden olan Rum komşularımız da bu iç içelik içerisinde yerlerinde kalabilselerdi. Onlarla sevgi ve saygı soyluluklarında kaynaşarak üretilen yaşama kültürünün zenginlikleri bugünkü kuşaklan da sarıp sarmalamayı sürdürseydi. Keşke...

Alekoların Özgürlük Parkı'yla demiryolu arasındaki şimdi Hatboyu (Aşıbağı) Sokağı denilen yerde oturduğunu öğrenmiştim. Köşke benzer bir ahşap evleri vardı. Bodoslar, Rıdvanpaşa Sokağı'nda, sağda bir evde yaşıyordu. Kalaycı Kosti Pataliadis ise, ailesiyle beraber, şimdiki Dost Eller İşitme Engelliler Okulu yakınında eski bir ahşap evde...

Mehmet Ali Bursa anlatıyordu:

“6-7 Eylül olaylarında Arhangilos’un dükkânına dışarıdan gelen bazı çapulcular zarar vermişti. Ondan çok biz üzülmüş, biz öfkelenmiştik. Ama dükkân hemen onarıldı, iş devam etti. İlişkilerimiz o denli iyiydi ki, örneğin, Muhtar Hayrettin Uysal, Bodos’la kardeşçe, adam gibi ortaklık da yaptı. Ta 1970’lere kadar.”

1970 sonlarına doğru Bodoslar, Alekolar dahil, Rum ailelerin pek çoğu Yunanistan’a göç etti. Söz konusu 6-7 Eylül talanının yaralayıcı etkilerinin yarattığı sancılar o güzel insanlar üzerinde uzun zaman hep canlı kaldı. Bir kez kırılmışlardı. Eski tatları kalmamıştı. Bir oldu bitti; bir de baktık yitiverdiler. Onların gerçek yurtları olan bu topraklardan kaygı ve korku duygularının etkisinde kaçarak ayrılışı, bütün İstanbul dahil, Göztepe’mizde de tabi ki bir burukluk yaratmıştı; hem de doldurulması çok zor bir garip boşluk bırakmıştır.

Bugün Göztepe çarşısı, yüzlerce dükkân, mağaza ile orta büyüklükte bir kent çarşısından farksız. Hatta hemen bütün sokaklarda her türden dükkân ve mağazalara rastlanmaktadır. Ayrıca sinemalar, kitapçılar, kırtasiyeciler de çok. Sağlık klinikleri de. Hatta bir değil, birkaç hastane. Bir zamanlar tek Celal Erbay’ın eczanesi varken, bugün bu sayı, sadece merkez mahallede 10’un üzerinde. Çok eskiden fotoğrafçı yoktu, 1970’lerde iki taneydiler. Şimdiyse 8-10 fotoğrafçı var. Bunlara fotokopi, ofset, ozalitişi yapanları da katarsak, varın tahmin edin Göztepe’yi. Üstelik, son derecede çağdaş. Gösterişli; temiz.

1899’la beraber, eskilerden bir anı olarak kalan, Tütüncü Mehmet Efendi Camisi bitişiğindeki, vakfa ait sayıları 15 dolayında tek katlı küçümencik, kutu gibi taş dükkânlar çok hoş. Bunlar ilk özellikleriyle duruyor. Şimdilerde görüntü şirinlikleriyle de ilgi çeken bu dükkânlarda kiracı esnaf iş yapıyor.

Göztepe’ye 1912 sonunda gelerek yerleşen Nadir Ağa da, yukarıda da değindiğim gibi, kendisine bir köşkle, ayrıca 9 tane dükkân yaptırıyor. Nadir Ağa Sokağına kadarki blokta bulunan bu dükkânlar 1926’da çıkan bir yangınla kül oluyor. Ancak hiç zaman geçirilmeden yerlerine yenileri yapılıyor. Söz konusu dükkânlar da, günümüzde, yeni sahipleri olan Göztepe esnafınca kullanılmaktadır.

Bu ilk dükkânlarla beraber, istasyon çevresi, bugünkü Göztepe’nin oluşum aşamalarının başlangıç çekirdeğini oluşturmaktadır.

Göztepe’ye geldiğimiz yetmiş başlarında semt pazarı Çemenzar Sokağı’ndaydı. Bir süre sonra da, gene pazartesi günleri açılan semt

pazarı, Özgürlük Parkıyla demiryolu arasındaki Hatboyu'nda, Feneryolu'na doğru giden geniş yola taşındı.

Mahallemizin muhtarı Sayın Hayrettin Uysal Bey 1948'den beri Göztepeli. Şimdiki Meydan Fırın'ın yerinde önceleri Babası Hüsnü Uysal'ın bir kahvesi varmış. 1953'te kahveyi bırakıp Kunduracı Mahmut Atak'ın bitişiğinde lokanta açmışlar. Burası 1958'de yanmış. Ama hemen yenisini yapmışlar; işe devam! Ardından Bodos ile ortaklık...

"Bodosların bakkal dükkânı üç tabelalıydı." diyor Hayrettin Bey, "Tabelalardan birisi Grek alfabesiyle Rumca; ikincisi Arap harfleriyle; üçüncüsü de Latin harfleriyle Türkçe yazılıydı: "Konya Pazarı". Sanıyorum, Karamanlı Rumlardandı bu aile.

"Ayrıca, Göztepe'de tek kurukahveci bendim." diye ekliyor, "Şunu da söylemeliyim, esnaf arasında nefis bağlar, komşuluklar vardı. Bizleri kaynaştıran değerli büyükler de eksik değildi. Örneğin Fahrettin Kerim; Reşat Ekrem Koçu ve daha niceleri.

Hiç unutmam... Reşat Bey bir gün köprüye çıkmış bağırıyordu: "Beyler beni dinleyin ve öğrenin, 'Göztepe'nin maruf şahıslarını sayıyorum: Kunduracı Kel Mahmut! Sobacı Kör Mehmet! (Camgöz yani); Kunduracı Kel Şükrü, Kasap Kör Rıfkı...

Kahkahalarımız, sanırsın Erenköylere ulaşıyor.

Hepi topu beş on dükkânız; sıkış tepiş, bir arada."

Muhtar Hayrettin Uysal, Göztepe'nin yaşama biçimleriyle ilgili canlı anıları sürdürüyor:

"Şimdiki Örnek Mahallesi'nin olduğu yerdeki kırlık alana Kalaycı Kosti'yle beraber ava giderdik. Tavşan, üveyik, bıldırcın avlardık." diyor. "Oralar Nezir Ağa'nın çöplüğüydü. Zaman zaman da Reşat Ekrem Koçuyla gezilere çıkardık. Tarihsel belge arayışına. Örneğin bir iki kez Şile'ye gittik. Oradaki tarihi belgeleri saptardı. Notlar alır, fotoğraflar çekerdi. Çalışması bittikten sonra da inerdik sahile, mezemiz balık, salata. Ve içkili güzel bir anı. Çok hoş söyleşirdik kendisiyle. Fahrettin Kerim Köşkü'nün bitişiğinde otururdu. Uzunyol Sokağı başında."

Ömrü yetmediği için Reşat Ekrem'in bir türlü tamamlayamadığı, büyük emekler verdiği benzersiz İstanbul Ansiklopedisi, bu haliyle bile, bugün, başvurulacak kaynakların başında gelmektedir.

Göztepeli dostların anlattıklarından aklımda kalmış bir anı da, on beş günde bir, çarşı esnafının hep birlikte toplaşıp gazinolara gidişleri. Caddebostan'a, Beyoğlu gazinolarına; Kristal'e, Kazablanka'ya; kimi de Kalamış tarafında Todori'ye. Kalamış-Fener Caddesi'nden kıyıya indiğinizde, yolun sol tarafındaydı Todori'nin meyhanesi. Bu arada Selahattin Pınar'ı da izleme, dinleme keyifleri harikaydı tabi.

Birden şarkılı gazinoların gedikli müşterisi babam geliveriyor usuma. Türk Klasik müziği tutkunu canım babam. Bizi, ailece Kristal'e de götürürdü, Taksim bahçesine de, hatta Kazablanka'ya da.

Bir yaz günüydü; Çatalca'dan hareketle yaptığımız İstanbul gezisinde, babamın bizi Caddebostan'a getirişini de unutamıyorum. O sıralar 17-18 yaşlarındaydım. Babamın ortak iş yaptığı Avukat Hasan Tibet Amcayla beraberdik. Bir miras davası için geçmişlerdi Anadolu yakasına. İş bitince ben denize, onlar kurdukları çilingir sofrasının başına. Ardından da aşka gelip akşamı beklediler. Gazinoya girdik. Yanlış anımsamıyorsam, assolist olarak şarkıcı Saime Sinan mıydı, yoksa Behiye Aksoy mu; onlardan biri vardı işte. Bir de "Sesle Çizgiler" programıyla ünlü Celal Şahin'i anımsıyorum. Hasan Tibet Amca'yla yaşadığımız anılara yeniden gidivermenin buruk tatlarındayım şimdi. Hasan Tibet, film sanatçısı ve yönetmen Kartal Tibet'in babasıydı ve 1950'li yıllarda tanınmış bir avukattı. Babamın Dava Vekilliği yaptığı Çatalca anılarımızda, o, ortak kullanımdaki yazıhanemizde benim için ikinci bir babaydı. Nitelikli bir aydındı. 1980 başlarında onunla son kez Söğütlüçeşme Camisi'nin önünde rastlaşmıştık. Mart 1985'te yitirdiğimiz Hasan Tibet'in, özellikle yazıhanemizdeki söyleşmelerde aydınlatıcı önderlikleri ve aktarımları, ışıklanan kafamda, yaşam boyu çok işime yaramıştır.

***

Bu kez 1930'lar, 40'lar, 50'lerdeyim. Kendimi o günlere, o günlerdeki mahalleme ışınladım ya...Bu tatlı imge oyununda gezinmeliyim biraz. Tabii ki, o günlerin gerçekliğinde; yaşama ikliminde soluk alıp vererek.

Eskiden bu mahallede bizzat yaşanmış olan, kayıtlara da geçmiş unutulmaz, ilginç gerçeklikler, imgelerime konuk oluyor. Bu ilginçlikler bırakmıyor yakamı, taa 1930'lara uçuruyor beni: Tütüncü Mehmet Efendi Camisinden ikindi ezanı sesi geliyor. İmam Cemalettin Seven Efendinin Türkçe ezanı. Şaşırıyorum, ama çabucak toparlanıyor, yatışıyorum, "Harika!" diyorum, mutlanıyorum. Ülkemizde ilk kez Türkçe namaz kıldıran ve ilk kez Türkçe ezan okuyanlardan bu ileri görüşlü, cesur, aydın imamın karşısında ceketimi bir kez daha

ilikliyorum.

Gazi Osman Paşa Köşkü'nün yanından Plevne Marşını mırıldanarak geçiyorum.

Yakından, Yeşilbahar Sokağı tarafından bir falcı kadının sesi geliyor. Merakla yaklaşıyorum. Tam da Çolak Ethem Paşa Köşkü'nün (Kırmızı Köşkün) önündeyim. O sakin sokakta yani. Bir atlı araba geçti. Ve bir ciğerci. Sakatat satıyordu. Köşkün arkasındaki bahçede yetiştirdikleri sebzelere su veren bir kadın. Rayman Kardeşlerin annesi bu. Özer çocuk, bir çam ağacının doruğuna tırmanmış. Tarzan örneği cambazlıklarda. Denizi, Adalar'ı seyrediyor. Annesi, falcı kadının sesini duymuş olmalı; hızla bu yana geliyor; kadına yaklaşıyor. Fal mı baktıracak, lavanta çiçeği mi alacak?

İki dönem arasında gidip gelen durumumla şaşkınım. "Dereden Tepeden", ama daha önemlisi Göztepe'den ses veren sevgili Özer Rayman imdadıma yetişiyor:

"Sokaklarda trafik yok gibi bir şeydi. Bizim sokaktan, tek atın çektiği arabalar geçerdi. Birincisi Göztepe fırını sahibi İdris[T]in ekmek arabası, o her gün bir yerlere ekmek dağıtırdı. İkincisi çöp arabası. Haftada bir her haneye uğrar çöp alırdı. Üçüncüsü ise, Kızıltoprak tren istasyonundan inince bostanları olan kardeşlerden Mithat Efendi'nin sebze arabasıydı. Bundan başka sokaklarda in cin yoktu. Ha bir de Roman yurttaşlarımız "Lavanta var; bakla falı bakılır!" diye sokakları turlarlardı. Annelerimiz çamaşır şifoniyerlerine bu lavanta çiçeğini güzel kokularından dolayı alırlardı. On kuruş verip fal da baktırdığınız bu esmer vatandaşlarımız, falın ortasında, "At bir 5'lik daha, sana sevdiğini söyleyeyim!" diye fal bakmayı kısımlara ayırırlardı."

Göztepe sokaklarının eski özelliklerini araştırmaya devam ettiğim 2009'un bir Mayıs günü Milliyet Gazetesi'ndeki yazısından Çetin Altan Usta'nın şu notunu da eklemek istiyorum:

"Göztepe'ye henüz daha elektriğin gelmemiş olduğu 1932-33 yıllarında, daha önceleri Cemal Paşa'nınken, sonradan Mareşal Fevzi Çakmak'ın olan görkemli ahşap köşkün de bulunduğu Taşmektep sokaktan, tef çalarak art ayakları üstünde ayı oynatan esmer vatandaşlar da geçerdi."

1970'li, hatta 80'li yıllarda bile, büyük ustanın belirttiği ayı oynatıcılarına, Göztepe'nin hemen her sokağında olduğu gibi bizim Cengizhan Sokağı'nda da sık sık rastlardık. Az da olsa sokak satıcıları gene geçiyor. Eskiciler de. Bir lokma ekmek pahasına kirli kocaman

hararını çekerek çöp konteynırlannda işine yarar nesneler bulmaya koşan çalışkan, gariban gençler de.

Ve bir de genellikle gözleri görmeyen bazı ikili üçlü grupların sokaklarda kendilerine uygun yerler bulup taburelerine oturarak daha çok Klasik Türk Müziği parçaları olmak üzere şarkılar seslendirdiklerine tanık oluyoruz. Ne kadar da güzel söylüyorlar! Görme ve işitme engelli bir insanın duygu evreninin ne denli gelişkin olduğuna bu fotoğrafta gördüklerimle bir kez daha inanıyorum. Sokak sakinlerinden kimilerinin, onların bu 'icraatları' sürerken yanlarına gelip önlerindeki kumbaraya paralar koyduğuna da tanık oluyorum. Böylesini Avusturya'da, Almanya'da ve diğer varlıklı Avrupa ülkelerinde de görmüştüm. Bizim Beyoğlu'nda da, Bağdat Caddesinde de. "Modern dilencilik" diyorlar. Katılmıyorum. Verin kulağınızı, zevkle dinleyin bu insanları. Genellikle zarar verici bir kola için, bir sigara için harcadığınız parayı, ruhunuzu besleyen ve içinizi arındıran ezgiler karşılığında bu canlara verin.

Her çağrışımda beni gerçek yaşantıların tam ortasına çeken imge oyunlarından öylesine hoşlanıyorum ki! 1950'ler mi, 60'lar mı, her hangisiyse; sanki bir ses, beni Özer Bey'den izin almaya zorluyor. Ayrılıyorum. Cengizhan Sokağı'nın derinliklerinden, taa Cavitpaşa sapağının oradan bir tanıdık sesti gelen. Bu sese alışık Behiç ya da Enis Rayman oluyor kimliğim. O sokak ve insanlarla barışık oyunumun keyiflerine dalıyorum gene. Koşuyorum. Seyyar Satıcı Merdivenköylü Zühtü olmalı bu, evet, ta kendisi. Balık satıyor gene. İki tekerlekli arabasında Kadıköy'den, kimi de bizim kıyı boyundan, Adalara baka baka keyifle avladığı taptaze balıklan sokak ve caddelerde dolaşarak satmaya çalışıyor. Hemen ardından da birden ortaya çıkıveren seyyar üzümcü. Sırtındaki küfeye dolak yapmış. İpe iri Bozcaada salkımlarını düzenlice asmış. İştahlara, ilgilere sunmanın ustalığıyla hemen göze çarpıyor. Balıkçı Zühtü'yü, hızla geçerek ilerliyor. Hemen karşıma geliveriyor. İki iri salkım bir buçuk kilo geliyor. Parasını verip alıyorum. Ve onu uğurlayınca, Gümüşsoylardan Necla Abla'nın dört iri balık tarttırdığı Zühtü Efendi'ye yarın için taze uskumru ısmarlıyorum. Kulağına eğilerek zaman zaman yaptığım gibi şunu söylüyorum:

"Bu cumartesi akşamı sandalı Caddebostan Plajı yakınına, hani işte, o yere çek, şimdiden kiralıyorum seni de, kayığını da! Bizi, Caddebostan Gazinosunun tam karşısında, biraz açıkta demir atıp konuk edeceksin. Sen de bizimlesin ya zaten, dost arkadaş, bir anı tazelemesi işte. Daha ne istiyorsun! İçkiler mezeler, her bir şey bizden. Tamam mı?"

O gece, yanımda, kimi şair, kimi öykücü, kimi yaşam dostu, Göztepe

sevdalısı zevk ehli arkadaşlarla birlikteyiz. Şiire sevdalı Behiç kimliğim Nedim'den, Yahya Kemal'den şiirler okuyor: "Körfezdeki dalgın suya bir bak, göreceksin / Geçmiş gecelerden biri durmakta derinde..." dedikçe gençliğimi yeniden yakalıyorum. Aramızda esnaftan da kafa dengi diğer canlar. Birazdan Müzeyyen Senar söyleyecek. Biz de dinleyeceğiz. Zühtü'nün, teknede hazır bulundurup yaktığı mangalda balıkları kızartıyoruz. İçinde buz bulundurduğumuz kovadaki Fahrettin Kerim'in tırtıklı küçümen şişelerinden rakılarımızı kadehlere koyuyoruz: "Haydin şerefe beyler!"

"Adalardan bir yar gelir bizlere... / Aman Allah gözlere bak gözlere."

"Ada sahillerinde bekliyorum..."

Tam karşımızda aşağıdaki Caddebostan tarafları. İnanamıyorum; burası eskiden Cadıbostanı diye anılırdı. Oralardan geçerek deniz tarafına gitmek büyük cesaret isterdi. Her köşeden bir canavar, bir cadı, bir katil adam çıkabileceği işlenirdi insanların kafasına. Nitekim kimi can sıkıcı, üzücü olaylar da yaşandı. Sonunda kıyıya doğru birkaç sokak açıldı. Yeni yapılar da geldi ardından. Böylece bir canlılık, bir ferahlama, rahatlama sağlanabildi. Eski tehlikelerle korkular uçup gitti. O zaman Cadıbostanı, oldu Caddebostan. Hele şimdilerde cennet bir dünya. "Cennet-bostan" mı denseydi yoksa!

Artı bilgiler ve belgelere ulaşmak adına Caddebostan üzerine merak ve ilgi geliştirenlerin, uzunca bir süre yaşamının önemli bir bölümünü bu semtte, babasının satın aldığı Ragıp Paşa Köşkü'nde geçirmiş olan tanınmış Sanat Tarihi Profösörü Yıldız Demiriz'in yazıp yayımlattığı Caddebostan kitabıyla Caddebostan anılarına yer verdiği anı kitabına göz atmalarında isabet vardır.

Geçer insan bir adım atsa birinden birine

Kavuşur karşıda kaybettiği bir sevdiğine

Yahya Kemal Beyatlı

Semtleri birbirinden bıçakla keser gibi ayıramayız. Hele bitişik komşuysalar. Üstelik az ötelerdeki semtler de birer akraba gibidir. Aralarında doğal kan bağı var gibi yakın. Karşılıklı birbirini tamamlayan. El ele verişlerin daha da albenili kıldığı güzel gerçeklik. Bir Göztepeli, meyhane keyfi için tabi ki Bostancı'ya, Kadıköy'e de koşacaktır. Alışveriş için Bağdat Caddesi boyunca taa Suadiye'ye, bu yanda da Kızıltoprak'a, hatta Kadıköy'e koşacaktır. Kıyı keyifleri için Caddebostan'a; ağaç, çim çiçek enginin de mest olmak için Göztepe

parklanna; kafe, pastane, lokanta demleri için Bağdat Caddesi'ne ve eninde sonunda fani ömrün bir hüzünlü sonucu olarak, bir cami avlusunda "taht misali o musalla taşındaki bir namazlık saltanatı" sonunda sular, dualar ve göz yaşlarıyla annıp omuzlarda taşınarak Sahrayıcedid'e...

İnsanlar, köşk konak örnekleri görmek ve bir müze kompozisyonunda çocukluğuyla buluşmak için gene Göztepe'ye gelecektir; ardından isterse Feneryolu'na, Caddebostan'a, Erenköy'e de geçebilecektir. Zaten olagelen de bu.

Beş

Tarih ve Göztepe

19. Yüzyılın ikinci yarısına değin Göztepe ve çevresindeki geniş ve bereketli alanlar, bağlıklar ve ekime elverişli tarlalar olarak değerlendirilmekteydi. Zamanla buralar, Anadolu yakasına vapur seferlerinin başlatılması ve özellikle de 1873'te Anadolu demiryolunun devreye sokulmasıyla, başta Saray çevresinin ileri gelenlerinin ve varlıklı kimi İstanbul ailelerinin yazlık ve sayfiye zevklerine uygun alanlar olarak değer kazandı.

Yazlıklar çoğaldıkça, demiryolu ve denizyolu taşımacılığı işlerlik gösterdikçe zincirleme banliyöler de belirlenmeye başladı. Göztepe de bu ilgi alanlarının başında gelmekteydi.

Merhum Zeki Teoman'ın yazıp, Gençlik Kitabevi yayını olarak kitapevinin sahibi Celal Güner'in yayımladığı Kadıköy adlı kitabın 45'inci sayfasında bu yöre için yapılan bir açıklamada, eski Göztepe hakkında bilgiler dikkat çekici ilginçlikler içeriyor:

"... Osmanlı'nın orta dönemlerinde burada bir mandıra kurulmuş ve o yüzden mahalleye 'Mandıra' adı yakıştırılmış. 1786 yılı İstanbul'un ilk haritasında köye gelen doğu-batı yollarına Mandıra Yolu denmektedir. Köyün güneyi Göztepe olarak gösteriliyor. (...) 1872'de tren yolu geçip durak yapılınca, yöre kalabalıklaşmaya başladı. 1908'de Tütüncü Mehmet Efendinin çabalarıyla Merdivenköy Muhtarlığı'ndan ayrı bir Göztepe Muhtarlığı oluştu. 1930'da Merdivenköy Göztepe Muhtarlığı'na bağlandı. 1971'de de yeniden ayrıldı. (...) Merdiveköy ve Göztepe dolaylarında hayvancılık da çok ilerlemişti. İstanbul'un süt, peynir ve yağ gereksinimlerinin bir bölümü buradan sağlanırdı."

Şimdi daha net anlıyorum: Bugün Hasanpaşa, Ziverbey taraflarından Merdivenköy'e uzayıp gelen en önemli caddelerden birinin adı Mandıra Caddesi. Bu ad, yukarıdaki bilgiyi açıkça doğrulamaktadır.

Göztepe'nin yerleşme ve genişleme tarihiyle bağlantılı edindiğim bilgilere göre, Tütüncü Mehmet Efendi Caddesiyle Nadir Ağa Sokağı'nın kucakladığı, minibüs yoluna değin genişleyen alanda bir Muhacir Mahallesi kurulmuş. 1877-78 Rus Savaşı'nda Tırnovalı ve Zağralı 150-200 kadar aile Göztepe'ye yerleşmiş. Bir süre sonra Balkan Savaşı göçmenlerinden bir kısmının da gene burada yaşamalarına

olanaklar sağlanmış. Merdivenköy'de de Arnavut göçmenler yerleştirilmiş.

Göztepe'nin 19. yüzyıl sonlarına doğru kırsallıktan, yerleşik bir seçkin dünyaya dönüşümünün öncüsü olarak Tütüncü Halis Mehmet Efendiyi saygıyla anmalıyız. Cibali'de tütün deposu çalıştıran Tütüncü namıyla tanınan Halis Mehmet Efendiden bu depoyu o sıra yeni kurulan Reji İdaresi satın alıyor. Tütüncü Mehmet Efendi, elindeki parayı ileri görüşlülüğüyle akıllıca değerlendiriyor. Bağdat Caddesi'nden tren istasyonuna değin uzanan sağlı sollu 1000 dönüm dolayındaki geniş araziyi satın alıyor. Bir süre sonra da bu bölgeyi 10-25 dönümlük büyük parsellere ayırıyor. Başta saray paşaları olmak üzere varlıklı kişilere satıyor. Buralara kısa zamanda yazlık köşk ve konaklar yapılıyor. Köşklerin pek çoğunun II. Abdülhamit'in paşaları ve saray görevlilerine ait olması da ilginçtir.

Tütüncü Mehmet Efendi, 1899'da, bugün kendi adıyla da anılan camiyi yaptırıyor. O ölünce, cami mihrabının dışa bakan önüne defnediliyor. Aynı yere zamanla kaynanası, eşi, torunu ve caminin ilk imamı olan Kemal Efendi de defnediliyor. $u an bu bölümün üzerinde söz konusu bilgiyi içeren bir yazı vardır. Cami'nin iç mekânı görülmeye değer. Dışta bitişiğinde kütüphanesi; şadırvanı, lojmanı ve hemen her ayrıntısıyla son derecede bakımlı, temiz. Bunun dışında, yöre halkının ibadet için gittiği Göztepe ve yakın çevre camilerinden bazıları da şunlar: Yakındaki Sahrayıcedid Camisi; Fahrettin Kerim Caddesi üzerinde Çemenzar Camisi; Gözcübaba Camisi; 12'ler Camisi; aşağıda, Selamiçeşme Camisi; Erenköy'de, tarihsel önemde iki cami: Abdülaziz ve II. Abdülhamit zamanlarının vali ve nazırlarından Galip Paşa'nın 1898'de yaptırdığı, Bağdat Caddesi üzerindeki Galip Paşa Camisi; 1902 tarihli Zihni Paşa Camisi...

(Tütüncü) Halis Mehmet Efendi, adı, yaptıkları ve bıraktıklarıyla, Göztepeliler için elbette bir tarihsel değerdir. Bu merhumun adıyla anılan cami de, Göztepe'nin ve İstanbul'un önemli bir tarihsel kalıtıdır.

Bu semte ilk geldiğim sıralardaki merakım, beni, Göztepe adının verilmesinde bir çıkış noktası da kabul edilen Gözcübaba tarafına götürmüştü. Ağaçların yeşille donanmaya, parklarda, bahçelerde çiçeklerin tomurcuklanarak açılıp saçılmaya başladığı bir okşayıcı ılıman mayıs günüydü. Ortabahar Sokağı'nda, kuzey doğu doğrultusunda ilerledim. Ressam Salih Erimez Caddesine ulaştım. Doğu yönünde yüz yüz elli metre ilerleyerek, yüksek servilerin koyu yeşil gölgesindeki dingin sessizlikte yattığını öğrendiğim Gözcübaba erenlerini ziyaret ettim. Ardından, az aşağıda, sağdaki Halis Kurtça

Kültür Merkezi'nin bulunduğu yeri geçtikten sonra, adımlarım beni, az ilerideki Şah Kulu Sultan Dergâhı'na götürdü. Osmanlı zamanından beri bir önemli dergâh olan yapı, günümüzde çok daha bakımlı ve iyi yönetilen, iyi hizmet veren bir huzur verici yuva olarak işlevseldir.

"Uzun yüzyıllar manevi bir sığınak olarak ayakta kalan Merdivenköy Tekkesi'ni halen biraz ileride Çemenzar dolayında, Ortabahar Sokağı'nın sonundaki çamlar altında yatan Gözcü Baba ile, onun yanında dinlenen Sancaktar Baba, Hilmi Dede ve diğerleri beklemektedir. (...) Çemenzar'ın bu yeşil dünyasında, yakın zamanlara kadar ayakta duran büyük bir ahşap köşk vardı ki, Mehmet Ali Dede-Hilmi Baba tarafından, tekkede yatıp kalkanlara sayfiye olarak yapılmıştı. (...) Tekkenin önünde bir bahçe, arkasında da küçük bir mezarlık var. Burada tekke halkından rahmete kavuşanlar yatmaktadır. (...) İstanbul'un fethine katılanlardan Şah Kulu Baba'nın o görkemli mezarının, Mansur Babanın kabrinin, eski bir çoban olan Çoban Baba'nm mezarının ayak taşma bu nedenle bir koyun rölyefi işlenmiştir.

Çelebi Sultan Mehmet'in de onayıyla Bizans'ı gözetleme görevi verilen Ahi Baba Şeyhleri, bu işi gereğince yürüttüler. Tekkenin şeyhleri söz konusu binada kaldılar. Son temsilci Hasan Tahsin Baba."

"Merdivenköy Tekkesi" ya da "Şah Kulu Sultan Türbesi" diye de anılan bu yapının, Bizans İmparatoru Andronikos'un av köşkü olarak kullanıldığı bilinmektedir. Orhan Gazi zamanında İzmit Fethi sonrasında, barış antlaşması bu köşkte gerçekleştirilip imzalanmıştır. Koşullardan önemli bir madde de, köşkün bundan böyle Âhi Tekkesi olarak kullanılacak olmasıdır. Erdem simgesi bir dayanışmacı esnaf kuruluşu olan Ahi kurumu üyeleri, o dönemlerde, Osmanlıya, başta Bizans olmak üzere, yabancı devletlerden istihbarat bilgileri sağlama gibi çok önemli bir gönüllü görevle de yükümlüydüler. Buna dayalı olarak, Osmanlı'nın egemen olduğu bütün süreçlerde burası Bektaşilerce kullanılmıştır. Ahi Baba Şeyhleri, Bizans'ı gözetleme işlevlerinden dolayı o dönemlerde Gözcü Baba adıyla anılmaktaydılar.

Göztepe adının da bu gerçeklikten esinlenilerek konduğu bilinmektedir.

İçersinde bir cemevi de bulunan yukarıda değindiğim kurumsal kutsal kompleks, günümüzde Alevi Cemaati'nin sahipliğinde Şahkulu Sultan Dergâhı adıyla düzenlice hizmet vermektedir. Cemevinin mimari yapısal özelliği de ilginçtir. Ortasından kubbeye bağlı bir kaim sütunla da desteklenen yapı, onikigen bir özellik gösterir. Sütunun tabana oturduğu bölümde çepeçevre, kabartmayla işlenmiş yanan 12 mum

dikkat çeker. Duvarlarda Kur'andan ayetler de var.

Ali Aktaş ile Didem Çankaya'nın Merdivenköy Bektaşi Tekkesi adını verdikleri çalışmalarındaki aktarımlara göre, bu tekkenin önemli ayrıntılarına ilişkin bilgiler de şöyle özetlenebilir:

Mimari gizem, Alevi-Bektaşi sembolizmi ve ibadetin gerekleri de düşünülerek yapılan on iki kenarlı tekkenin meydanındaki , merkez kolonun varlığı tekliği/birliği ve semah dönme hareketlerini, ayrıca yine meydanda yer alan on iki kapı, on iki pencere ve on iki post, ise on iki imamları temsil etmektedir. Bu da tekkenin en önemli kısmı olan meydan mimarisinin uzun süre düşünülüp, Alevi-Bektaşi öğretisi ve ayinlerine göre yapıldığını ve günümüzde de farklı gizemli ve güzel bir yapıt olarak yaşatıldığını göstermektedir.

Merdivenköy Tekkesi, kentleşmeyle birlikte dervişler zamanındaki havasını kaybetmiş, modern, büyük apartmanlann arasına sıkışmış haliyle, kubbesi ve bahçesi sanki Merdivenköy adını alan bu İstanbul banliyösüne başka bir yerden taşınmış, getirilmiş gibidir. Ancak Şahkulu Merdivenköy Tekkesi tüm engellemelere, yasaklamalara, fakirliğe ve yangınlara rağmen, günümüzde iyi niyetli, aktif bir Dernek/Vakıf tarafından yenilenerek faaliyetlerini yürütmekte ve tarihe tanıklığını sürdürmektedir..."

Çok iyi yönetilen ve oldukça da bakımlı Şah Kulu Sultan Vakfı yapılarının hemen yanındaki baba-erenlerin yattığı tarihsel nitelikli mezarlık görülmeye değer.

***

Az yukarıda, taa Sahrayıcedit Camisi'ne değin uzanan Sahrayıcedit Mezarlığı da önemli bir tarihsel mezarlıktır. Burası, Osmanlı askerlerinin sefer çıkış hazırlıklarını yaparken bekleştikleri yerdi. Bekleyişler uzun sürdüğünde, doğal olarak ölenler de olurdu. İşte bu mezarlık, ölen söz konusu askerlerin defnedildiği yerdi.

Günümüzde, Göztepe halkının, Göztepe'yle de özdeşleşmiş olan Sahrayıcedit Mahallesi'nin, Merdivenköy'ün, ve Erenköy'ün gereksinmesine yanıt vermeye çalışan tarihi bir mezarlık olarak oldukça bakımlıdır.

Pek çok ünlü paşanın, Osmanlı ve Cumhuriyet aydınının da yattığı bu kutsal mekânda, 2008'in Aralığında bir kez daha dolaştım. 1970'in ilk aylarına rastlayan günlerde tanıştığım ve öldüğü 1986'ya değin yakınlığıyla beni sürekli onurlandıran, yazınsal çalışmalarıma ışık tutan, kararında kışkırtmalarıyla süreklice yazmamı ateşleyen çok

sevgili ağabeyim, arkadaşım, dostum Mehmet Şeyda'nın mezarı başına vardım. Gözlerimin nemlenmesine izin vererek, daha doğrusu bunu engelleyememenin duygu yoğunluklarında Şeyda'yla kısaca söyleştim. Ve kısa bir süre önce yitirdiğimiz sevgili ağabeyimiz Şükran Kurdakul'u da ziyaret ettim. Kartal'daki tanışma günümüzden ölünceye değin geçen süreçte onunla oluşan, gelişen ağabey-kardeş bağlarındaki onur duyulası anılara daldım.

Daha kimler yoktu ki bu tarihi mezarlıkta... İşte ünlülerden birkaçı daha: Necip Asim; Kemal Tahir; Necip Fazıl Kısakürek, Orhan Şaik Gökyay, Nihal Atsız, Yesari Asım Arsoy, Reşat Ekrem Koçu; Fahrettin Kerim Gökay... Ve daha niceleri... Halktan insanlarla şairler, yazarlar; dervişandan büyükler, paşalarla beyler, kadınlarla erkekler hep yanyanalar.

Araştırırken çok ilginç bir bilgiye ulaştım: Ünlü şair Neyzen Tevfik'in, imzasının yanında, üretim yeri olarak Sahrayıcedit adını yazdığı şiirlerine de rastlanır. Örneğin, 'Felek' başlıklı şiirinin altında Sahra-ı Cedid 1913 notu var. Buradan hareketle baktım, onunla bağlantılı bir yaşanmış hikâyeye ulaştım. "Bir kez bu adam Sahrayıcedit'te ne arıyordu?" diye düşündüm. Yoksa Bektaşi Dergâhı'na yakınlığı, bağlılığı ve bu yöndeki yaşamsal anı yolculukları, onu, bilinçli bir arayışla, Sahrayıcedit Mezarlığının yakınındaki Merdivenköy Bektaşi Dergâhına mı getirmişti? Yaşanmış hikâye şöyle: Neyzen, Sahrayıcedit'te imam kılıklı, sarıklı bir şahsın Cemile adındaki kızıyla annesinin de etkisiyle zorla evlendirilir. Neyzen'in babası bu evliliğe karşıdır. Oğlunun evlilik yürütebilecek bir adam olmadığını belirtmesine karşın, söz konusu kızın babası bu evliliği inatla gerçekleştirir. Üstelik bir kızı olur. Adı Leman. Kız üç aylıkken, sarıklı hoca, Neyzen'in eşi olan bayan Cemileyi kaçırır. Yalancı tanıkların da desteğiyle şeriat mahkemesinde bu evlileri boşandırır.

Yörenin tarihinde Neyzen Tevfikli renkler elbette bir başka güzellik.

***

Göztepe'nin merkezine bakmayı sürdürelim. İşte iki tarihi yapı daha:

Göztepeliler, bugün lojman olarak kullanılan ilk binaya 'Eski İstasyon Binası' diyorlar. Köprüye bakan ve günümüzde kullanılmakta olan 1915 yapımı binaya da 'Yeni İstasyon Binası'.

Kendisini ziyaret ettiğimiz gün, Sayın Dr. Müfid Ekdal, o tatlı anlatımıyla bu istasyonlar hakkındaki merakımı gideren açıklamayı yapıvermişti:

Haydarpaşa-Pendik demiryolu hattı işlemeye başladığı yıllarda Göztepe'de pek çok paşa köşkü inşa edilmiş. Önceleri burada tren durmazken, bu kez bir istasyon da Göztepe'ye yapılmış. İstasyonun yeri, tren yoluna göre yüksekçe bir tepelik alan olduğundan, Feneryolu'ndan kalkan tren Göztepe'ye gelirken, oldukça dik bir rampayı tırmanmak zorunda kalırmış. Yağmurlu ve karlı havalarda lokomotifin tekerlekleri raylar üzerinde genellikle patinaj yapar ve bu durumda tren çoğu kez ilerleyemezmiş. Sonunda bir çare düşünmüşler. Yol seviyesini 11 metre kazarak düşürmüşler. İstasyon binası set üstünde kalınca, lojman olarak değerlendirilmiş. Bu durumda, onun yerine, 1915 yılında, şimdi kullanılmakta olan özgün tasanmlı yeni istasyon binası inşa edilmiş.

Sayın Ekdal'ın 'Kapalı Hayat Kutusu Kadıköy Konakları' adlı kitabında verdiği şu bilgi de ilginç:

"İlk Anadolu tren hattı yapıldığında, Haydarpaşa-İzmit arasındaki istasyonlara tayin edilen müdürlerin hemen hepsi Levanten'di. Örneğin, Feneryolu İstasyonu'nun müdürü Antuvan Efendiydi. Ben Serdar Muhtar Alus'un yazdıklarından öğrendim, Göztepe İstasyonu'nun sorumlu bekçisi de Tekgöz Miltiyadi'ymiş."

* * *

Önüme çıkıveren sütun başlıkları...

Evimize çok yakın olan Göztepe Parkı'nda, bir yürüyüş sırasında rastlamıştım. Tarihi sütun başlıklarıydı... İstanbul Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü Göztepe Bölge Müdürlüğü binasının hemen yakınında, düzenle sıralamışlar, sergiliyorlar. Bizans sütun başlıklarına benziyorlar.

Merak ederek soruşturdum, araştırdım; gidip gördüm. Bunlardan birkaç tane de Caddebostan Büyük Kulüp'ün bahçesinde, Cemil Topuzlu Caddesi'nden girişte, hemen solda sergilenmekte. Yalnız bunlarla parktakilerin tipleri biraz farklı.

Bu sütunlarla bağlantılı bilgi ararken, Erkmen Senan'ın Caddebostan Tarihi üzerine kaleme aldığı kimi notlar dikkatimi çekti. Ressam, fotoğraf sanatçısı ve sanat tarihi araştırmacısı sayın Erkmen Senan'la iletişim kurdum. Kendisi, bu notları için, özellikle ülkemizin yetiştirdiği en değerli Sanat Tarihi ve Arkeoloji uzmanlarından Prof.Dr.Yıldız Demiriz'in Caddebostan üzerine yazdığı çok önemli bir kaynak da olan kitabından ve Prof. Bilge Umar'dan yararlandığını belirterek kaleme aldığı Caddebostan Tarihi'ne ilişkin notlarının bir

yerinde şu bilgileri aktarıyor:

"...Ropheniani / Rufhiniani ismi; İmparator Konsantinos döneminde, Kadıköy yakınlarında en sevilen yazlık dinlence yerlerinden biri, orada bir imparator sarayı vardı. Bu isim de Drys adından sonraki Bizans dönemine uyan bir yer tespiti olarak karşımıza Caddebostan'ı çıkarmakta. Ramsay'in "Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası" adlı yapıtında, erken Hristiyanlık döneminden kalmış bir belgede, Kadıköy'ün 3 mil doğusundaki Rufiniani Manastırı'ndan söz edildiğini öğreniyoruz...

Eskiçağ ve manastır kayıtlarında, Drys veya Rufinianai şeklinde geçtiğini öğrendiğimiz Caddebostan buluntusu sütun başlıkları; Reşit Bey Korusu Bahçesindeki Bizans Sütun Başlığı (MS 7. Yüzyıl) Caddebostan'daki Büyük Kulüp bahçesinde sergilenen Bizans Sütun başlıkları... Not: Bir başka sütun başlıkları ise bugün çok yakındaki Göztepe Parkı'nda sergilenmekte..."

Bir ekleme daha yapmak isterim:

Kendisiyle görüşüp fikir almak istediğim Mimar Sinan Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Gülgün Köroğlu, bana e-mail yoluyla "İstanbul'daki Bizans Sarayları" ana başlığı altında kaleme aldığı makalesini iletti. Bu makalenin bir ara başlığı da Saray Dışı İmparatorluk Mekânları. Bu bölümün sonunda, Sayın Doç. Dr. Köroğlu, Caddebostandaki saray ve manastırla bağlantılı olarak, "Janin 1964.151-152" kaynaklı bir bilgiyi aktanyor:

"...Daha doğudaki Rufinianai (Caddebostan)'da ise İmparator Arcadius'un konsülü ve Praefectus Praetorio'su olan dindar Rufinus'un sarayı, Pavlos ve Petros'a adanmış manastır ile tepenin adalara bakan kıyısında yaptırdığı bir de liman vardı. İmparator Arkadius ile ailesinden Pulkheria, Arcadia ve Marina, 408-444 yılları arasında Rufinus'un sarayı ya da buradaki imparatorluk sarayına sık sık geliyorlardı. 1078 yılında İmparator Nikephoros Botaniates'in bu sarayda kaldığından söz edilmektedir."

Söz konusu sütun başlıklarının, adı geçen manastıra ya da saraya ait olabileceğini düşünmek yanlış olabilir mi sorusu geliyor usuma. Öyle ya bu sütunlar yukarıda adını verdiğimiz yerlerde (Caddebostan'ın da taa dibinde ve Göztepe'de) ne arıyor? Doç. Dr. Gülgün Köroğlu -büsbütün yadsımamakla birlikte- bir bilim insanına yaraşır yaklaşımıyla, kesin bir yargıda bulunmanın yanlış olacağını ileri sürüyor.

Göztepe’de Sanat ve Edebiyat

Semtimizde ‘sanat evleri’ni, örneğin resim galerilerini; resim atölyelerini ve sergi salonlarını, bu kapsamda önemli sanat adamlarını ve bu yörede yaşayan, çalışan, üreten yazar, şair, müzisyen, vb. usta değerleri anmadan geçmemeliyim. Elbette ki, bir semti, yöreyi ve bir kenti daha bir çekici kılmada, üstün bir kalite öğesi olarak kültür ve sanat kurumları, sanatın hemen her dalı ve bu dalların söz konusu yerde yaşayan saygı değer sanatçıları, şair ve yazarları, bilim adamları önemli katkılar sağlar. Prag, Kafka’yla daha bir değerlidir bilenin gözünde. Salzburg Mozart’la; Frankfurt Goethe’yle; Stradford Shakespeare’le; Adana Yaşar Kemal’le; Beşiktaş Behçet Necatigil’le, vb. nasıl göneniyorsa,Göztepe bu yönden de oldukça şanslı ve önemli bir semttir.

Göztepe’de ‘resim’ deyince, Rıdvan Paşa Sokağı’nda, kimi zaman bazı resimlerimin de sergilendiği, ressam Ümit Çamaş’ın sahip olduğu Çamaş Sanat Galerisi; Tanzimat Sokağı’nda MEB Sanat Galerisi; İskele Yolu Ogün Sokak’taki Mine Sanat Galerisi... Şair Ahmet Kemal Sokağı’ndaki, Ressam Bülent Turan’ın Pastoral Sanat Galerisi; Göztepe Parkı karşısında Tütüncü Mehmet Efendi Caddesi’ndeki Tek Sanat Galerisi ve Caddebostan’da Ürün Sanat Galerisi; vb. düzeyli sergiler açan galeriler geliyor usuma.

Çemenzar’da Telekom’un hemen yakınında Ressam Hayati Şahin’in Resim Atölyesi de, resim meraklıları için bir yararlı çalışma mekânıdır. Şimdilerde bir sanat evi olarak değerlendirilen Selanik Valisi Müşir Hayri Paşa’nın damadına ait Galip Paşa Köşkü de İstasyon Sanat Evi adıyla faaliyettedir. Caddebostan’da Palet Sanat Galerisi; Caddebostan Kültür Merkezi içerisindeki resim galerisi... Ayrıca Gözcübaba’daki Halis Kurtça Kültür Merkezi’nde de sanatsal çalışmalar sürmekte, sergiler düzenlenmektedir.

CKM’nin yakınındaki atölyesinde ustalığını kursiyerleriyle ve resimlerini sergilemelerle sürdüren ünlü ressam Prof. Ramiz Aydın arkadaşım, Eğitim Fakültesi’ndeki çok başarılı öğretim yıllarının ardından emeklilikle beraber gene öğretiyor; gene üretiyor; gene sergiliyor.

I. Orta Sokak çevrelerinde bir şanslı yerde tablolarını oluşturmanın maratonunda henüz yorulmamış bir değerli hocayı daha selamlıyorum. Çok eskiden tanıdığım, uzun zamandan beri Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi profesörlerinden Sayın Nüzhet Kutluğ’u... Şimdi emekli. Sergilerini kaçırmadığım bu usta ressamın

tablolarındaki özgün tarzı karşısında saygıyla eğiliyorum. Aynı fakülteden sevgili dost ressam Profesör İsmail Avcı. Benim Çatalca'dan bir başka hemşerim. Zaman zaman Erenköy Kız Lisesi'ne gelişleri olurdu, orada yeğeni olan bir tatlı kız okumaktaydı. Her gelişinde beni arar, bulurdu, söyleşirdik. Şimdilerde de açtığı resim sergilerinde ve telefonlarda görüşebiliyoruz.

Çok değerli ressam merhum Tekin Artemel, Göztepeli anılarımın bir hüzünlü hikâyesinin talihsiz kahramanıdır. O da I. Orta Sokak uzantısında sağda bir yerdeki Denizciler Sitesi'nde otururdu. Tekin Artemel, bir zamanlar, deneme ustamız, Yeni Derginin sahibi, Piraye'nin evladı, Nazım Hikmet'in üvey oğlu olan Memet Fuat'ın De Yayınları'nda en yakın çalışma arkadaşıydı. Sevgili Tekin, De Yayınları kapanır kapanmaz bir de baktık, ilk etkileriyle şoklar yaratan bir harika ressam olarak sanat dünyasında parıldayıvermişti. Ressamlığı ve ürettiği yapıtlar sanat çevresinde yankılandıkça yankılanmıştı.

Tekin Artemel'in, sevgili eşi Pelin Hanımla beraber Cengizhan Sokağı'ndaki evimize ziyarete geldiği günü unutamıyorum. Çay içip söyleştikti. Onur verici bir anıydı eşim ve benim için.

Tekin'in Beyoğlu'nda Ümit Yaşar Galerisi'nde izlediğimiz büyük ilgi ve beğeni çeken sergisini anımsıyorum. O açılış gününün akşamında arkadaşlarla hep beraber Köprü altında bir lokantaya gidip neşeli, sevinçli bir kutlama daha yapmıştık.

Tekin Artemel, usta şair arkadaşlarımız Eray Canberk'le Afşar Timuçin'in kurduklan Alaz Yayınları'nın cep kitapları dizisinde çıkan Sevgi Tuzak mı adlı romanımın kapağını, ünlü resimlerinden biriyle onurlandırmıştı. Değerli dostumuz, günümüzün en ilginç tablolarının sahibi olmakta devam ederken, çok şanssız bir darbeyle birden hastalanıverdi. Yatağa düştü. Yıllarca kimseyle görüşemeden yattı da yattı. Onun başında, sabır ve dirençle bekleyen, kendisine yıllarca bir vefalı sevgili ve sevecen bir ana gibi eksiksiz hizmet veren çok değerli eşi Pelin Artemel kardeşimi her zaman saygıyla anıyorum. Ne yazık ki Tekin Artemel'i kısa bir süre önce yitirdik.

Ölümü üzerine arkadaşımız şair Aydın Hatipoğlu, yayımladığı yazısının sonundaki şu sözleri yürekten gelen duygularla ben de yineliyorum: ...bir tesellimiz, onun duvarlarımızdaki, kitaplarımızdaki o özgün resimleri, kendisini yine yanı başımızda hissetmemizi sağlayacak. Bir sanatçının ölümsüzlüğü de bundan başka nedir ki? Işıklar içinde yatsın.

Yukarıda da belirttiğim gibi, bir bölgede sanat evleri, kültür

kurumlan, sinema, tiyatro etkinlikleri, kitabevleri, kütüphaneler arttıkça oranın kültürel profili de kendiliğinden belirlenir. Bu gerçeklik, karşılıklı etkileşimlerle pek çok sanat tutkununu da tetikler. Göztepe'yi tüm gerçekliğiyle belirlemede bu türden örneklerin çokluğu arasında, resim sevdalanmm güdümünde, kendim için de alçakgönüllü bir dünya kurmuştum.

Çocuk yaşlardan beri resim sevdam beni hiç bırakmadı, yaşamım boyunca sürdü. Bu süreçte, ressam Mahir Gürsel ile ressam ve aynı zamanda tanınmış bir şair olan Cevdet Atmaca'nm öğrencisi olmanın katkılarından olasıya yararlandım. Yağlıboya çalışmaları da yapmama karşın daha çok suluboya ağırlıklı üretimlerim oldu. Bu türün ustalanndan kimi ressamların, atölye çalışmalarında yardımlarını gördüm. Avusturya Lisesi'ndeyken, bir sanatsever insan olan Okul Müdürü Sayın Fr. Kangler'in; ressam Gerald Nitsche'nin ve Bayan Elisabeth Perffler'in yardım, ilgi ve desteklerinden de yararlandım. Bu çerçevede dostum Gerald'ın ilgisiyle Avusturya'da da (İnsburg-Landek'te) bir karma sergide resimlerime yer verilmesi bir başka onurum oldu. Salt 1986-2008 arasında, İstanbul, Ankara ve İzmir Sığacık'ta, Abant Büyük Otel'de, Bolu'da toplamı 21'i bulan karma ve kişisel sergim oldu.

2001 yılında Göztepe Tünek Sokak'ta bir resim atölyesi açtım. Orada resimlerimi sergiler, çalışmalarımı sürdürürken, resim sevdalısı bay bayan bazı meraklılara kılavuzluk da ettim. Semtimizle bağlantıları açısından bunlardan özellikle birisi, Göztepe'de bir köşkte doğup büyümüş inşaat mühendisi Oktay Sunam'dı. Diğeri de liseyi Erenköy Kız Lisesi'nde okumuş olan Bayan Nesrin Tunçbilek'ti.

Çalışmalar sürerken, kahve içimi ara verişlerimizde, örneğin, Bayan Nesrinle söyleşilerimiz bizi zaman zaman Erenköy Kız Lisesi günlerine götürürdü. Nesrinler eskiden Feneryolu'nda otururlarmış. Hatta evleri Ekdal ailesinin köşküne çok yakınmış. Nesrin Hanım, Müfid Ekdal'la güzel eşi Celile Hanım'ın ilk evlendikleri günlerde dedikodusu neredeyse tüm İstanbul'a yayılan aşklarını anlatırdı. Müfid Bey'in yakışıklılığını, Celile Hanım'ın da güzelliğini anlata anlata bitiremiyordu. Köşkün bahçesine çıkıp gezinişlerini görmek için insanlar gizli-açık o çıkmaz sokağa koştururlardı diyor. (16 Aralık 2008'de, Doktor'un incelikli çağrısı üzerine, Eray Canberk'le birlikte o köşke gittik. Böylece, Sayın Dr. Müfid Ekdal ile sevgili eşi Celile Hanım'ı yakından görme şansımız oldu. Kendileriyle söyleşirken Nesrin kardeşimin anlattıklarının eksik kaldığını bile düşündüm.)

Bir zamanlar Çemberlitaş'ta aile ortaklığında matbaa da çalıştıran Nesrin Hanım, benimle çalıştığı yıllarda Tünek Sokak'ın Özgürlük

Parkı'na dönen köşesinde Ahenk Apartmanı'nda oturuyordu. Bu apartmanın yerinde iyi anımsıyorum, eski bir köşk vardı. Hatta bir ahşap villa daha. Bir Rum aileye ait olduğu söylenirdi. Şimdi ne o ev sahipleri kaldı, ne de o ahşap konak. Rumlar Yunanistan'a göç ettiler. Nesrin Tunçbilek'in belirttiğine göre, köşkün duvarlarını çok değerli İtalyan ressamlarının yaptığı büyük ve özgün tablolar süslüyormuş. Ahenk Apt inşaatı sırasında temel kazılırken, savaş ve işgal yıllarında, herhalde, ne olur ne olmaz diye toprağa gömülen içleri Napolyon altını dolu tenekeler bulunmuş.

***

Bizi içimizdeki tortulardan arındıran, kulağımızın ve ruhumuzun pasını silmede işlevselliği tartışılmaz müzik evleri ve müzisyenler de az değil Göztepe'de.

Hep Göztepe semt gerçekliğinin kapsamında gördüğüm Çiftehavuzlar'da, bir zamanlar önemli bir müzik dehası yaşadı: Ünlü tambur üstadı ve bestekâr Selahattin Pınar. Evimden çıkıp iki üç dakikalık yürüyüşle ne zaman oralardan geçsem; sanki o ünlü şarkıyı duyar gibiyim bir gizli köşeden. Yankısı taa o zamanlardan kalan. Ve başlarım mırıldanmaya:

Bir bahar akşamı rastladım size

Sevinçli bir telaş içindeydiniz

Yakından bakınca gözlerinize

Neden başınızı öne eğdiniz?

Selahattin Pınar, akşamları Caddebostan Gazinosu'na gider, hem müzik yapar, hem de dostlarıyla eğlenirdi.

Yukarıda kimi fırsatlarla belirttiğim gibi, Göztepe'nin doğal bir uzantısı olan Caddebostan deniz kıyısı, Caddebostanlılar yanında, elbette Göztepeliler, Erenköylüler, hatta Suadiyeliler başta olmak üzere, çevre mahallelerin de deniz, plaj, gazino, sinema, tiyatro gereksinmelerine yanıtlar veren bir renkli dünyadır.

İlginçtir, Ece Koçak'ın Sabah Gazetesi'ndeki aktarımıyla yinelenen bilgilere göre, "İstanbulluların plajda yüzmeyi ve güneşlenmeyi 1918 yılında Türkiye'ye akın eden Rus göçmenlerden öğrendikleri rivayet ediliyor. Caddebostan Plajı ise, ilk açıldığı yıllarda İstanbul'un tatil cennetlerinden biriydi. Plaja gelen kadınlar ve erkekler son moda

mayoları ve aksesuarlarıyla dikkat çekerlerdi. Hatta plaj güzeli yarışmalan düzenlenirdi."

Bu yaka insanlarının koştuğu özellikle sıcak yaz gündüzlerinin ve akşamlarının vazgeçilmezi olan Caddebostan plaj ve gazinosuna ilişkin, Dr. Müfid Ekdal, Bizans Metropolünde İlk Türk Köyü Kadıköy adlı kitabında şu bilgileri verir:

"Ragıp Sarıca Paşa Konağı'na bitişik, içinde incir ağaçları olan plajı, Reşit Bey işletirdi. Arkası yola dayanan kabinlerden başka iki katlı uzunlamasına yapılmış binalar yazdan yaza kiraya verilir, İstanbul ve Ankara'dan gelen müşteriler bütün mevsim ailece kalırlardı. Günün kalabalığı dağılıp akşam olunca, pansiyonlarda kalan müşteriler grup grup otururlar, geç saatlere kadar eğlenirlerdi. Tiyatro sanatçılarının, müzisyenlerin kaldığı bu plajın geceleri bir başka olurdu. Piyanist Fevzi Aslangil hemen her yıl ailesiyle gelir, en uçtaki iki odayı kiralar bütün yazı burada geçirirdi. Selahattin Pınar onu yalnız bırakmaz, Çiftehavuzlar'daki evinden her gece gelir, Aslangil'in türlü muzipliklerine yarı kızıp yarı gülerek katlanırdı. (...)

Sıcak yaz günlerinde plajı dolduran kadın, erkek ve çocukların sesleri akşam güneşi batarken kaybolur, yerini bitişikteki Caddebostan Gazinosundan gelen müzik sesi doldururdu. Plajın içi geniş bir aile topluluğunu hatırlatır, herkes birbirini tanır, aileler arasında yemek ikramları yapılırdı. Mevsimin ilerleyen günlerinde Reşit Bey'in eşi Naciye Hanım, devamlı kapıya gelecek olan üzümcüyü gözler, 'Üzüm küfesi görülünce plaj mevsimi biter!' derdi.

Reşit Bey' in zamansız ölümünden sonra plaj kiraya verildi. Fakat eski havası kaybolmuş, müşteriler değişmişti. Günün birinde yol genişletildi. Bitişikteki Caddebostan Gazinosu'nun çam ağaçlarıyla dolu bahçesi yok edildi. Plaja ait bütün binalar yıkıldı. Böylece Reşit Bey'in plajından en küçük bir iz bile kalmadı..."

Bu açıklama ve betimlemeler çerçevesinde fotoğraflanan söz konusu Caddebostan plaj ve gazino dünyasına, gençliğimde babam ve Avukat Hasan Tibet'le gelişimizden yıllarca sonra, özellikle bazı yaz günleri eşim Meliha Özcan'la da gelirdik. Pendik'teki yıllarımızda bir gezi ve gözlem keyifleri de yaşatan zevklerimiz vardı bizim. Gittiğimiz Kartal Nizam Plajı, İdealtepe, Süreyya plajları; Dragos'ta çaylı söyleşilerimize de izin veren cennet kıyılar her fırsatta yararlandığımız uğrak yerlerimizdi. Bostancıdan Adalara, özellikle de Sedef Adası'na gider plaj ve kıyı keyiflerinden nasiplenirdik. Ve beride Caddebostan Plajı, farklı bir dünyanın renklerini sunardı bize. Ortalığa akşam alacası düştüğünde faytonlarla Erenköy ya da Bostancı tren istasyonlarına

gider, oradan Pendik'e, kısa süren bir banliyö yolculuğuyla dönerdik.

Bilindiği gibi, Caddebostan Plajı 2005'te yeniden düzenlenip açıldı; ama o eski plajın havasıyla yakından uzaktan bir benzerliği yok.

Büyük Bestekâr Erol Sayan da Göztepe'de yaşıyor. Belli ki, hem Göztepe çekti onu; hem de belki Göztepe ve çevresine değer üstüne değer katan Selahattin Pınarların, Tülin Kormanların ve diğer sanatçı ve bilim adamlarının varlığı... Erol Sayanın, kendisi de bir değerli müzisyen olan kızı Fatma Eser Sayan, Göztepe Yeşilbahar İlkokulu'nda öğretmen Emel Hanım'ın öğrencisiydi.

Erol Sayan, sevgisi ve aşkı için bir paylaşım soyluluğunda bakın: "Ömrümüzün baharı birlikte geçsin" diyor, tamburunun sesiyle özdeş işleyerek yüreklere. Ve taa sahil boyundan, belki de Caddebostan'dan, Sahil boyu boş yamaçlar/ İsim yazılan ağaçlar / Öpülen koklanan saçlar/ unutulmaz unutulmaz diyor.

Bu çok değerli ustanın Göztepe'de yaşıyor olmasını bilmek, onunla herhangi bir sokak başında karşılaşıvermek çok şeye bedel bir ayrıcalık değil midir? Bir klasik Türk Müziği sevdalısı olarak benim için öyle.

Araştırınca, toprağına kazma vurulan coğrafyalarda olduğu gibi, rastlaşıverdiğiniz yeni hazineler Göztepe'de de çıkar karşınıza. Bu merak ve çabayladır ki, ünlü bestekâr Neveser Kökteş ustanın da Göztepe'de oturmuş olduğunu öğreniyorum. Onun ünlü bestesini Zeki Müren ne hoş söylerdi; şimdi de duyar gibiyim o büyülü sesten: Aşkı fısıldar sesin/Bülbül müsün ah nesin... Ve iki usta daha: Kemancı Enise Can ve kardeşi, tanınmış piyanocu Fulya Akaydın. (Onlar, Meteoroloji İstasyonu yakınında Ahmet Refik Sokağı'ndaki kendi villalarında yaşamışlardı.)

Ünlü müzisyen Tülin Korman, Özgürlük Parkı'nın üst yanındaki Perçem Sokağı'nnı Mazhar Bey Caddesiyle kesiştiği bir apartmanda oturmakta.

Bir gözlem: Dünya Güzeli Keriman Halis de hemen yakınımızda, Yeşilbahar Sokağı'ndaki dairesinde; ilerlemiş yaşına karşın arada sırada pencerelere çıktığına tanık oluyoruz.

Timur Selçuk usta da şuralardaydı; yakınımızdaki Tepegöz Sokağının sakin bir derinliğinde. Göztepe'de yani. Yeşilbahar İlkokulu'nda okuyarak Avusturya Lisesi'ni kazanan sevgili kızı Hazal Selçuk, bu kolejde benim de bir süre öğrencim olmuştu. Günümüz öykücülüğünün genç ustalarından Karin Karakaşlı da onun sınıf

arkadaşıydı. Harika kompozisyonlar yazıyorlardı. Sıradan bir çözümleme sorusu üzerinde bile yaptıkları yorumlarda o saygı duyulası anlatımlar beni olasıya kıvandırır, zevklendirirdi. Hazal'la Karin'e arada sırada derdim ki: Siz gelecekte yazar olacaksınız; olmalısınız. Meğer yanılmamışım. Ben söylemeseydim de zaten böyle bir yola gireceklerine ilişkin umut ve temenni içeren kanılar geliştiriyordum. Sonuçta benim tahminim gerçekleşti. Karin harika öyküler, hatta roman da yazıyor, yayımlıyor. Ödüller alıyor. Gazetecilik de yapıyor. Ödünsüz aydın tavrıyla; olasıya nesnel; tutarlı. Gerek başta babası olmak üzere eğitim gördüğü yurt içi ve yurt dışı kurumlarda oluşturduğu alt yapı ve geliştirdiği üstün yeteneğiyle, özellikle müzik alanında bir önemli değer olan Hazal Selçuk, ayrıca oyunlar da yazıyor ve görevli olduğu Bahçeşehir Üniversitesi'nde bunları müzikal varsıllıklarla sergiliyor. Örneğin, 2006'da yazıp oynadığı 'Doğu Batı ve Bir Yağmur Damlası' adlı oyun 15.Uluslararası İstanbul Tiyatro Festivali'nde; ayrıca ABD, Kanada, Almanya, Hollanda, Yunanistan ve Danimarka'da da çeşitli festivallerde sahnelendi.

Çemenzar Sokağı'ndaki Hayati Şahin Atölyesi'nde Göztepe'nin eskilerinden, aynı zamanda ressam olan Enis Rayman'la tanışıp dost oldum. Ve sihirbaz portreci ressam Mehmet Özcan'la da. Sayın Özcan, resim yeteneğini, tıpkı Hayati gibi, yaratıcı zekâsı ve yüreğiyle üretkenliğe yöneltebilen bir can, portre dışında ilginç peyzajlar da çıkarıyor ortaya. Sergiler düzenliyor.

Bu atölye de, bir bakıma ocakbaşı özelliğinde. Kimi ünlülerin de uğrak yeri. İlginç sürprizlerle her an karşılaşılabilen. Ocak 2008'de 86 yaşındayken yitirdiğimiz Âşık Zevraki, örneğin. Arada sırada Avrupa Yakası'nın uzak bir mahallesinden gelip, Udi Erdal Bey'le beraber uğrardı. Onunla zaman zaman ilginç söyleşilerimiz, karşılıklı tartışmalarımız, atışmalarımız olmuştur. Görüşlerinden ödün vermeyen, kendinden üstün bir ozan tanımayan bir farklı inadı, bir farklı deliliği vardı. Zevrâki, zekâsı ve ürettiği şiirlerle günümüz halk şiirinin en usta isimlerinin başında gelmekteydi. Kendi güzelim el yazısıyla oluşturduğu ve Defteri Kebir diye de adlandırdığı, bütün şiirlerini içeren o görkemli elyazması yapıtını bizzat gördüm. Sayfalarını karıştırıp şiirlerini inceledim. Yüzlerce sayfa ve yüzlerce şiir. Her sayfanın biraz geniş bırakılmış çevre boşlukları gene onun çizgileriyle çok hoş desenlenmiş. Şiirleri ve ozan kimliği keşke gereği gibi değerlendirilebilse...

Atölyedeki söyleşimizde, insan gerçekliğini tartıştığımız bir gün - sonradan kendisine yineleterek not ettiğim- bir harika dörtlük dökülüvermişti dilinden:

Kimimiz gamdayız, kimimiz demde

Hemi canavarız, insanız hem de

Halbuki bizlerin o bezmi cemde

Safımız da birdir, sıramız da bir..

Aynı atölyede bir gün içeriye giren bir değerli yorumcuyla karşılaşmış ve tanışmış olmanın da onurlarındayım şimdi. Münir Nurettin Selçuk'la başlayan, Alaattin Yavaşça'yla devam eden yorumlama tarzının bugün en önemli temsilcilerinden biri kabul ettiğim değerli yorum ustalarından biridir kendisi: Münip Utandı. Göztepe'de; Çemenzar'da. Hayati Şahin Atölyesi'nin bulunduğu apartmanın üst kat dairelerinden birinde yaşıyor. Kendisi gibi birer klasik müzik sanatçısı olan eşi ve kızıyla beraber.

Ve ne ilginç rastlantıdır ki, Göztepe çalışmamızın fotoğraf çekimlerinde katkılara koşan, Maltepe Üniversitesi Fotoğrafçılık Bölümü öğrencilerinden sevgili Gözde Gürelman'ın babası ünlü ney ustası Ümit Gürelman ve annesi değerli ses sanatçısı Nuray Gürelman da Göztepeli komşularımızdandır. Ümit ve Nuray Gürelman dostların bana armağan ettikleri kitap ve CD'ler, anılarımın onur verici bir zenginliği oldu. Kızları Gözde gibi Erenköy Kız Lisesi'nin yetiştirdiği bir başka değer olan Nuray Hanım'ın çok hoş bir sesi ve özgün bir yorumlayış biçimi var. Bayan Gürelman'ın özellikle Kürdili Hicazkâr makamı yoğunluklu şarkılarına kulak verme ve Sayın Ümit Gürelman'ın usta işi şiirlerini okuma, neyinden çıkan, ruhta derin etkiler bırakan ezgileri dinleyebilme şansıma katkısı için, yakın geleceğin fotoğraf sanatçısı Gözde'ye teşekkürler borçluyum.

Tanınmış kemençe üstadı İhsan Özgen'le gene tanınmış neyzenlerden Volkan Yılmaz da Göztepe'de oturmaktadırlar.

İşte böyle... Hangi noktadan, hangi köşeden çıkıverecek karşınıza, bir kültür ve sanat iklimi vuruverecek yüreğinize. Şair, ressam; müzisyen; yazar; gazeteci, bilim adamı ...

Örneğin, Dr. Mustafa Duman. Ihlamur Sokağı'nda, bizim Cengizhan Sokağı'na bakan Köşk Apartmanı'nda oturduğunu öğreniyorum. Apartmanın hemen arkasından başını azıcık uzatmış, belli ki Ali Refik Paşa Köşkü'nün göz kırpışıyla uyanıyordur her sabah, her yeni güne. Göztepe mozaiğinde onun da adı ve rengi var. İnternet sayfalannda Göztepe'yle bağlantılı gözlem ve izlenim notlarına rastlıyorum. Sonra bir fırsatla tanışıyorum kendisiyle. Salt bunlarla da kalmayan Dr.

Mustafa Duman, bir halkbilimci merak ve özeniyle oldukça düzeyli kültürel çalışmalar da yapıyor, kitaplar yayımlıyor. Örneğin, ‘Karadeniz Kemençesi’; ‘Nasrettin Hoca ve 1555 Fıkrası’. Onun Ali Refik Paşa Köşkü’nün bahçesinde yükselen Köşk Apartmanı’nda oturmuş olmasını da dikkate alarak, en yakından tanık olduğu ve birinci ağızdan bilgilendiği gerçekliği açısından çalışmalanna göz atıyorum. Ayrıca, Sayın Duman’ın, Tıp Fakültesi’nden hocası merhum Prof. Dr. Bedi N. Şehsuvaroğlu’nun"Göztepe" kitabından da yararlanıp kaleme aldığı notlanndan bazı satırları onun izniyle buraya aktarıyorum:

“Köşk 1902 yılında yapılmış. Ali Refik Paşa, Harbiye Nezareti Topçu Dairesi Başkanlığı’ndan emekli. İki kızı ve bir oğlu vardı. Oğlu Nazım Bey, Şekerci Hacı Bekir’in torunu Müfide Hanım’la evliydi. Paşa’nın kızlarından Mehpare Hanım, Şefik Paşa’yla evliydi. Şefik Paşa’nın üç oğlu vardır. Jinekolog Dr. İsmail Türsan (1913 doğumlu), Müşfik Türsan ve Sabih Türsan. Sabih Türsan 2006 yılında vefat etti. Dr. İsmail Türsan, Abidin Paşa’nın torunu ve yazar Sermet Muhtar Alus’un kızı Elhan Hanımla evliydi. Elhan Hanım da geçtiğimiz yıllarda vefat etti.”

Dr. Duman bir ekleme daha yapıyor:

“Müşerref Hekimoğlu, Cumhuriyet Dergi’nin 5 Ocak 1997 tarihli 563. Sayısındaki yazısında, Ali Refik Paşa Köşkü’nün o zamanki sakinlerini şöyle anlatır:

‘Göztepe’ye döndüm birden... Ali Refik Paşa’nın köşküne. Köşkün üç oğlu var... Üstü açık kırmızı bir otomobille önümüzden geçerler, selamlarız onlan. Güzel bir genç kız da gülümseyerek el sallar, ön koltukta. İsmail Ağabeyin sevgilisi güzel Elhan, ünlü romancı Sermet Muhtar’ın kızı. İsmail Türsan’ın büyük aşkı, sevgili eşi. Kimi aşklar uzar gider değil mi? Uzun soluk Göztepelilikten kaynaklanıyor belki de. Ağaçlı yollardan, çiçekli bahçelerden, çirkin betonlaşmaya karşın soylu güzelliğini koruyan tahta köşklerden.

***

Güzel bir nisan günü, Tütüncü Mehmet Efendi Caddesi’ne çıkıyorum. Etrafı sanki bir kez daha gözlemliyorum; bir kez daha kulak veriyorum ortalığa.

İşte benim bir eksikliğime, yarımlanmışlığıma neden olan yitiğim: Sevgili Mehmet Şeyda Ağabey'im. Zülüflü İsmail Paşa Köşkü’nün karşısında, Barışçıl Apartmanı’nda oturuyordu. Yirmi yıla yakın bir

süreç içinde sıcacık dostluğuyla onurlandığım bir ağabeydi.

Barışçıl Apartmanı şimdi öksüz. Önünden hemen her geçişimde pencereyi tıklatan o vefalı kimlik, bir iki tümcelik de olsa söyleşmeden bırakmazdı beni. Yeni romanlar, yeni öyküler, şiirler üzerine söyleşir, tartışırdık.

Sanki yeniden o günlerdeyim. Çağrısıyla Bayramoğlu'na gidiyorum. Basın Mensupları Kampına, örneğin. Halime Abla'nın da onurlandırdığı sofralarda bir kez, on kez daha birlikteyiz.

Onun olasıya zevk veren, doyurucu söyleşilerinden nasiplenerek. Önerisi ve çağrısıyla ailece taa Altınova Sosyal Sigortalar Kampı'nda hemen karşılarında bir daireyi kiralayıveriyorum. Eşim ve küçük oğlumla, sevgili Mehmet Şeyda Ağabey, Halime Abla ve kızları Çiğdem, oğulları Sakıp'la geçen o yaz dinlencesinin tatlarında kumsalda, sofralarda, defterlerde, kitaplarda söyleşi, okuma ve üretme güzellikleri yaşıyoruz...

Bir telefon: "Meliha Hanım'ı al bize gel. Bu akşam Vedat Günyol ve kız kardeşi bizde yemekte olacaklar. Siz de gelin, söyleşiriz."

Göztepe'de zaman zaman rast geldiğim Vedat Hoca'nın sevecen ikliminden o gece, o yemekte soluklamak ne hoştu! O gece, Vedat Günyol'la Mehmet Şeyda ustaların bereketinden nasiplenmiş olmanın onur verici anısını yaşarken, zamanın o durakta, o büyüde uzunca bir süre mola vermesini istediğimi anımsanm.

Ne hoş bir çalışma güzelliğidir: Onunla birlikte çocuk masalları düşlüyoruz. Kimilerini kitaplaştırıp yayımlatıyoruz. Kimilerini TRT'ye yolluyoruz. Kimi "Arkası Yarın" şeklinde yayımlanıyor. Kimisini de Adile Naşit, televizyonda 'Uykudan Önce' programında anlatarak, çocukları masal şerbetiyle besleyip düşlerine uğurluyor.

Ne hazin! Gülüyoruz, bakarak, ağlanacak halimize!..

Barışçıl Apartmanının önünden geçişlerim bana bir başka duyguyu yükleyerek, farklılık taşır. Yukarıda dedim ya, burası Zülüflü İsmail Paşa Köşkünün karşısında, tanınmış romancı Mehmet Şeyda'yla kat kat değerlenen bir apartmandır. Her zamanki dürtü işte; söz konusu apartmanın önüne gelince başımı kaldırır pencerelerine bakarım.

Bir ilginç olay... Semt ve semt adı gerçekliği konusunda da, düşündürücü bir önem taşıdığı için okurlarımla paylaşmalıyım:

Hiç unutamıyorum, 1982'li günlerden birinde Tütüncü Mehmet Efendi

Caddesi'nden ağır aksak tempoda yürüyerek eve dönüyorum. Pencere ardında görünüverdi. Sanki geçişimi kolluyormuş gibi. Önce, camı tıklattı. Olmadı, pencere kanadını açtı ve beni yukarıya, dairesine çağırdı.

Açtığı dış kapıdan bastım yukarıya. Sevgili eşi Halime Ablaya merhaba dedim ve hemen Şeyda'nın peşine takıldım.

Arkadaki çalışma odasında yer gösterdi. Ve hemen bir dosya iliştirdi elime:

"Bir bak bakalım, iyice bak, karıştır, saptadığın ilginçlikleri söyle bana." dedi.

Şeytan şeytan gülümsüyordu. Dosyayı merakla açarken, herhalde yeni bir roman falandır diyordum.

Baktım, daha önceleri yayımlanıp ses getirmiş, çocuklarca da çok sevilmiş *Şeytan Çekiçleri' adlı çocuk romanının radyoya uyarlanmış oyun şekliydi. O, geçimine katkı amacıyla, nasıl bir zamanlar yabancı bir adla Kemal Tahir gibi polisiye romanlar yazdıysa, radyoya da bu nedenle oyunlar yazıyordu. Tabii ki bu arada çocuklara duyduğu sonsuz sevgiyle de.

Verdiği dosyada bir kompozisyon öğretmeninin incelerken bulduğu hataları işaretlemesi gibi kırmızıyla altı çizilmiş sözcükler, tümceler vardı. Hem de pek çok. Hele bir bölümde daha yoğundu bu işaretler. Kullanım yanlışlığı yok tabi. Sakıncalı anlamlar yansıttığı kanısıyla altı çizilen tümcelerin değiştirilmesi yanında özellikle kullanılan bazı sözcüklerin eski karşılıkları yeğlensin isteniyordu. M. Şeyda, çok yeni sözcükleri ille de kullanan bir yazar değildi; ama 'Dil Devrimi'nin yaygınlaştırıp benimsettiği, az çok yerleşmiş sözcükleri kullanmaya özen gösterirdi. Söz konusu dosyayı okumaktan sorumlu bir denetçinin işgüzarlığı olmalıydı bu. Çok iyi anımsıyorum, o sıralarda okullara da yasaklanmış sözcükler ve kitaplarla ilgili sık sık uyarıcı Bakanlık buyrukları gelmekteydi.

Ancak, özellikle dikkatimi çeken 'Kızıl toprak' adıydı. Bu ad'ı değiştirmeliydi anlaşılan. Ve diğer işaretlenen yerleri de. Roman konusunun geçtiği mahallenin tarihe mal olmuş Kızıltoprak adına takıyorum kafamı. Kızıltoprak semtinin özgün adına yani. Bugün hâlâ caddede, tren istasyonunda, resmi belgelerde, kartpostallarda, adreslerde, dükkânların vitrinlerinde, tablolarda, pek çok öykü ve romanda, sözlüklerde, ansiklopedilerde yazılı duran, bilinen, yaşayan, yaşayacak olan çok önemli bir semtin özgün adıydı o.

Kendisine döndüm:

“Ne demek bunlar ağabey?” diye sordum.

Yanıtı her şeyi açıklıyor ve siz, ‘güler misin, ağlar mısın’ dedirten bir çağ dışı çarpıklığa tanık oluyordunuz:

“Radyoda oynanması için hazırlayıp yollamıştım. Konu, biliyorsun Kızıltoprak'ta geçiyor.”

Şaşırmıştım. Kurulduğu zamanlardan bu yana, toprağının rengiyle ünlü bu çok eski semtin adındaki ‘kızıl’ sözcüğüne takmışlar. Yüzeysel siyasal bir bakış saçmalığıyla. Oysa, Türkçemizin sözcük varsıllığı içerisinde kendine özgü bir niteliği olan bu sözcüğün, bize kızılcık meyvesini ve hele bayrağımızın etkileyici al rengini anımsatan bir hoş anlamı vardır: Kızıl hastalığı / ‘Kızıl Deniz’ / Kızıl Nehir / Kızılcahamam / ‘Kızılay ’ / “Kızılşakşak”/ “Kızıl Saçlı Amazon” (HaldunTaner’in ünlü öykü kitabı.) Hatta, Kızılelma terimiyle de, özellikle Türklük idealine aşırı bağlı olanlarca çok duyarlı bir yaklaşımla sahiplenilen bir uzak ideale çağrışımlar uyandırır bu sözcük.

Dedim ya, ‘Kızıltoprak’ dahil, dosyada işaretlenen bütün sözcüklerin değiştirilmesi istenmekteydi.

O an anımsayıverdim: Arif Nihat Asya’nın ünlü ‘Bayrak’ şiirinde “Ey mavi göklerin beyaz ve kızıl süsü” dizesindeki kızıl sözcüğüyle ilgili tartışmalar, şairin sonunda dizeyi şu şekilde değiştirmesine neden olmuştu: “Ey mavi göklerin kırmızı beyaz süsü”. Kırmızı sözcüğünün bu dizedeki kullanımında yansıttığı sessel etki tırmalayıcı değil mi! Oysa kızıl sözcüğü o şiire özellikle ses yönünden daha uygun düşmekte.

İşte buna benzer bir gariplik. Tabii ki dediklerine uymadı Şeyda Bey ve ne yapıp etti, bir mektupla durumu açıklayarak ilgilileri ikna etti ve oyunu kendi yazdığı şekliyle kabul ettirdi, günlerce yayımlattı.

Mehmet Şeyda, gittikçe ilerleyen yaşına karşın hep gençti. Biz gençlerin çalışmalarımızı ve de kitaplarımızı mutlaka okur, hem de hiç atlamadan, en ince noktasına değin ve içtenlikli görüşlerini doğrudan ya da bir dergide yazarak açıkça belirtirdi. İzlerdi, eleştirirdi, destekler, yüreklendirirdi. Nereye giderse gitsin, oralardan, hiç üşenmez mektuplar yazardı. Bana, Osman Şahin’e, Sulhi Dölek’e, Burhan Günel’e ve daha nicelerine. Tam bir ‘ağabey’di; ‘hocaydı, ‘baba’ydı.

Oramiral Kemal Kayacan Sokağıyla Tütüncü Mehmet Efendi Caddesi'nin kesiştiği noktadaki 'Gençler Kitabevi'nin sahibi Zekâi Kılıç kardeşimin de bitişik komşusuydu. Şimdi bu mahallenin en eski ve en kaliteli kitabevinin sahibi Zekâi de yetim. Ben de, bizler de. Ne zaman oradan geçsem, alışkanlığımla pencereye bakarım. Ya odur tıklayan camlan ya da sevgili Halime Abla. Ama artık yoklar; biliyorum. İç geçirişim hüznüme eşlik eder. Şeyda Bey ölünce, sevgili eşi Halime Hanım Bodrum'a, kızı Çiğdem'in yanına yerleşti.

Bazı saptamalar adına Göztepe sokaklarını gezdiğim bir 2009 sonyaz gününde bir sokağa Mehmet Şeyda'nın adının verilmiş olduğunu görüvermenin sürpriziyle çok çok sevindim.

Sahrayıcedid Mezarlığı'nı gezer, incelerken Şeyda Ağabeyin mezarlığı başında hep bunlar geçer usumdan ve daha pek çok anı. Onun mezarlığından sonra bir başka sevdama, Şükran Kurdakul Ağabeyimin mezarı başına koşarım. Bir Kartal kıyı ikliminde, Refet Özkan'ın aracılığıyla ilk tanıştığımız güne giderim. Yanında Eray Canberk vardı. Onunla da aynı gün tanışmıştım. Neredeyse kırk yıl oldu.

O talihsiz günde Kızıltoprak Camisi'nde kılınan cenaze namazının ardından, kendisini Sahrayıcedit Mezarlığı'na getiren kalabalıkla beraber hüzünleniş ortaklıklarındaydım. Böyle anlarda acıların paylaşılmayacağını, paylaştıkça daha da çoğalacağını, yaşayarak duyumsadım. Kurdakul Ağabeyin 'Yelken'li, 'Ataç'lı günlerde başlayan ve artık onun ışığında halelenen, yıldızlaşan evrende uzun yıllar, ölünceye değin beraberlikler yaşadığı tüm arkadaşları, kardeşleri, duygu ve düşünce dostları oradaydı. Bu mezarlık ziyaretlerimde, Şükran Ağabey'in Şairler ve Yazarlar Sözlüğündeki sayfalardan birinde yer almaya çağıran soylu sesini hep yeniden duyarım. Uzanan elini, açılan cömert ve sevecen yüreğinin sıcaklığını yeniden. Birden bir mucize beni İzmir Karşıyaka'ya uçurur. O ana caddenin kol verdiği sokaklardan biri başına. Şükran Kurdakul Sokağı yazılı tabelanın önünde eşim Meliha fotoğrafımı çeker.

"Biz ki acılar döneminden / ellerimizi kirletmeden geçtik" diyen sen canım Şükran Ağabeyciğim, huzur içinde yat. Ömrün boyunca avuçlarında biriktirdiğin ışıklardan payımıza düşenlerle aydınlanmayı ve aydınlatmayı sürdürüyoruz. Tabii ki, "acıların sütüyle büyiittüğüm(üz) umutlarla" ve "... acılar döneminden ellerimi(zi) kirletmeden" geçişlerimizle.

Ağıtlara yürek dayanmaz; ben onlarla övünür, onurlanırım; hepiniz gibi:

Nazım Hikmet, Refik Halit Karay, Hasan Ali Yücel, Necip Fazıl, Selahattin Pınar, Haldun Taner, Kemal Tahir, Reşat Ekrem Koçu, Cemil Meriç, Hıfzı Veldet Velidedoğlu, Ecvet Güresin, Vedat Günyol, Mehmet Şeyda, A. Kadir, Asım Bezirci, Bedi N. Şehsüvaroğlu, Zühtü Müritoğlu; Zeki Zeren, Zeki Müren, Müşerref Hekimoğlu, Şükran Kurdakul, Cemal Süreya, Ahmet Köksal, Tekin Artemel, bu semtteki evimin, anılarımın soylu konukları Fakir Baykurt Ağabeyim, Ümit Kaftancıoğlu dostum ve daha niceleriniz! Göztepe'yi de onurlandıran siz bütün canlar! Üzerinize yıldızlar yağsın! Yıldız yıldız aydınlığınız her zamanki gibi yollarımıza, ufuklarımıza şavkısın...

Bir zamanlar Pansiyonlu Okul Sokağı idi adı. Söz konusu sokak, buradaki evinde bir suikast sonucu öldürülen ünlü Deniz Kuvvetleri Komutanı Kemal Kayacan'ın adını taşıyor şimdi.

Ve işte bir başka değer; ayrıca Mehmet Şeyda'nın bacanağı: Oramiral Kayacan Sokağı'nın caddeye çıkan köşesinde karşılaşıyorum onunla. Ünlü şair Cemal Süreya idi. Elinden tuttuğu tombiş bir candı o an gördüğüm oğlu Memo. Pansiyonlu okuldaokuyormuş. Bazen Cemal Ağabey alıyormuş kendisini. Ne hoştu Süreya'nın Göztepe sokak ve caddelerini onurlandırması. Zaman zaman Kadıköy'deki Vagon Kahvehanesi söyleşileri; Şimdiki Mado'nun bitişiğinde en üstte, Caddebostan Sanat Evi'nde bir çilingir sofrası örneğin; Cemal Süreya ile söyleşi şöleni. Ahmet Köksal, Tevfik Akdağ, Nahit Eruz ve birkaç kişi daha. Edebiyat söyleşileri yoğunluğunun tatlarına doyamadan ayrılışlar. Bu şansı çok az da olsa yaşamak benim için ne onur vericiydi.

Ahmet Köksal da Göztepeli dost ağabeylerimden biriydi. Erenköy Kız Lisesi yakınında, Ömerpaşa Sokağı'ndaydı evi. Onunla haftanın en az iki günü bir araya gelirdik. Her iki yakada resim sergilerini gezerdik. O bir resim yorumcusuydu. Milliyet Sanat'ta yazardı, aynı zamanda iyi bir şairdi. Bağdat Caddesi kafelerinde, zaman zaman değerli öykü yazarı Nahit Eruz'un da katıldığı söyleşi saatlerimizi unutamıyorum.

Kuruluş yıllarında Numune Mektebi de denilen Taşmektep'te okuyan iki ünlü: Refik Halit Karay ve Nazım Hikmet. İlkokul yıllarının bir bölümünü de kapsasa, bu iki ustanın böyle bir anıyla Göztepe'yi onurlandırmış olması ne hoş!

Ve Taşmektep Sokağı denince, bir anda Çetin Altan usta canlanır gözümde. O, elbette Göztepe'nin simge değerlerinin başında gelen, özel ve özgünlüğü tartışılmaz bir büyüğümüz. Gazeteci, roman, tiyatro ve anı yazarı... Bir zamanların kitleleri etkileyip sürükleyen önemli bir siyasetçisi... Hiç unutmam, Erenköy Kız Lisesi'ndeki öğrencilerimden

bazılarını kendisiyle de konuşarak -dönem ödevi kapsamında, yazarın değişik yapıtlarının da incelenmesiyle- bir Çetin Altan Dosyası hazırlamalarını önerirdim. Özellikle Sevda Fırat Ak'ın çalışması (keşke bir kopyasını saklayabilseydim) yayımlanmaya değer düzeydeydi. Çetin Altan, ayrıca, Taşmektep Sokağı'nda, dedesi Tatar Hasan Paşa'nın köşkünde geçen can sıkıcı çocukluk anılarının hüzünlü hikâyesini okutur bize, Kavak Yelleri ve Kasırgalar yapıtında. Bu büyülü kalem, ana dilimin en usta söyleyiş inceliklerinde yarattığı ırmaklarda yıkar dilimi ve ruhumu. Onu pek çok toplantıda, ayrıca televizyonlarda konuşurken izledim, dinledim. Hiç susmasın istediğim anlardı. Türkçesi, anlatım güzelliği, bilgi ve kültür yoğunluklarıyla bu konuşmalar, tıpkı yazılarında olduğu gibi besleyen, beslerken de insanda soylu hazlar uyandıran özellikler taşımaktadır. Taşmektep Sokağı'ndan ne zaman geçsem, Çetin Altan'ın, yıkılan köşklerinin arsasına yapılan ve annesi Nurhayat Hanım'ın adını taşıyan Nur ve Hayat apartmanlarına şöyle bir bakarım. Çetin Usta'nın burada yaşamakta olduğunu duyumsamanın değişik tadına varmaya çalışırım. Ve bilirim ki, oğulları Mehmet ve Ahmet Altan da buralardadır. Onların kız kardeşi Zeynep Hanım'ın kızı Tuğçe, Yeşilbahar ilkokulunda beş yıl boyunca eşim Meliha Özcan'ın öğrencisi olmuştu. Uzun zamandır ailece de görüştüğümüz Zeynepler, sözünü ettiğim apartmanlardan birinde yaşamaktadır.

İşte bakın, Portakal Ağacı adını verdiği harika denemesiyle Ahmet Altan, Göztepe sokaklarını bir kez daha gezmeye ve gözlemlemeye kışkırtıyor beni. Çevredeki ağaç türlerini saptamaya koşturuyor. Yaşadığım dünyayı daha derinliğine tanıma ve algılamanın anahtarını sunarak gözlerime, dikkatime, yüreğime. Türkçenin ustalıklı anlatımıyla sesleniyor:

"Geçen gün, Göztepe'nin büyük bahçeli eski konaklanndan hayaller taşıyan arka sokaklarında, usuldan yağan karın serpiştirdiği toz gibi incecik bir beyazlığın içinden geçerek yürürken, aniden, bir apartmanın önündeki minicik bir toprak parçasında büyümüş bir portakal ağacına rastladım. Yeşil yapraklı dallarının ucunda, turuncu renkli yuvarlaklar bir mucize gibi sarkıyordu... Durup ağacı ve meyvelerini seyretmeye başladım; bu civarda ilk kez bir portakal ağacı görüyordum.

Söz konusu 'deneme'nin devam eden satırları, her sözcüğü ve tümcesiyle üzerimde büyülü etkisini sürdürürken, ben, bir yandan da iyice meraklandığım ağaçları keşfetmeye yönelik ilgi geliştiriyorum. O ateşlemeyle, hemen yeniden koştum cadde ve sokaklara. Önce baktım. Gördüm ve baktım; yine baktım; dikkatlice. Keşfettim onları, merakla saydım. Ağaç türlerini. Evet, portakal da gördüm. Mandalina da,

limon da. Hatta Trabzon hurması da. Yapraklarını dökmüş, birer altın top gibi sarkan ve yağmursuz günlerde üzerindeki toz ve kuş pisliklerinden dolayı sanki utanarak öylesine masum, ilgi bekliyor. Cevat Paşa'nın yıkılıp yok olmuş görkemli köşkünün arsasında yapılanmış dev apartmanların dar aralığına sığınmış gibi, sessizce bekleyen, uzaktan mandalinayı andıran Trabzon hurmaları, gene de seyredilmeye değiyor. Seyredildikçe de gülümsüyor, gülümsetiyor. Dedim ya, beni aldı bir merak, çevredeki ağaç türlerini sayma hastalığım depreşti birden: Sakız, erguvan, defne, defne, gene defne... çamın hemen her çeşidi, serviler de tabi, çitlembik, çınar, dişbudak, ıhlamur, hatta kavak, söğüt bile, kestane, ceviz, akasya, akçaağaç; taflan, dut, erik, elma, armut, kiraz, vişne, kocayemiş, limon, mandalina, zeytin, iğde, mimoza, manolya... Ve çiçekler, çiçekler; en sevdiklerim, mor salkımlar; sonbaharın kınalı gelinleri sarmaşıklar, likstürnler, acemboruları, güller, petunyalar, laleler, laleler; her bahar Göztepe Parkı'nı istila eden türlü renklerden laleler...

Ne bereketli bir sokaktır ki bu Taşmektep, verdiği esinle az yürürüm; Tanzimat Sokağı'na çıkarım. Sanki, gözbebeğim Göztepe'me tarihin ve bilimin penceresinden bakan Prof. Dr. Bedi N. Şehsuvaroğlu'nun adını seslerini alır kulaklanm. Bu adımları ve yürekten ilgileri, Göztepe'mizin tarihini, bu tarihte yerini almış ünlü insanlarını, köşklerini inceleyerek, ilk kez kitaplaştırmanın emeklerinde koştururken yakalarsınız; sever, sayarsınız. Hoca'nın erken ölümüne bir kez daha yanarım. Bu sokakta anısını yaşatan sevgili eşi Leyla Hanım'ın incelikli çağrısına uyarım. Koşar çıkarım merdivenleri Hülya Apartmanı'nda. O gülümseyen sıcacık yüz ve ışıldayan capcanlı gözler içimi aydınlatır. Gösterdiği koltuğa oturur söyleşirim. Bu ev, bu salon ve odalar sanki bir sanat galerisinde olduğumu duyumsatır bana. Anımsarım, kendisi Güzel Sanatlar Akademisinde resim bölümünde okumuştur. Birden coşkuyla kalkarım yerimden, duvarlarda sergilenen Leyla Şehsuvaroğlu imzalı harika tabloları bir bir gözden geçiririm. Çoğunluğu suluboya ve pastel resim çalışmalan olan bu tablolar ikimizi, bir ortak hobide buluşturuverir. Ve şiirler, şiirler. Şiirlerini okur bana; özellikle İstanbul üzerine yazdığı harika şiirlerini. Ve Bedi Hocayı anış dakikalarının onur verici güzelliği sürerken, bir burukluk da yaşatsa, onların sevgi ve sevdaları canlanır imgelerimde.

İşte şurada da Şahlan Apartmanı. Daha önceleri yerinde aynı ailenin yaşadığı harika bir konak vardı. Avusturya Lisesi'nden öğrencim Kaya Tokmakçıoğlu ve ailesi gene bu apartmanda oturuyor. Tanınmış yazar Erdoğan Tokmakçıoğlu'nun da yakın akrabası olan Kaya, Şahlanlann torunu. 2005'te İstanbul Teknik Üniversitesi Tekstil Mühendisliğinden yüksek onur listesinde bölüm birincisi olarak mezun oldu. Sevgili Kaya, bugün, 2007 yılında bir kez daha yüksek onur derecesiyle

bitirdiği yüksek lisans eğitimine, işletme mühendisliği doktora programı çerçevesinde devam etmektedir.

Kaya Tokmakçıoğlu dışında, Göztepe'nin ilkokullarından mezun olduktan sonra Avusturya Lisesi'nde karşıma çıkan pek çok öğrencim oldu. Bunca değeri anılarıma armağan eden bereketli bir dünya benim Göztepe'm. Çoğuyla Göztepe'de karşılaşabiliyorum. Kimi kez ikili üçlü gruplar halinde buluşmalarımız da oluyor. Resim sergilerime koşmaları, telefonla aramaları, e-postalarla iletişim içinde bulunmaları da bir başka kıvancım oluyor. Alt yapılarını doğup büyüdükleri Göztepe'de oluşturan ve çoğunluğu semtimizde oturan bu gençlerin her biri, bugün, harika başarılarda boy göstermekteler. Tıpkı Erenköy Kız Lisesi ve diğer Göztepe okullarında yetişmiş canlar gibi.

Bir başka sevgili dost, çok önemli bir özgün öykücü; 35 yıldan beri Göztepe'de yaşamakta. Her konuda ustaca ürettiği nice öykü yanında, özellikle 'töre öyküleri ve romanları'nın gerçek ustası Osman Şahin.

Göztepe 1. Orta Sokak'ın uzantısında, bir şanslı apartmanda arı gibi çalışıyor. Kanım odur ki, yurdun dört bucağındaki okurlar gibi Göztepeliler de, onun kitaplarını okuyorlar. Önemli bir bölümü filmlere de alman, nice ödüllerle de hakkı verilmiş bu öykülerin dünyasına girdikçe, o kitapları ellerinden bırakamıyorlar. Osman Şahin, bir kurgulama ve betimleme ustası. Onun ilk öykü kitabı üzerine Yaşar Kemal'in değerlendirmesiönemlidir: "Bana on Türk öyküsü seç deselerdi, birini 'Kırmızı Yel' seçerdim. "

Sayısız ödülleri var. Dikkat çekenlerden biri de Yunus Nadi Öykü Ödülü'nü iki kez almasıdır.

Öykü konularının geçtiği coğrafyayı, o coğrafyada yaşam savaşı veren insanların içsel ve dışsal dünyalannı büyülü anlatımıyla aktarır bize. Bu çarpıcı anlatımın etkisine girdikçe, öykü ustası Osman Şahin'in tiryakisi olmamak olası değildir. Hemen her kitabı, daha yayımlanır yayımlanmaz kendisine tutkun geniş okur kitlesince hemen tüketilen bu önemli yazar da bir Göztepelidir, Göztepe sevdalısıdır.

Osman Şahin'i, Piyade Okulunda, 101'inci Dönem yedek subay öğrencisiyken, Tuzla günlerimde tanımıştım. Sonra onu öyküleriyle de tanımış olmanın ve zamanla da kendisiyle dost olmanın onurlarını yaşadım. Suadiye Lisesi'ndeki öğretmenliğinin ardından Göztepe'de, 50. Yıl Tahran Lisesi'nde Mehmet Başaran, İngilizceci merhum Hüseyin Başaran, Biyoloji Öğretmeni Fatma Canberk ve Tarihçi Vedat Güçlü Hanım'la birlikte üç yıl çalıştılar. Onlarla daha bir değerlenen bu lisede o yıllarda okuyan öğrenciler çok şanslıydılar.

Şurada, az yukarıda, Tepegöz Sokağı'ndan Tahta Köprü'ye varıp, onu aşıverince, bir ışıltılı yürek, Işıl Özgentürk diye şavkır anılarınıza ve Göztepe'ye. O Işıl ki, Cumhuriyetin, çağdaşlığın değerlerini ve insan onurunu sahipleniş yolunda yaşam boyu savaşan, emek veren, yapıt üreten onur duyulası bir gazeteci, usta bir öykücü, senaryo yazarı, yönetmen ve de çok donanımlı bir sevecen ana. Hiç unutmam, uzun yıllar önce, Işıl'la Yazarlar Sendikası'nın İzmir Fuarı'ndaki standında bir imza gününde beraberdik. Aynı gün aynı stantta, sabahtan akşama değin Uğur Mumcu'yla da beraber olmanın, söyleşmenin onurunu tatmıştım. Uğur Bey'in neredeyse yüz metreyi bulan okuyucu kuyruğunun rüzgârından nasiplenişlerimiz ilginçti.

Bir gün bir telefon alıyorum. Ve bir çağrı. Erenköy Kız Lisesi'nden emekli, Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni arkadaşım Gönül Ocaktan. O sıra Gözcübaba'daki Anakent Lisesi'nde sözleşmeli öğretmendi. Lisenin Türkçe-Edebiyat Zümre Başkanı Melahat Karakuş Hanımla beraber bir program düzenlemişler. Orhan Veli'yi Anma Günü yapacaklarmış. Bu programda ünlü şairimizin kişiliğini ve şiirlerini tanıtan bir konuşma yapması isteğiyle de usta denemeci, eleştirmen ve de edebiyat tarihçisi Asım Bezirci'yi davet etmişlerdi.

Tarih 13 Kasım 1991. Anavatan Lisesi'nde o gün Asım Bezirci, Orhan Veli'yi ve şiirlerini değerlendiren konuşmasını gerçekleştirdi. O konuşurken, ben anlattıklarının ötesinde, hatta çok berisinde o çok iyi tanıdığım Asım Bezirci kimliğini de gözlemliyor, onu bir kez daha algılamaya çalışıyordum. Ne vefalı bir ağabeydi, ne de dolu, ne alçakgönüllü! Ne denli içten, ne denli insan. Örnekti tüm Cağaloğlu evreninde. Gerek ödün vermeyen saygıdeğer kişiliği, gerekse arı gibi üretkenliğiyle. Vefalıydı, tam bir candı.

Bu anının ardından bir süre sonra, 1992 baharıydı, Asım Ağabeyi Altın Kitaplar'm Cağaloğlu'ndaki bürosunda ziyaret etmiştim. Bir dizi hazırlıyordu. Yazar ve şairleri tanıtan kitaplar. Bir süre söyleştik. Bana da bir görev vermek istedi. İlgili dizide yayımlanması için bir yazar ya da şairi belgeleyen kitap yazmam için. Ancak kolejdeki çalışma yoğunluklarım yüzünden bunu gerçekleştirmemin zor olacağını söylemiştim. Tanıyanlarca çok iyi bilinen olgunluğuyla olağan karşılamıştı özrümü. O an yanımda taşıdığım makinemle fotoğrafını çektim. Vedalaştık. Kendisini son görüşümdü. 1993'ün bir uğursuz temmuz gününde, insanlık dışı kalleş, kahpe saldırıda Sivas Madımak Oteli'nde yakılarak acımasızca öldürülen günahsız canlardan birisi de Asım Ağabey'di. Bir hüzün, bir gam, bir onulmaz yara; silinmez etkisi yüreğimde hep yaşayan.

Bu ülkenin övüncü o güzel insanlann böyle bir vahşetle öldürülüşünün

yıpratıcı etkisiyle, pek çok arkadaşımız gibi ben de yazılar yazmıştım. Bir de şiir. Önce Tekirdağ'da çıkan Mavi Dergisinde yayımlamıştım onu. Yazarlar Sendikası'nın "Kıyımı Unutmadık; 10. Yıl" kapak düzenlemesiyle çıkardığı Güzel Yazılar dergisinde, Öner Ciravoğlu'nun öneri ve ilgisiyle bir kez daha yayımlanan bu şiirimi aşağıya alıyorum:

Sivas'ta Bir Kuş (Asım Bezirci'ye ve beraberindeki diğer canlara)

Hayır ötmüyor salt

Acılı bir şavkımadır sesi

Pir Sultan dallardayız

Pır pır yüreğimdir şu kuş

'Kanatlanır bir gül' deyiver

Ezgisi kıvılcımlanır kanımda

Çağırır göklere sürgün

Kor alev güneşlerimi

İstersen 'hoyrat bir keyif' de

'Ayrımsanması ya da Kahrolası kayınlığın'

Kuş diyorsun; bir kanat çırpımı

Uçtu gitti güneşler, -dönüş yok-

Hayır salt ses ve kanat değil

Düşüşü bir sızının, dallarına.

Kımıldarsın, bakarsın şöyle

Kalkar yürürsün

Tepinir adımların, sancıdadır

Yürek atışlarının izdüşümü

Yıldız Dağında buluttur artık düştü düşecek damlalardır

Evet, salt ötmüyor yaslı bir şavkımadır sesi

Kanatları kor katılmış ağıtlarla dağlarken ve ağlarken yitiklerine

Yok öyle' diyen ses

'Ölme, diril' diyen ses

Şu kuş, sen ve ben

-ve bir ülke milyonlarca can-

Sivas-Erzincan

Karanlığa inat

Bin değil milyon kanat

'Güneşe doğru' uçuyoruz

Not: 1992'de Asım Ağabeyle bir araya geldiğimiz Orhan Veli programının gerçekleştirildiği Anakent Lisesi'nde, 9 Haziran 2009 Salı günü çok acı bir olay daha yaşandı. Okulda Mezuniyet Günü hazırlıkları yapılıyordu. Okul Müdiresi Sibel Atuk Öğretici, saat 18'de bahçeye inmiş, hazırlıkları kontrol ediyordu. Önde iki meşale bir görüntü güzelliğinde yanmaktaydı. O sıra, nasıl olduysa meşaleden sıçrayan bir kıvılcımla Sibel Hocanın elbisesi yanmaya başladı. Telaş içerisinde kurtulmak isterken kadıncağız hemen yanındaki filelere dolandı. Fileler de alevlendi ve alevler kadıncağızın bütün bedenini sardı. 17 Haziran 2009 gününe değin hastanede yoğun bakımda kurtulma mücadelesi veren Sibel Atuk Öğretici ne acıdır ki yaşamını yitirdi.

Bu notu, başarılı yönetimi ve öğretmenliğiyle sevilen ve sayılan Sibel Hoca'nın anısına saygıyla eklemek istedim. Toprağına ışıklar yağsın; kendisi nasıl ışık saçlıysa sınıflarda, nasıl aydınlatmaya çalıştıysa genç öğrencilerini, ışıklı cennetlerde yatsın.

Hamam Sokağı'nda bir önemli usta şair, merhum A. Kadir. Duyumsuyorum; ya bir Ömer Hayyam rubaisinin tadıyla mesttir şimdi ya da bir Tevfik Fikret ustalığıyla kendi şiirini buluşturan zenginliğin balkonundan Nâzım Hikmet'e el sallıyordur, göklerinde yıldızlar kaynayan kendi cennetinde.

Çiftekonaklar çevrelerinde arada sırada rastladığım, günümüzün iyi düşünen, çok üreten değerli bir aydın kalemi daha: Erol Mütercimler. Az aşağısında şair Tekin Gönenç. Hemen solda Ecvet Güresin Sokağı. Ecvet Güresin ustanın gazeteci soluğu. Bağdat Caddesini atlayıp Cemil Topuzlu tarafına yürüyün; az aşağıda bir sol sokakta gazeteci Orhan Birgit ustaya da her an rastlayabilirsiniz.

Gerçek bir Göztepeli de o: Değerli gazeteci Zeynep Göğüş.

Onun zaman zaman Göztepeli çocukluk ve gençlik gözlem ve anılarına yer veren yazılarını ilgiyle okurum. Sıcacık anlatımı beni o günlerdeki kendisini izlemeye götürür: Ali İhsan Göğüş'ün kızı Zeynep Göğüş, Göztepe İstasyonu yakınlarında, annesine saygının izlerinde çocukluğuna koşuyor. Aktar Aleko'ya uğruyor, anneler günü armağanını alıyor. Bakkal Bodos'tan da bir şeyler. İyi yetişmiş annelerin iyi evlatlar yetiştireceği gerçekliğinden bakarak sesleniyor dünyaya. O sesi ve anlamı alıverince ben, çalıştığım on yıllık süreçte bir bölümü öğrencim de olan, Zeynep Göğüş'ün annesi gibi Erenköy Kız Lisesi'nin yetiştirdiği binlerce donanımlı anneye yürekten gelen sevgi ve saygı dolu bir selam daha gönderiyorum.

Hıfzı Veldet Velidedeoğlu da Göztepeli zamanlardan anılarımıza emanet ettiği değerlerle unutulmayacak önemli büyüklerimizdendi. Ne hoş bir gündü o bir iki tümcelik kısa söyleşimiz. Belediye otobüsünde yer verdiğim zaman kendisine. Tam da Göztepe'de. Gözümüzün 'iris'inde renk, kültürümüzün soylu satırlarında derinlikli bir anlamdı hocaların hocası o büyük adam.

Bir ara Tütüncü Mehmet Efendi Caddesi'ne Hıfzı Veldet Velidedeoğlu'nun adı verilmişti. Karşı çıkışlar oldu. Göztepe'yi kuran kişi diye bellenmiş olan Tütüncü Mehmet Efendi'ye saygıyla bu değişiklikten vazgeçildi.

Az daha yürüyorum... Kendimi 1970 sonlarında Cemil Topuzlu'ya çıkmadan hemen solda Cafer Paşa Köşkünün önünde buluyorum. Bir zamanlar bu harika köşkün içinden ya da yakınlarından bir Ahmet Oktay daktilosu, sanki yeni bir şiir denemesinden sesler veriyordu.

Gene Cemil Topuzluya yakın, soldaki son sokak başında -galiba Mehtap Sokağıydı- Adana'daki evini ve emeğini buraya taşımış Atıf Özbilen'in kapı zilini çalıyorum. Meğer çoktan hazırmışım bu gelişe. Çağrılıymışım. Ve içeride tanıdık dostlar: İsmet Kemal Karadayı, Mübeccel İzmirli, Ruşen Hakkı, Tevfik Akdağ, Halim Uğurlu... Özbilen'in çıkardığı 'Güney Dergisi'nde adlarına çok rastladığım şair ve yazarlar... Muhteşem Ağaç Kurdu Atıf Özbilen'in, ağaç oymacılığı

ustalığıyla izleyende nice şiirsel hazlar uyandıran üretimlerinin evdeki diğer örneklerini görünce daha da keyifleniyorum.

Ve Mehtap Sokağı cennetinden seslenen bir saygın kalem daha: Kadıköy'de Gözüm Var başlığı altında, özellikle Göztepe-Caddebostan evrenini betimleyen yazısında, yörenin pek çok özelliğini de şiirsel bir anlatımla dile getiren değerli yazar ve şair Arife Kalender de kırk yıldır bu yörede yaşıyor. Söz konusu yazısında, birlikte anılar yaşadığı tanınmış yazın adamlanna ve Göztepeli, Caddebostanlı anılarına yer veren Kalender'in, Şükran Kurdakul Ağabeyle Vedat Günyol Hoca'ya değindiği satırları okurken oldukça duygulandığımı anımsanm.

Az daha yürüyün, üşenmeyin, dönün dolaşın yürüyün; ustasına seslenen çırağın destanına devam ettiğine tanık oluyorsunuz değerli şair Refik Durbaş'ın. Ve Selamiçeşme taraflarında bir Hulki Aktunç emeğine tanık oluyorsunuz. Onun kendisine özgü olasıya özenli dil işçiliğiyle bitirmekte olduğu bir güzel öyküsünün, satırların kararlı rotasında hak ettiği havasını atarak yol alışını görür gibisiniz.

Komedi türünün usta kalemi Kandemir Konduk milleti kahkahalara gömüyor Nadir Ağa taraflarında. Âşık Ihsani'nin saz sesindeki tınılar, sevdanızı kanatlanna alıp sizi Anadolu'ya uçuruyor. (Tam bu satırlara göz attığım sıra onun yaşama gözlerini kapadığını öğreniyor, çok hüzünleniyorum. Göztepe'de de oturmuştu. Diyarbakırlıydı. 21 Nisan günü Diyarbakır'da öldü. Toprağına yıldız yağmurları insin.) Bir Nihat Behram duyarlığı 'uyan' diyor bilincinize ve bir Ataol Behramoğlu ustalığı şiirinin lirik ikliminde yaşamın derslerine çağırıyor sizi.

Karşımızdaki Gürtuna apartmanında ünlü tiyatrocu Haluk Kurtoğlu yaşıyordu. Onu da 2004 yılında yitirdik. Son yılında dışarı çıkışlarında birilerinin kolundan tutuşuyla ya da değnek desteğiyle yürüdüğüne tanık olmuştum. Şimdi sevgili eşi Sema Kurtoğlu gene aynı dairede yaşamını sürdürüyor. Duygu Asena da Gürtuna apartmanında oturuyordu. Onun Erenköy Kız Lisesi'ne gelerek yazı yeteneği olan öğrencilerin çalışmalannı dergisinde yayımlamak istediğini anımsıyorum. Odamda kendisiyle tanıştırdığım öğrencilerimden özellikle Sevda Fırat Ak'ın çok başanlı denemelerini Kadınca adlı dergisinde yayımlayışını da.

Sevda bu desteklerden, sanat eğitimi de gördüğü fakülte yıllarından sonra tümüyle sanata, özellikle yazarlığa yöneldi. Kitaplar, senaryolar yazıyor. Hatta resim yeteneğini konuşturup, yayınevlerine kitap kapağı resimleri de üretiyor.

Caddebostan Kültür Merkezi buluşmalarında, Kemal Özer'den

Nurullah Can'a, Demirtaş Ceyhun'dan Mehrizat'a, İstanbul'un ve yurdun farklı yerlerinden gelen yaşlı genç şair, yazar pek çok değerle karşılaşmak; buluşmak kıvancı, onuru. Örneğin, Tekirdağlardan akıp gelen anı ırmaklanyla sevgili Öksel Demir'le, şair ve yazar Hasan Akarsuyla.

Bir dönemin başbakanı, eski Deniz Kuvvetleri Komutanı Bülent Ulusu'nun Göztepe'de, Yeşilçeşme Sokağı'nda oturduğunu biliyorum. Kendisini birkaç yıl öncesine değin, Caddebostan Ziraat Bankasından emekli maaşımı aldığım bazı aybaşlarında görüyordum. O da aynı amaçla geliyor olmalıydı bankaya.

Bizim sokağın hemen arkasında Cavitpaşa'da, Tevfik Efendi Köşkü karşısında, milletvekilliği ve Milli Savunma Bakanlığı da yapmış olan eski İstanbul Valisi oturmakta: Nevzat Ayaz.

Eski gol kralı Fenerbahçe'nin ve ulusal takımın önemli oyuncularından Osman Arpacıoğlu Hamam Sokak'ta oturmaktaydı. Beşiktaşlı Faruk Sağnak; Galatasaraylı Badi Bülent; Fenerbahçeli Halit Deringör... Hepsi Göztepeli. Futbolculara değinmişken, Göztepe'nin ünlü Hilalspor Kulübü'nden yetişme değerli futbol adamlarından başka bazı sporcuları da anmak isterim: Galatasaraylı Candemir Berkman; İstanbulsporlu İhsan; Beykozlu Haluk; Beşiktaşlı Bahattin...

* * *

Bir fidan ya da çiçek dikildiği ya da saksısıyla konduğu yerde pek gelişmiyorsa, "Herhalde yerini sevemedi." deriz. Bir başka yere naklederiz. Birden bakarız ki yapraklar capcanlı, yeşil mi yeşil, pırıl pırıl... Çiçekler açılıp saçılmak için sabırsız bir coşkuda. Bu kez de "Belli ki, yerini sevdi." deriz.

Doğanın önemli bir varlığı olan insan da bu diyalektik gerçekliğin etkisindedir. Evlerimizde, konukluklarımızda, oturmak için özel yerler seçeriz, orada daha bir huzurlu olabildiğimizi duyumsadığımız için. Kitap okurken, yemek yerken, bir lokanta ya da lokalde söyleşirken ya da bir başımızayken hep böyledir bu; seçeriz... Orada daha iyiyim diye. Semtler, cadde ve sokaklar da öyledir. Oralardaki bizler, oraların ve oralardaki evlerimizin bizi iyiye, güzele yönelten, iyiyi, güzeli üretmemiz için sürekli kışkırtan, yüreklendirici köşelerinde daha bir verimliyizdir. Göztepe'ye geldik geleli, okumada, yazmada, öyküler, şiirler, resimler üretmede, öğretmenlik mesleğinin ayrıcalıklı uğraş ve telaşlarında hep ürettim, hep kazançlı çıktım. Bir yeri sevip benimsemenin, oraya kopmamacasına kök salma yönünde sıkıntı yaşamamanın şanslarındaydım.

Ayrıca doğal bir gizidir şu feleğin; eğer sizi sevindirmeye ya da üzmeye, nedenlerini, etmenlerini oradan buradan derleyip getirir, birbiriyle ilintilendirir ve işlevini tamamlar. Göztepe'ye geldik geleli, sözünü ettiğim bu gizil oluşumun bağışladığı olanaklarla tanıdım sözünü ettiğim bütün değerleri.

Ve gene bu uğurlu semtte anılarıma hoş gelen pek çok sürprizle mutlandım.

İlk taşındığımız geniş villanın iç açan ortamında kendime ait bir çalışma odam oldu. Başladım yazma ve öykü üretme yoğunluklarına. Ve ardından gelen başarılar, ödüller, kitaplar...

İşte onur verici anılardan biri:

Bir bahar akşamı, saat 21.00; dış kapının zili çaldı. Koştum, açtım. Akşam alacasında hemen ayırt etmiştim; uzun boyu ve çok doğal yakınlığıyla Ümit İlhan Kaftancıoğlu arkadaşımdı birisi. Diğeriyse, edebiyatımızın yüz akı değerlerinden çok ünlü bir öykü ve roman yazarı ağabeyimizdi. Beni kucakladı ve hemen yanındaki genç bayanı tanıttı önce: "Kızım Işık." dedi.

Yukarıya çıktık. Eşim, çocuklarım ve ben bu ziyaretten onur duymuştuk.

O gece geç saatlere değin söyleştik. Edebiyattan, özellikle öyküden konuştuk. Ümit Kaftancıoğlu, saat 24.00 sularında izin alıp gitti. Sevgili arkadaşım Ümit, daha doğrusu özgün adıyla Garip Tatar, bir kez de Erenköy Kız Lisesi'ne gelmiş, derslerime girerek benimle ve öğrencilerimle konuşmuştu. İstanbul Radyosu'nda uygulayacağı bir program için. Kendisiyle yaptığım bir konuşma da o yıllarda Varlık dergisinde yayımlanmıştı. Sonraları bir iki kez daha yüz yüze görüştüğüm bu çok değerli insan, ne acıdır ki, 11 Nisan 1980'de kalleş bir suikast sonucu öldürüldü. Dede Korkut geleneğinden gelen destansı öykületiyle ve radyo programlarıyla çok çalışkan, çok başarılı ve etkili bir program yapımcısı ve yazardı. Işıklar içinde yatsın.

O gece, Kaftancıoğlu gitti ama, öbür ünlü onur konuğum, kızı Işık'la beraber bizde kaldı.

Diyordu ki: "Biliyorsun Bedri Rahmi Eyüboğlu öldü; yarın cenazesi kaldırılacak. Onun için geldim. Mehmet Başaran, Osman Şahin, Refet Özkan gibi evinde kalabileceğim pek çok eski arkadaşım var. Hatta pek çok otel de tabii. Ama ben, o güzel öyküleri yazan kardeşim Celal Özcan'ı, yaşadığı yerde, evinde de görmek, kutlamak ve onun çocuklarıyla da tanışmak istedim."

Ertesi sabah güzel bir kahvaltı ettik. Kahvaltı sonrası bana seslendi:

“Daktilonu getir hele. İki üç de temiz kâğıt olsun. Ben söyleyeceğim, sen yazacaksın.”

Meraklanmıştım. Gelmeden önce el yazısıyla karaladığını anladığım notlan yavaş yavaş okudu, ben de daktilo ettim.

Attila İlhan’a bir yanıttı bu. Köy ve kent edebiyatı üzerine o sıralarda yoğunlaşan tartışmalar kapsamında. Köy Romanı konusunu savunan görüşlerine, bu ayrımlamaya katılmayışıma karşın, saygı göstermiştim. Onun özgür düşüncesi, kendine özgü yaklaşımıydı çünkü. Nitekim yazı o haftanın bir sayısında Cumhuriyet Gazetesi’nde yayımlandı.

22 Eylül 1975’ti. Öğleye doğru çıktık. Kadıköy’de Osmanağa Camisi’ne koştuk. Bedri Rahmi’nin cenazesinde hazır bulunduk.

Orada vedalaştık.

O günden sonra kendisini bir de kazandığı Orhan Kemal Roman Ödülü için düzenlenen törende görmüş, özlem gidermiştim. Sonra 12 Eylül darbesi. Duydum ki Almanya’ya gitmiş.

Bir iki mektupla ve gelen gidenle haberleşebiliyorduk. Essen’de uzun yıllar yaşadı. Beklenmedik bir anda orada öldü.

Ne çabuk geçiyor yıllar. Onu yitireli on yıl olmuş. 15 Haziran 1929’da, Burdurun Yeşilova ilçesine bağlı Akçaköy’de gözlerini açmıştı dünyaya; 11 Ekim 1999’da, Almanya-Essen’de yummuştu gözlerini.

Hepimizi yüreklendiren, destekleyen en vefalı ağabeylerden biri de oydu: Fakir Baykurt'tu.

Samanyolunca yoğun yıldız yağmurlarıyla donansın cenneti.

İnandırıcı içtenliği açısından çok hoşuma giden bir eklemeyi daha yapmak istiyorum:

Gazete Kadıköy’den, yazar Gül Sökmen’in “O Göztepeli Şerif Sezer” başlıklı çalışmasından alıntıladığım aşağıdaki sözlerde, bakınız, tanınmış tiyatro ve sinema sanatçısı Şerif Sezer, bir Göztepeli olmanın ayrıcalığını nasıl dile getiriyor:

“Ben 20 yıldır Kadıköy’de Göztepe’de oturuyorum. Başka bir yerde oturmayı da asla düşünmüyorum. Oturmadım mı, oturdum karşı yakada da bir süre. Ama Kadıköy bir başka... Ben “mahalle” olayını

seviyorum, o da Göztepe'de var. Sokağa çıktığım zaman, bakkalımı, manavımı, kasabımı, ayakkabıcımı görmek isterim. Ben 20 yıldır muntazaman Göztepe Pazarı'na giderim. Göztepe'de her esnafı tanırım, pazarda da her esnaf beni tanır, "Abla bu hafta benden alışveriş yapmadın!" diye seslenecek kadar. Bu yaşamaktır, bu var olmaktır benim için... "

Saygıdeğer Şerif Sezer, sık sık TV'lerde de görünen ve düzeyli filmlerde çok başarılı, ustalıklı roller de üstlenen tanınmış, önemli ödüller de almış bir sanatçıdır. Halk kendisine bu ayrıcalığı yönünden de yaklaşır ve saygı duyar. Ama aynı şans her sanatçı ve bilim adamı için geçerli değildir. Ellili, hatta altmışlı yıllarda, pek çok mahalle gibi, burası da herkesin birbirini tanıdığı bir semtti. Hatta bizim geldiğimiz yetmişli yılların başlarında bile bir oranda böyleydi durum. Şimdiyse üç-dört katlı yapıların bile kalmadığı, gökdelenlerle donanmış Göztepe'de, bir tek gökdelende bir kalabalık köy nüfusu kadar insan yaşıyor. Hangi birinin kapısını çalabilirsin ki kim var kim yok anlayasın; eskiyi, yeniyi ayırt edebilesin. 2009'un Mart ayında beni evine davet ederek ağırlayan Sayın Leyla Şehsuvaroğlu anlatıyordu:

"O ilk Göztepe kitabını yazan Bedi'ciğimle beraber 1960'lı yıllarda hemen her evin kapısını çalabilmiş, hemen herkesle konuşma şansımız olmuştu. O sıralar daha az ev vardı buralarda, daha az insan yaşıyordu. Çoğunluk da, genellikle, eskiden beri Göztepe'de oturan, bilinen, birbirini tanıyan kişilerdi. Ama şimdi öyle değil. Sizin işiniz çok zor."

Kimi kişisel tanışmışlığımızdan, kimi TYS adres listelerinden, internet arama kaynaklarından, gerekse konu komşunun ya da arkadaşların, dostların verdiği bilgilerden yararlanarak semtimizde yaşayan ünlüler olarak ancak adını verdiklerimi saptayabildim. Elbet bu da az bir şey değildir.

Belki şunca nüfusu barındıran semtimizde, Göztepe'nin sakinlerinden önemli bir bölümünün, burada yaşayan adını andığım değerlerin bazılarından haberi bile yoktur. Bu satırlarımokunduğunda, öğrenmenin verdiği duyarlılıkla aynı gururu ta dacaklarına inancımsa tabii ki olumludur. İnanırım, benim bilmediğim, saptayamadığım bazı önemli adları da onlar tanımakta, anımsamaktadırlar. Zira bu yörenin insanları genelde belli bir kültür düzeyine, yaşam görgüsüne ulaşmış, sanatsal ve kültürel iletişim olanaklanndan beslenmede kendi artılarını geliştirmeye çoktan hazır, bilinçli kimselerdir. Bir arabesk kültür sarmalında, boğulup gittiğinin ayrımına varamayan aymazlıkların kurbanlarıysa, ne yazık ki böyle bir şanstan

yararlanmada yaya kalmış olmaktalar. Onlar adına umarsızlığımla salt üzülürüm.

Altı

Göztepe’nin ünlülerinden bazıları:

Başta tabii, kurucu Tütüncü Mehmet Efendi; Şehremini Dr. Cemil Topuzlu; Gazi Osman Paşa; Nadir Ağa; Şehremini Rıdvan Paşa; Cemal Paşa; Çetin Altan’ın dedesi Tatar Hasan Paşa; Yazar Sermet Muhtar Alus; Ali Refik Paşa; Bestekâr Hacı Ârif Bey; Bestekâr Zeki Ârif Ataergin; Neveser Kökteş; Turgut Demirağ (Rıdvan Paşa Köşkü yakınındaki köşklerinin bahçesini yaz sineması olarak değerlendirmişlerdi.); İmam ve öğretmen Cemalettin Seven (Türkiye’de ilk kez Türkçe ezan okuyan, ilk kez Türkçe namaz kıldıran aydın kafalı, yenilikçi bir insandı.) Ord. Prof. Fahrettin Kerim Gökay; Ord. Prof. Abdülhak Kemal Yörük; Prof. Mümtaz Tarhan; Tarihçi Reşat Ekrem Koçu; Keriman Halis; Prof. Dr. Bedi Nuri Şehsuvaroğlu...

Daha yenilerden büyüklerimiz olan bazı ustaları da ekleyelim: Çetin Altan; Nezih Demirkent; Hüsrev Hatemi, Hüseyin Hatemi; Zühtü Müritoğlu; Zeki Zeren; Mehmet Şeyda; Kemal Tahir; Cemil Meriç; Hıfzı Veldet Velidedeoğlu; A. Kadir; Prof. Aydın Aybay... Ve tabii, bir bölümünü önceki sayfalarda ayrıntılarla anımsattığım diğer ressam, müzisyen; şair, romancı, öykücü, bilim adamı, gazeteci daha nice saygın kimlik.

Merhum Şehsuvaroğlu, -en eski Göztepe ünlülerini kastederek- diyor ki:

“Bu kadar ekâbirin oturduğu bu banliyölere, Feneryolu, Göztepe, Erenköy’e DDY, zamanla özel tren seferleri yaptırmıştır ki, bu tren o zamanlar “Ekâbir Treni” diye ünlüdür.”

Düşünüyorum da, salt Caddebostan Kültür Merkezi büyük bir zenginlik, Caddebostan, Erenköy ve Göztepe, Feneryolu, hatta Suadiye dahil bu yöre mahalleleri adına. Hatta burası için, "Kadıköy ve çevresinin ekilmiş hasadının, üretilmiş bereketinin derlenip değerlendirme bostanıdır." deyişimin yadırganmayacağını umarım.

Bu seçkin kurumu tek sözcükle şöyle simgeleştirebilirim:

Ocakbaşı.

Evet bu yaka için Caddebostan Kültür Merkezi önemli bir ‘ocakbaşı’dır. Gazeteci, yazar, şair, ressam, vb. pek çok değerin sık sık

bir araya gelip iletişim yoğunluklan yaşadığı, yaşattığı bereketli bir harman, besleyici sıcacık bir ocakbaşı.

Bu yuvadaki buluşmalann ardında yatan nedende, bir çay ya da bir kadeh içki içip söyleşme beraberliğine duyulan gereksinip meden daha çok, bilirim ki, söz konusu kurumdaki büyülü ortamda sanat ve kültür havasından esinlenmek, beslenmek isteğivardır. Bir başka önemli neden de, gene bu kurumun kapsamındaki öbür etkinliklerden yararlanma iştahıdır: Sinemalar, tiyatrolar, açık oturumlar, resim sergileri, kütüphane, bilgisayarlar, kitabevleri, vb. Son yıllarda Aralık ayının üçüncü haftasına rastgelen günlerde gene bu merkezde Kadıköy Kitap Günleri düzenlenmektedir. Ve ayrıca her fırsatta düzenlenen anma günleri... Tabii bu etkinlikler de Anadolu yakası semtlerinin ayrıcalıklı zenginliğidir.

Ocakbaşı sözcüğünün çağrıştırdığı bir başka noktaya daha değinmeliyim: Önemsediğim bir konudur; kimi üstün değerler, ustalar vardır; hemen her dalda. Felsefede, sanatta, edebiyatta, tarihte, gazetecilikte, siyasette, hatta olağan toplumsal yaşam ilişkilerinde... Zengin donanımları ve iletişim ustalıklarıyla bu değerler, kendi kişilikleri ve alanlarındaki üstünlükleriyle birer ayrı odaktır; çekici, toplayıcı, öğretici, besleyici, destekleyici, yüreklendirici, yönlendirici 'ocakbaşı'dır. Bu konuda, Mehmet Barlas'ın, bir konuşmada kendisine yöneltilen soruya verdiği şu yanıtı dikkat çekicidir:

"... Bir ara Markiz ve Le Bon'a da yazarlar giderdi. Ama fikirler daha çok evlerde gelişirdi, iki düşünce tekkesi vardı diyebiliriz; biri Anadolu yakasında Göztepe'de Kemal Tahir'in evi. Diğeri, Nişantaşı'nda Sabahattin Eyüboğlu'nun evi. Türk kültürünün Batı'dan kaynaklandığını, aslında Anadolu'nun Yunan kültürüne dayalı bir gelişme içinde olduğunu anlatan kesim Sabahattin Eyüboğlu'nun evinde toplanırdı. Melih Cevdet, Azra Erhat... (...) Kemal Tahir'in evine ise Osmanlı kültürü, Bizans'tan kalma mülkiyet yapısı, Marks'ın Asya tipi üretim tarzı gibi yaklaşımları tartışanlar gelirdi. Sencer Divitçioğlu, Doğan Avcıoğlu gibi... İstanbul kültür hayatı bu merkezlerin etrafında gelişirdi."

Sayın Barlas'ın burada çağrıştırdığı husus, örneğin Göztepe'de Tütüncü Mehmet Efendi Caddesi'nde evi olan Cemil Meriç'in merkezlik ettiği çekici, besleyici dünyayı ve giderek çoğaltabileceğim örneklerle dereceleri değişebilir olan, bu anlamda 'ocakbaşı' niteliğindeki önemli kimlikleri anımsatmaktadır: Yahya Kemal; Nazım Hikmet; A.Kadir, Çetin Altan; Yaşar Nabi Nayır; Vedat Günyol, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Haldun Taner, NecipFazıl Kısakürek, Aziz Nesin; hatta Cemal Süreya, Mehmet Şeyda, Memet Fuat; Salah Birsel, vb.

Bu listedeki değerlerin önemli bir bölümü Göztepe ve çevresinde de yaşamış, soluklanmış ustalardır.

Gerçek bir Göztepeli sayılan eski İstanbul Valisi Prof. Fahrettin Kerim Gökay'ı burada bir kez daha anmanın sırasıdır. Sevgili Özer Rayman'ın da belirttiği gibi, Fahrettin Kerim'in takındığı kişilikli tavır, karikatürlere bile tahammül edemeyen pek çok siyasi için -eğer alabilirlerse- ders vericidir. Cumhuriyet Gazetesi'nde severek izlerdik. Karikatürist Nihat Bali'nin çizdiği Küçük Vali tiplemesi çok beğenilir ve büyük ilgi görürdü. Tekel'in çıkardığı tırtıllı küçük rakılara bile Fahrettin Kerim adı yakıştırılmıştı.

Akşamcılar, meyhanelerde ya da tekel bayilerinde rakı isterken, "Aç bir Fahrettin Kerim!" ya da "Ver bir Fahrettin Kerim!" derlerdi.

* * *

CKM'nin tam karşısında, Bağdat Caddesi'nin üst yanında bir semt kütüphanesi, kitapseverlerin, araştırıcıların, yöre halkından okurların başvurularına uzun yıllardan beri hizmet veren soylu bir yuva: Muhtar Özkaya Halk Kütüphanesi.

Göztepe'ye ilk geldiğimiz yetmişli yıllarda bu kütüphaneye üye olmuştum. Kimi fırsatlarla, Erenköy Kız Lisesi'nden öğrencilerimi oraya götürerek kütüphaneden yararlanmanın belli bir kültürel yetişmişlik, bir görgü, bir sosyal yeti gerektiren duyarlılığı üzerinde örneklemeler yaptığımı anımsıyorum. Gençlerin ve velilerinin kütüphaneye üye olmasını özendirmekti bir başka amacım.

Bu türden yuvaların korunması, kollanması, daha da varsıllaştırılarak geliştirilmesi gerektiği bilinen bir gerçekliktir. Pek çok kütüphane bilirim ki, yeni yayınlar oraya gitmez ya da verilmez. Bu konuda, Kültür Bakanlığı'nın, belediyelerin, yayınevlerinin ve yazarlann sorumlulukları olmalı tabi.

Fahrettin Kerim Gökay Vakfı'na ait köşkün alt katında da, ilgilenenlerin hizmetine açık oldukça zengin bir kütüphane var.

Bir zamanların 'Kanlı Sokak'ı olan bugünkü 'Uzunçayır Sokağı'nın Gözcübaba'ya çıkan öte ucunda, solda, önemli bir kültür kurumu daha: Halis Kurtça Kültür Evi. Sanat ve kültür alanında hemen her dalda, resim, müzik, tiyatro, sinema, konferans etkinlikleriyle meraklılara hizmet veren bu kurum, Göztepe, Merdivenköy başta olmak üzere, yakın, uzak pek çok yöre insanının ilgisini çekmektedir.

Kültür evlerine değinmişken, Göztepe'deki sinema, tiyatro gibi

etkinlikleri de anımsamalıyım.

Erenköy köprüsü dibinde bir kışlık sinema vardı. Diğerleri genelde hep yazlık açık hava sineması. Göztepe'de iki tane. Örneğin, Rıdvan Paşa Köşkü'nün bitişiğinde, köşede Demirağlarm köşkünün bahçesinde yazlık And Sineması. Orada köşk ve çevresi zaman zaman set olarak da kullanılırdı. Daha çok yerli filmler gösterilirdi. Turgut Demirağ'ındı. Melike Demirağ'ın annesi Rüçhan Çamay caz şarkıları söylerdi. 1980'in az öncesindeki karmaşa günlerinde, 12 Eylül İhtilali başlarındaki gerilimli zamanlarda ve televizyonlar da yaygınlaşınca rağbetten düştü. Oysa ne eğlenceliydi. Patlamış mısır, çekirdek, frigo, alaska, gazoz... Bir yanda bakışmalar, işmarlar, bir yanda seyirler; elektrik kesilince çıvlayan ıslıklar; yuhalar... Ardından alkışlar... Dağılış saatlerindeki şenlikli yol alışlar evlere doğru... Bütün bunlar, arada göze hoş görünmeyen rahatsız edici kimi basitliklere karşın, gene de yaşamın güzel renkleriydi.

Şimdiki Sabit Pazarın olduğu yer bahçeydi. Nadir Ağa'dan kalma bir geniş yer. Orada da yazlık sinema vardı: Renk Sineması. Bu alan, bir süre sonra Mustafa Albayrak tarafından satın alındı. Belediyeye kiralandı... Ardından da, belediyece bölüm bölüm, esnafa satıldı.

Gazeteci Zeynep Göğüş çocukluk günlerine gidiyor:

"Biz Göztepe köşklerinin çocukları, genellikle evde çalışanlarla birlikte gönderilirdik sinemalara... Bahçıvan Aziz Ağa'nın hanımı Zehra Teyze, sayemde bütün Türk filmlerini görmüştür. And Sineması'na Zati Sungur da geliyor olabilir mi arada sırada? Şapkadan tavşan çıkan gösteriyi hatırlıyorum."

Bir de Caddebostan'da ünlü yazlık Budak Sineması vardı. Orada genellikle kaliteli yabancı filmler gösterilirdi. Kimi konserler, oyunlar da izlenirdi. Günümüzde yeniden inşa edilerek çağdaş bir kültür merkezi olarak hizmet veren CKM, tiyatro, sinema ve konferans salonlarına sahiptir. AFM Budak Sineması, günümüzde, sinema meraklısı izleyicilere düzeyli filmler sunmaktadır.

CKM'nin bulunduğu sokağa büyük usta Haldun Taner'in adının verilmiş olması da 'kültür merkezi'nin içerdiği ve de yansıttığı anlamla uyumu bakımından son derecede tutarlılık taşıyor.

2009 yılı başlarında bugün, Göztepe Pasajı içerisinde Cinemarca olarak adlandırılan yerde 4 tane kapalı sinema salonu var. Bu salonlarda günün ilgi gören yerli ve yabancı filmleri gösterilmektedir.

Semtimizde, sinemalar dışında, kimi eski konak ve köşkler, bir

zamanlar yeni film çekimleri için stüdyo olarak da kullanılmıştır. Cavitpaşa'da, Ayaydınların yanında, Sazak Konağı, konak bahçesi; Rıdvanpaşa Sokağı'nda, Demirağların köşkü ve köşk bahçesi; Tütüncü Mehmet Efendi Caddesi'nde, Ecvet Güresin Sokağı'nın başında, şimdi bir sanat evi olan köşede Remzi Peker'e ait köşk hemen akla gelenler.

Yedi

Ciğerlerimize şiiri ve şarkılarını nakışlayan yeşilliklerimiz

Göztepe, salt Kadıköy düşünüldüğünde değil, İstanbul genelinde de, nesnel bir yaklaşımla değerlendirildiğinde, yeşillik alanlar yönünden, pek çok yere fark atacak özellikte oldukça şanslı bir semttir. Bu gerçekliğidir ki, Göztepe'yi daha bir çekici ve üstün kılar. İçleri tümüyle ağaç ve çiçeklerle donanmış apartman bahçeleri dışında, cadde ve sokakların hemen tümünün iki yanı kırkı geçen ağaç ve çiçek türleriyle dikkat çeker. Bu sokaklara sabahın ilk ışıklarında konuk olan güneş, yeşilliklerin ve çiçek bolluğunun şenliğine katılışlarda daha bir aydınlıktır, daha bir sıcak. Ünlü Edebiyat Profesörü şair Talat Sait Halman'm dizesi bu gerçekliği ne güzel betimler:

"Sevgi sabahında güneş çift doğar."

Güneş, akşamlan batış sıralannda, ufkun sevecen tuvaline en güzel tablolarını işleyip seyir zevklerimize armağan ederek gider. Ve her akşam, bize bir başka tablonun keyiflerini armağanlarken ufuktaki sunumunu tekdüzelikten de arındırmış olur. Akşamların ilerleyen saatlerinde ve gecelerde Göztepe'nin cadde ve sokaklarında ağaçlar, lamba ışıklarının katkılarıyla gündüz şirinliklerine bir başka albeni ekler. "Ne güzel!" dersiniz bu görüntüler karşısında, adımlarınızı ağırdan alır, çevreyi zevkle izlemenin fırsatını bulmuşken, günün iş yorgunluklarından arınıverirsiniz. Bir edebiyat tutkunuz varsa ve hele Ahmet Haşim'le barışıksa ruhunuz, keyfinize diyecek yok. Böyle akşamlarda, gündüzün kirliliklerini gösteren güneş yerine, gecenin büyüsüne katkılar sağlayan ay ışıklarının ya da gece lambalarının ağaçlar ve çiçeklerle el ele verişiyle oluşan büyülü ortam daha çok hoşunuza gider.

Bağdat Caddesiyle Cemil Topuzlu Caddesi arasında bir cennet: Göztepe Parkı; üç semtin ortaklık ettiği Özgürlük Parkı. Selamiçeşme'de, Bağdat Caddesi'nin deniz tarafındaki yakınında daha çok çocukların ve mahalle yaşlılarının uğradığı, küçük ama çok iyi düzenlenmiş Selamiçeşme Parkı. Ve benim atölyemin olduğu yerde "Ortapark" diye adlandırdığım yeşillik alan. Galip Paşa Köşkü'nün tam karşısında yer alan bu ağaçlık, çevre apartmanlardaki çocukların şenlik alanıdır. Ki, bu şenliklerde onlarla beraber koşturan, güreşen, oynaşan kedi ve köpekler de bayramdadır hemen her gün.

Aslında Göztepe, geniş bahçeli evleri, ağaç bolluğu, çiçek yoğunluğu ve köşkleriyle, geniş köşk bahçeleriyle tam bir ‘köşk-semt’tir ve de bir ‘parksemt’tir.

Tarih vermeme gerek yok; ama kısaca yinelersem, bir zamanlar Numune Bağı olarak değerlendirilen gepgenişlikte, yurdun dört bucağında üzüm yetiştiriciliğine soyunanları yüreklendirip desteklemek adına çok bakımlı bir bağlık yerdi şimdiki Özgürlük Parkı alanı. Dr.Müfid Ekdal’ın rahmetli babası merhum Tahir Ekdal'ın uzmanlığı ve öncülüğünde geliştirilen bu çalışmalar, bağcılık alanında büyük işlevler göstermiştir. Hatta, şimdilerde dev apartmanlar ve iş merkezi yapımı için karnı yarılan; ağaçlarından, yeşilliğinden yoksun bırakılan Meteoroloji İstasyonu alanı da önceleri bu bağın parçasıydı. Mahallelere doğanın soluğunu, yeşilliğini ve de derinliğini armağanlayan güzellikti, nimetti.

Vali Vefa Poyraz zamanında, Belediye Başkanı olan Dr. Fahri Atabey, cennet güzelliğindeki Özgürlük Parkı’nın bulunduğu geniş araziyi satmaya karar vermişti. Karşı çıkıldı, şükür ki kurtuldu. Hatta Fenerbahçe Kulübü devreye girdi. Bu koskoca alanı kulübün malı yapmak için girişimlerde bulundu. Bunu da Kadıköy Belediye Başkanı Cengiz Özyalçın nice uğraştan sonra önlemeyi başardı. Sonra da günümüzdeki Belediye Başkanı Sayın Selami Öztürk’ün öncülüğünde, aşama aşama düzenlemelerle söz konusu Özgürlük Parkı alanı bugünkü cennet güzelliğine kavuşturuldu.

Şimdi bu görkemli park, kucağına koşan bütün Selamiçeşme, Göztepe ve Feneryolu sakininin ve ziyaretçi tüm insanların temiz hava almasına, dinlenmesine, yürüyüş ve bedensel sağlık alıştırması yapabilmelerine olanaklar sağlayan bir cennet mekândır. Ayrıca burada, yılın özel zamanlannda festivaller de düzenlenmekte, sergiler gerçekleştirilmektedir. Açık Hava Tiyatrosu’nda da her fırsatta sunumlar, oyunlar, tiyatrolar, vb. etkinliklerde tanınmış düşünürler, sanatçılar ve amatör yetenekler rol almaktadır. Spor tesislerinde genç yaşlı her grubun karşılaşmalar yapabildiği ayrıcalıklı bir şans ortamıdır.

Eşim Melihayla gerek Özgürlük Parkı’na, gerekse yakınımızdaki Göztepe Parkı’na gider, yürürüz. Son zamanlarda nisan ayıyla başlayan lale çiçekleriyle, menekşeler, yıldızlarla daha bir renklenip şenlenen bu cennet güzelliğindeki parklarda beş on dakikalık da olsa bir bankta oturup soluk alıp vermenin tatlarına doyum olmaz. En hoşuma giden görüntülerin başında da salıncaklarda çocukların sallanışları, anne ve babalarının, hatta nine ve dedelerinin denetiminde arabalarında dolaştırılan bebelerin bu şanstan

yararlanmış olmalarıdır.

Göztepe'mizin Caddebostan'la iç içelik olanaklarından sağladığı bir diğer artı da, kıyı boyundaki dinlenme ve yürüyüş kordonudur. Marmara Denizi ve güzelim Adalar; cennet gibi ağaçlık alanlar. Ve ne hoştur ki, bu ağaçlıklar arasında korunarak ayakta kalabilmiş görkemli pek çok köşk ve konak... Bir yanda oturmuş gitar çalıp şarkı söyleyen gençler; bir yanda aşk ve meşk muhabbetine dalmış her yaştan çiftler... Genellikle dinlendirici bir dinginlik ortamı olan buralarda hiç de eksik olmayan, denizde martılar, içerilerde her çeşidi kuşların.

Sekiz

Okullar

Bu güzel semte taşındığımız sıralarda açılmaya başlayan yeni okullarla beraber 2009 itibariyle bugün, sayısı 10'un üzerinde lise (Güzel Sanatlar Lisesi, Ticaret Lisesi dahil); gene 10'u aşkın resmi ve özel ilköğretim okulu Göztepe ve çevre mahallelerinin çocuklanna, gençlerine eğitim ve öğretim olanağı sunmaktadır.

Göztepe'deki Dost Eller İşitme Engelliler Okulu da, ayrıcalıklı bir eğitim kurumu olarak uzun yıllardan beri başarıyla çalışmaktadır.

Bağdat Caddesi üzerinde, İlhami Ahmet Örnekal İlkokuluyla Fenerbahçe Lisesinin karşısında Yeditepe Üniversitesi'nin Dişçilik Fakültesi Ana Bilim Dalı, yanındaki Semiha Şakir Lisesi'yle aynı vakfa bağlı olarak çalışmaktadır. Az altta da, Cumhuriyet İlköğretim Okuluyla, oğlum Oğuzhan'ın okuduğu 50.Yıl Tahran Lisesi 1970'lerden bu yana eğitim hizmeti veriyor. Bu kültür ve eğitim yuvalarının yerleştirildiği arazi, biz Göztepe'ye yerleştiğimiz sıralarda bomboş bir alandı. Bir bölümünde futbol oynanırdı, bir bölümündeyse şoför kursu vardı. Ben ehliyet alma hazırlıklarımın direksiyon eğitimini buradaki özel kurs yerinde almıştım. Eski Göztepelilerin belirttiğine göre bu alan daha önceki yıllarda bataklık, sazlık, otluk bir yaban yeriymiş.

Okullardan özellikle bazılarına anılarımızda yer etmesi ve bazılarına da tarihsel eskilikleri açısından kısaca değinelim:

Eşim Meliha Özcan'm uzun yıllar çalıştığı Yeşilbahar İlkokulu, Yeşilbahar Sokağı'yla Cavitpaşa Sokağı arasında. Yüksek apartmanlar ortasında sıkışıp kalmış bir şirin yuva. Kuruluşundan bugüne, çevrede çok sevilen bu saygın okul, eğitim ve öğretim çalışmalarını, şimdiki müdür Ömer Perçin yönetiminde başarıyla sürdürmektedir.

Eski Milli Eğitim Bakanı İbrahim Öktem'in eşi Saffet Hanım'ın ağabeyi Osman Kemal Görener'in bağışladığı arazide yapılan Göztepe Ortaokulu, şimdi İhsan Kurşunoğlu Anadolu Lisesi, yeni müdür Sayın Yaşar Demircan yönetiminde başanlı bir öğretmen kadrosuyla hizmet vermeyi sürdürüyor. Burası başlangıç yıllarında ülkenin ilk deneme okullarından biriydi.

Semtin, tarihsel bir geçmişe sahip okullarına ilişkin kısa da olsa

tanıtıcı bazı açıklamalar getirmeliyim:

Erenköy Kız Lisesi gibi, Göztepe'nin tarihi bir anlam taşıyan bir eğitim kurumu da, Pansiyonlu Okul'dur. Eski alışkanlıkla halk bu okula Taşmektep demekte. Oysa asıl Taş Mektep, Çiftekonaklar'ın yanından Erenköy doğrultusunda uzayıp giden Taşmektep Sokağı'nın Tanzimat Sokağı'yla kesiştiği noktanın solundaydı. Şimdi yerinde apartmanlar var. Taşmektep, Göztepe'nin en eski ilkokuluydu. Okulun binasını, 'Çiftekonaklar'ın sahibi Kasem Şükrü Bey'e ait vakıf yaptırmıştı. İlginç olan, o çağda, bu okulda kız ve erkek çocuklar bir arada okuyorlarmış. Üstelik okul içinde kızlar başörtü takmazlar, saçları açık okurlarmış.

Bugün, Oramiral Kemal Kayacan Sokağı'nda, Göztepe İlköğretim Okulu adıyla çocuklarımızın eğitim ve öğretim altyapılarını oluşturmada işlevlerini sürdüren Pansiyonlu Okul, 1915'te temeli atılan bir tarihsel yapıdır.

Fırsat düşmüşken, Pansiyonlu Okul'la bağlantılı olarak Göztepe'nin işgal yıllarında geçirdiği acılı günlere ilişkin şu bilgiyi de aktarmak isterim:

I.Dünya Savaşı sırasında, henüz çatısı tamamlanamadan yapım öylece durduruldu. Bina, işgalci İngilizlerce karargâh olarak kullanıldı. İşgal süresince ön cephesinde kendi bayraklarını sallandıran İngilizler, tamamlanamadığı için açık kalan çatıya branda bezi çekmişlerdi.

Kurtuluş Savaşı'nm kazanılmasıyla işgalciler binayı boşalttılar ve Göztepe'den ayrıldılar.

Kayıtlarda şu bilgi de var:

"...6 Ekim 1922'de İstanbul'u kurtarmak için ilerleyen Türk kuvvetlerinin bir bölümü 5-6 Ekim gecesi Göztepe'de konaklamıştı... "

Bina, Cumhuriyet'ten sonra tamamlanabildi, 1924'te faaliyete geçti. 1946'da yatılı bölüm açıldı. Çoğalan nüfus ve başvuru yoğunluğu nedeniyle de yeni yapılar eklendi. Bu okula günümüzde artık yatılı öğrenci alınmıyor. Okulun 2008-2009 Öğretim Yılı'nda son müdürü Sayın Müslim Yıldız'dır. Bir güzel rastlantı oldu benim için, bu seçkin yuvada çalışan öğretmenlerden birinin, Erenköy Kız Lisesi'nden mezun öğrencilerimizden Yasemin Demiroğlu (Kavut) olduğunu öğrenmek de, onun hem öğretmeni, hem de meslektaşı olarak beni derecesiz kıvandırıyor.

***

Ben Erenköy Kız Lisesi'nde, eşim Meliha Özcan da Yeşilbahar İlkokulu'nda öğretmenliğimizi yıllarca sürdürdük ve gene bu okullardan emekli olduk.

İlk çocuğumuz Oğuzhan, Göztepe'de, 50.Yıl Tahran Lisesi'nde okudu. Öğrenimini başarıyla tamamladı. Fındıklı'daki eski adı "Güzel Sanatlar Akademisi" olan Mimar Sinan Üniversitesinde, o sıralardaki adıyla Yüksek Mimarlık Bölümü'nde okudu.

Onun sanatsal ilgilerinde evimizdeki ortam, tabii ki besleyici ve yönlendirici oluyordu. Ancak bunun yanında önemle öne çıkan bir şans da, güçlü bir öğretmen kadrosu içinde, özellikle üç yıllık lise öğrenimi sürecinde edebiyat öğretmenliğini yapmış olan ünlü edebiyatçı, usta şair Mehmet Başaran'ın büyük etki ve işlevleridir.

Oğuzhan, fakülteden mezun olunca, aynı kurumda asistanlığa başladı. Kısa bir süre sonra da YÖK'ün verdiği bir bursla İngiltere'ye Oxford'a gitti. Oradan da Glasgow'a geçerek doktora çalışmasının bir bölümünü tamamladı.

Çocukluk ve gençlik yılları Göztepe'de geçen Oğuzhan Özcan, 'interaktif medya tasarımı' alanında Türkiye'de ilk bölümü kuran öğretim üyesidir. Prof. Oğuzhan Özcan bugün, Yıldız Teknik Üniversitesi'nde, kurucu üyesi olduğu 'Sanat ve Tasarım Fakültesinde 'Bölüm Başkanı'dır. Burada çoklu-ortam uzmanı olarak çalışmaktadır.

Küçük oğlum Utku Özcan ise, Göztepe'de, Bağdat Caddesi üzerinde bulunan İlhami Ahmet Örnekal İlkokulunda okudu. Özel Alman Lisesi'ni bitirdi. İTÜ'de Elektronik ve Haberleşme bölümünde lisans öğrenimini tamamladı. Aynı fakültede yüksek lisans yaptı. Bir süre Netaş şirketinde çalıştı. Beş yıldan bu yana Hamburg'da elektronik üretimler yapan uluslararası bir kurumda çalışıyor. Çalışkanlığı ve katkılarıyla, 2009 başlannda, kurumunca "kıdemli mühendis" unvanıyla da ödüllendirilen Utku, 'mikro-elektronik uzmanı'dır.

Erenköy Kız Lisesi

Öncelikle okulun tarihçesine kısaca değinmeliyim:

Kuruluş yıllarında Göztepe'ye dahil Rıdvanpaşa Köşkü'nde yerini alan bu lise, zorunlu nedenlerle Ömerpaşa Sokağı'nın Erenköy yönündeki bahçesine taşınmasıyla, taa başlangıçtan bu yana Erenköy Kız Lisesi adıyla anılmaktaysa da, Göztepeli bir gerçeklikle tarihe damgasını vurmuş bir okuldur. Ama ben hep söylerim; bir sağlıklı yüreğin iki can verici gözü gibidir bu iki semt, lisemizi tek yürek yapan. Erenköy ya

da Göztepe ne fark eder ki o zaman!

Çalıştığım yıllarda okul kaynaklarından saptayıp not ettiğim bilgilere göre özetlersem, EKL, önce "Kız Numune Mektebi" adıyla faaliyete geçmiş Rıdvan Paşa Köşkü'nde. 1916'da da "Erenköy İnas Sultanisi" olarak adı değiştirilmiş ve böylece kız lisesi özelliğiyle hizmet vermeye başlamış. Söz konusu köşk, yapıldığı yıllarda Rıdvan Paşaya ait olmakla beraber, binanın okul olarak kullanılmaya başladığı sıradaki sahibi Mabeyinci Faik Beymiş; ondan 'Maarifçe' satın alınmış. Yatılı kısım da karşı bahçede. Burası Topçu Reisi Hacı Hüseyin Paşa Köşkü olarak adlandırılıyormuş. Sahibi de V. Murat'ın Hatice Sultan adındaki kızıymış.

Lise öğreniminin yapıldığı köşk, 1943'te bilinmeyen bir nedenle tümüyle yanmış.

1954-55 öğretim yılından itibaren öğrenim benim de çalıştığım yeni binada başlamış. Yangından bu tarihe kadarki süreçte öğretim orada burada, 'dağınık' bir şekilde sürmüş.

Öğrenci sayısı giderek artınca, 1977'de aynı bahçeye, demiryolu tarafına bir ek bina daha yapıldı. 1990'dan itibaren yatılı öğrenci alınmamaya başlandı. Yatılı kısım binası, Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi olarak bir başka güzel alanda hizmet veriyor.

Geçmişi 1900'lerin başlarına değin uzanan bu kurumda her şey yerli yerine oturmuş zaten. Hele 1975'ten kısa süre önce, bu okulda 15 yıl müdürlük yaptıktan sonra, emekliye ayrılan sevgili hocamız edebiyatçı Türkân Aymakoğlu'nun geçmişten gelen geleneği daha da oturtarak sağlamlaştırması, yeni yöneticilere kolaylıklar sağlıyordu.

Tarihsel süreç içerisinde Reşat Nuri Güntekin'in Edebiyat, hatta Bedia Muvahhit'in de kısa bir süre Fransızca öğretmenliği yaptığı, aşağı yukarı yüz yıllık bir geçmişi olan bu önemli eğitim yuvasında, on öğretim yılı beraber çalıştığım öğretmenlerin hemen hepsi çağdaş Türkiye ülküsüne gönlünü vermiş, o ülkü uğrunda seve seve emek harcayan saygıdeğer kişilerdi. Edebiyatçılar, felsefeciler, matematikçiler, fenciler, müzikçiler, resimciler... Her biri bir ayrı değer olan bu arkadaşlarımın hepsini tek tek anlatmama bir kitabın oylumu yetmez.

Hiç unutamıyorum, Felsefeci Nahit Güçlü başlı başına bir değerdi. Espri küpü, zeki ve oldukça kültürlü bir ağabeydi. Kısa zamanda kaynaştığım Nahit Ağabeyin 1960'ların tanınmış edebiyat dergilerinde yayımlanmış çalışmalarını, şiirlerini okuyunca içimi bir coşku

kaplamıştı. Salt, ‘neden sürdürmediği’ yönündeki sorumla yetiniyordum. Nahit Güçlü’yü zamansız yitirmenin eksikliğini hep duyarım.

Uzun yıllar okulumuzun Müdür Baş Yardımcılığını da yaparak bu okula büyük emeği geçen edebiyatçı dostum İsmail Bayar’la; gene edebiyatçı arakadaşlarımdan Gönül Ocak, Yurdanur Gündem, Lamia Dal, Semin Taşkın, Şenay Asma ve Bengi Şanlı’yla; değerli felsefeciler Zuhal Cinisli, Ülkü Anıl ve bir zamanlar Prof. İdris Küçükömer’le evliliği olan müdürümüz Uluçay Arpat’la daha sık görüşebiliyoruz. Oldukça düzeyli, yararlı, çok zevkli beraberlik saatlerinde doyumsuz söyleşi ve iletişim zenginlikleriyle onurlanıyoruz.

Tütüncü Mehmet Efendi Caddesi, Çiftekonaklar'da, hemen yakınımızda oturan Felsefeci Zuhal Cinisli kardeşimle halen ailece de görüşmekteyiz. Zuhal Hanım, değerli yazar, ünlü hukuk adamı Prof. Server Tanilli'nin eşiydi. Bu evlilikten doğan oğulları Bülent Tanilli, şu kadarcıktı. Son görüşmemiz onların Çiftekonaklar’daki evindeydi. Sevgili Bülent, Bursa’dan annesini ziyarete gelmişti. Çabucak büyüdü; okudu, yaşam savaşında yerini aldı. Bu arada baba da oldu. O da, annesi ve babası gibi, çalışkan, üretken, kaliteli bir çağdaş aydın. Sevgili arkadaşım Zuhal Cinisli ve saygı değer Server Hoca, şimdilerde, torun sahibi nine ve dede kimlikleriyle de ayrıcalıklı mutluluklar yaşıyorlar.

Erenköy Kız Lisesi’nin bir başka onur verici anısı, benim çalıştığım yıllarda okulumuzun Rehberlik Bürosu Şefliğini yapan, çocuk yazınının önemli adlarından yazar Abbas Cılgay'la da birlikte olmamızdır. O da sevgili eşi öğretmen Sevil Hanım ve iki harika oğluyla beraber Göztepe’de, Harun Reşit İlkokulu’nun karşısında bir apartman dairesinde yaşıyordu.

Abbas Cılga’nın -yardımcısı olan Eser Doğanşahin’in de katkılarıyla- rehberlik uzmanlığındaki ustalığının, genç kızlarımızın sorunlarının kolayca çözümlenebilmesinde, deneyimlerden gelen çok olumlu kılavuzluğuna ve işlevlerine tanık olmak, sevinçle, saygıyla dolu duygular yaşatırdı bana.

Bir talihsiz gündü, Sevil Cılga’nın telefonunu aldığımda:

“Abbas’ı yitirdik.” diyordu telefondaki o üzgün ve ölgün ses.

Cenazesine, bazı öğretmen arkadaşlarımız dışında, o sıralarda Yazarlar Sendikası Başkanı olan ünlü şairimiz Ataol Behramoğlu ile merhum kardeşim değerli roman yazarı Sulhi Dölek de katılmıştı.

Edebiyat öğretmenlerinden sevgili arkadaşım Ziya Bakırcıoğlu, emekliliğimize yakın yıllarda okulumuzun Müdür Baş Yardımcısıydı. Deneyimli bir edebiyat öğretmeni, aynı zamanda değerli bir yazardı. Bana imzalayıp verdiği önemli çalışmaları var: Örneğin, Yunus Emre Divanı; Türk Romanı. Özenle hazırlanmış, çok yararlı usta işi kitaplar.

Sevgili Bakırcıoğlu'nun ayrıca yayımlanmış şu derleme ve telif yapıtları da saygı değer çalışmalardır: Ömer Seyfettin'den Seçme Hikâyeler; Güldeste (2 cilt; 20.Yüzyıl Türk Şiirinin en seçkin örneklerini içerir.); Halk Şiirimiz; Remzi Oğuz Arık'ın Fikir Dünyası; Şah Beyitler...

Sevgi dolu, üretken, öncü müzik öğretmenleri İmdat Halvaşi, Taner Ergin, Selçuk İşcan... Hep üreten, ürettiren, ödüller alan, ödüller aldıran.

Onların öğrencilerinden bugün pek çok müzik öğretmeni (Örneğin, Özlem Ocak; Müge Isıgöllü...) ve opera sanatçısı (örneğin, Hülya Tüten...) çıkmıştır. Ve daha niceleri. Bir öğretmenin yönlendirici kılavuzluğunun önemli bir göstergesidir bu türden etkileniş ve yönelişler.

Özlem'in Feneryolunda bir müzik eğitimi veren dünyasında pek çok yeteneğe öncülük edişlerindeki güzelliklere tanık olmak ne kıvandırıcı. Müge de Eğitim Fakültesi Müzik Bölümü mezunu oldu; şimdilerde Sakıp Sabancı Müzesi Çocuk Eğitim Programları Sorumlu Yöneticisi olarak çok başarılı çalışmalar yapıyor. Örneğin Hülya Tüten, Devlet Operası kadrosunda görevli üstün bir değer. Onu, ilk kez, AKM'deki bir programda Argentina'yı seslendirişindeki sahneyi dolduruş ve izleyenleri etkileyiş becerisinde izler, dinlerken gözlerimin yaşarmasında da ayrıcalıklı sevinç ve onur duyguları vardı.

Bir ilginç ve saygıdeğer uygulama da, Erenköy Kız Lisesi'nin çok değerli matematik öğretmeni, aynı zamanda usta bir ut sanatçısı olan sevgili Servet Kayakan'ın hazırladığı Klasik Türk Musikisi korosuydu. Gençlik günlerimin okul arkadaşı da olan Servet Kayahan, o yıllarda aramızda "Şef" diye anılırdı. Oluşturduğumuz koroları gene o çalıştırır, o yönetirdi. Harika mandolin ve ut çalardı. Kendisini Göztepeli yıllarımda, televizyonlarda ut çalarken, Kadıköy Musiki Derneği faaliyetleri kapsamında Rıdvan Aytan yönetimindeki çalışmalarda bizzat gidip izleyerek gördüm ve dinledim. Hatta bir akşam arkadaşlarla bizim evde de toplanmış, onun udu eşliğinde şarkılarla müzik şöleni gerçekleştirmiştik. Sevgili Kayahan, aynı demekte hem 'icracı ud sanatçısıdır, hem de zaman zaman repertuar çalışmalarında yardımcı hocalık yapmaktadır.

Mevlana değil tabi, çeken, çağıran taşı toprağı altın İstanbul'dur Anadolu'yu, Trakya'yı... Bir umut verici sesle: Gel, sen de gel! Göçler, yoğunlaşmalar çağı; hoyrat bir çığ, sanki bir sel...

Tren yolunun gidiş gelişe açılması, Bağdat Caddesi'nin motorlu araç trafiğine uygun olarak genişletilmesiyle patlayan nüfus yoğunlaşması. Daha da önemlisi, boş arsa ve arazilerin, köşk ve konak bahçelerinin parsellenerek yeni inşaatlara yol açılışı... Böylece, Göztepe ve çevre semtlerinin nüfusu, İstanbul genelinde olduğu gibi gittikçe ve hızla arttı. Salt Göztepe Mahalle Muhtarlığı hudutlan içerisindeki merkez bölgede nüfus, 2009 Ocak ayında 65 bin'in üzerindedir. Günlük geliş gidiş hareketliliğini ve semtin E-5 Karayolundan Marmara kıyılarına değin genişleyen genel yerleşim ve etki alanını düşündüğümüzde, bu sayının daha ne denli yüksek olduğu hemen anlaşılabilir.)

Göztepe'de nüfusun hızla artışının getirdiği sıkıntılar, sosyal yapının da değişivermesine neden oldu. Kalabalık nüfusun kalabalık çocuk ve genç unsurları da beraberinde getirmesinin kimi olumlu, ama disipline edilip düzenlenemeyince, daha çok olumsuz sonuçlan bugünlerde yoğunluğuna görülmekte, yaşanmakta.

1984'te emekli olduğum sırada, Erenköy Kız Lisesi'nin 80'e yaklaşan sınıf şubesi, çoğunluğu Göztepe ve Erenköy'den gelen 4000 dolayında öğrencisi, sayısı 130'a ulaşan öğretmeni vardı.

Erenköy Kız Lisesi'ne öğrenci akışındaki yoğunlaşmanın bir başka nedeni de, okulun oturmuşluğu, kadrosunun güçlü oluşu; mezunlarının üniversite sınavlarında yüksek başarılar göstermesidir. Bir de belki okulun adı; tarihsel kimliğinin ünü. Burada okumuş, buradan mezun olmuş bulunmanın kişide yarattığı özgüven arttırıcı gerçekliği.

Bugün başta Göztepe olmak üzere, Sahrayıcedit, Merdivenköy; Caddebostan; Erenköy, Feneryolu, Kızıltoprak, Bostancı cadde ve sokaklarında hangi apartmanın kapısını çalarsanız çalın, göreceksiniz ki, orta yaşın üzerindeki bayanların pek çoğu, onların kızları, hatta anneleri, nineleri bu liseden mezundur ya da bir süre de olsa burada okumuştur. Buna yurdun dört bucağağından yatılı olarak gelip okuyanlar da eklendiğinde, ErenköyKız Lisesi'nin bölge ve yurt genelinde, bayanlann kültürel alt yapılarının oluşturulmasında ne denli işlevsel olduğu hemen anlaşılabilir.

Bu liseden mezun olmuşlar içinde, Türkiye ve dünya geneli açısından, pek çok ilk'ler de var. Hepsini saymaya sayfalar yetmez; salt birkaç örnek vereyim; Şükran Esmerer Türkiye'de ve dünyada ilk kadın

Danıştay üyesi; Fahrünnisa Yetmen'se gene Türkiye'de ve dünyada ilk kadın Sayıştay üyesidir... Sayıları daha da arttırılabilecek nice ilk kadın temsilciler Erenköy Kız Lisesi'nin yurda ve dünyaya armağan ettiği büyük değerlerdir. Örneğin, Türkiye'de ve dünyada ilk kadın Yargıtay Üyesi olan Melahat Ruacan; ilk kadın Tiyatro Kürsüsü Profesörü Melahat Özgü; Türkiye'nin ilk kadın eczacısı Belkıs Derman; ilk kadın radyolog Dr. Saadet Gören; ilk kadın Emniyet Müfettişi Nebahat Kunt; ilk kadın mimar Prof. Dr. Leman Tosun; ilk kadın astronom ve dekan Prof. Dr. Nüzhet Gökdoğan...

Bir ilginç bilgi daha: Ayşe Sıtkı İlhan ile Doğan Akın'ın birlikte kaleme alıp yayımladıkları "Bir Cumhuriyet Kızı: Ayşe Sıtkı" adlı yapıttan Asım Bezirci'nin, Sabahattin Ali üzerine yazdığı kitap için alıntıladığı bir aktarımı var. Sabahattin Ali'yle Ayşe Sıtkı'nın karşılıklı mektuplaşmalarını içeriyor. Bu kaynaktan edindiğim bilgiye göre, Ayşe Sıtkı da Erenköy Kız Lisesi'nde okumuş.

Asım Bezirci şu notu da eklemiş: "... Edebiyat öğretmeni Reşat Nuri Güntekin. (1928) Ayrıca 1950'lerde Adnan Ötiken'in yakın çalışma arkadaşı. Ve her zaman Nazım Hikmet hayranı... Sabahattin Ali'ye gönderilen mektuplar arasında en çok ilgi toplayanlar Ayşe Sıtkı'nınkiler oluyor... "

Ve daha pek çokları. Artı, yeni kuşaklar. Çağdaş dünyamızın yeni değerleri...

Uzun yıllar önce bir edebiyat oturumunda, Taksim Tiyatrosunun fuayesinde beni görünce, karşılaşma coşkusunu benden esirgemeyerek yanıma koşan, hal hatır soran İstanbul Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunu gencecik Ayfer Tunç'un, edebiyat alanında çalışmalar yapmakta olduğunu öğrenmekle kıvanç duymuştum.

Bundan kısa süre sonraki bir tarihte, Yunus Nadi Ödülleri ilan ediliyor. 1989 Yunus Nadi Öykü ödülünü genç bir değer olan Ayfer Tunç alıyor. Öylesine seviniyorum ki! Hemen telefon edip kutladığımı anımsarım. Onun üretken bir değer aşamasına gelişinin alt yapısının oluşmasında Erenköy Kız Lisesi'ndeki kazammlarınm da bir payı olduğu yadsınamaz.

Ayfer Tunç, 2009'un bugünlerinde Yeni Türk Edebiyatı öykücülüğünün en önemli temsilcilerinden biri olarak aralıksız çalışmakta, öykü, roman, anı türlerinde yeni yeni kitaplar üretip, yayımlatarak geniş bir okur kitlesinin ilgi ve beğenisiyle değerine değer katmaktadır.

Diyebilirim ki, Ayfer Tunç, ürettiği harika öykü ve romanlarla, Türk Edebiyat Tarihi'nin yakın geleceğinde, seçkin bir konumda, adı silinmeyecek bir kimlikle yer alacağına inandığım en önemli adlardandır.

Kendi branş çalışmalarım içerisinde yakından tanıdığım, bir dereceye değin de yeteneklerinin ortaya çıkmasında ve gelişmesinde önderlik ettiğim öğrencilerimden, ulaşabildiğim bazılarıyla hâlâ iletişim güzellikleri yaşamaktayım.

Göztepe Sağlık Ocağı Sorumlu Hekimi Dr. Funda Uyanık; Acıbadem Grubu iştirakli A-plus Hastane ve Otelcilik Hizmetleri A.Ş'de Direktör olarak büyük işler beceren Aslı Bursa; ressam, öykü ve senaryo yazarı Sevda Fırat Ak ve şimdilerde Yıldız Üniversitesinde Fransızca Mütercim-Tercümanlık Bölümü öğretim üyelerinden Sündüs Öztürk Kasar. Sündüs, Erenköy Lisesi'nde okurken, yüreklendirmemle 1978'de katıldığı liseler arasında düzenlenen bir öykü yarışmasında Türkiye genelinde ikincilik ödülünü almıştı.

Onun Fransızca'ya yönelmesinde, deneyimli Fransızca Öğretmeni arkadaşım Aysel Kayahan'm yetiştirici, teşvik edici kılavuzluğunun payı asla yadsınamaz.

Sündüs, 1979-1983 yılları arasında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fransız Dili Eğitimi Bölümü'nde lisans öğrenimini tamamladı. Ardından, Fransız Hükümetinden eğitim bursu kazanarak yüksek lisans ve doktora öğrenimi görmek üzere Fransa'ya gitti. 1983-1984 öğretim yılında, Fransa'nın Besancon şehrindeki Franche-Comte Üniversitesi Uygulamalı Dilbilim Merkezinde yüksek lisans çalışmasını tamamladı. Çalışma alanları dilbilim, göstergebilim, sözlükbilim ve çeviribilimdir.

Halen Yıldız Teknik Üniversitesi'nde akademik kariyerini sürdürmekte olan Sündüs Öztürk, Fen-Edebiyat Fakültesi'ndeki bu görevinin yanı sıra, Sanat ve Tasanm Fakültesi İletişim Tasarımı Programı'nda da ders vermektedir.

Ve bir önemli değer daha; konferanslarıyla, sunumları ve makaleleriyle, ayrıca kitap yayımlama üretkenliğiyle kıvancımız olan, Yeditepe Üniversitesi'nde Antropoloji Bölümü Öğretim Üyesi sevgili Hande Birkalan Gedik... Onun lisedeki edebiyat derslerimizdeki ilgi ve coşkularının, bugünkü konuma geliş sürecine yönelik yönlendirici ve yüreklendirici işlevini, gerek Boğaziçi Üniversitesi'nde gerekse Amerika'da Indiana Üniversitesi'nde gösterdiğine inanıyorum.

Çoğunluğu Göztepe ve çevresinin çocuğu olan bu bayanların içinde bugün daha nice doktorlar, avukatlar, mühendisler, öğretim üyeleri; sanatçılar ve daha başka mesleklerden olanlar yurdun dört bucağında hizmet veriyor ve Erenköy Kız Lisesi'nde bir zamanlar öğretmenlik yapmış olan Reşat Nuri Güntekin'in anısını yüreklerine nakışlayarak Ferideler kervanındaki onurlu yerlerini alıyor, koruyorlar. Hem görev insanı, hem de kültürlü birer sevecen ana olarak.

2006-2007 Öğretim Yılı'ndan bu yana lisemizin müdürlüğünü yapan Sayın M. Kâmil Önalan, ilginç bir değerlendirmeyle, "On kızım olsa hepsini bu okulda okuturdum" diyor. Karma okuldan yana olmama karşın, lisemizin değerini belirlemede çağrışımlar uyandıran bu düşünceyi eleştiremiyorum.

İşte böyle... Güzel hizmetler, güzel beraberlikler, derken emeklilik...

Her birimiz bir başka köşede ömür dolduruyoruz. Cahit Sıtkı Tarancı, 35 yaşın gençliğinde bile "... dostlarla da ayrıldı yollar bir bir / Gittikçe artıyor yalnızlığımız." diyordu. Bizler çok daha ilerlemiş yaşlarımızla birbirimizden pek kopmadık ama, o eskide kalmış sıklıktaki daha canlı beraberlikler yok artık. Arada, sevindirici bir iki telefon görüşmesi ve coşku verici buluşmalar.

Öğretmenler Günü; yıl sonu Mezunlar Günü dolayısıyla hep çağrılar alırım okuldan. Kimi de özellikle eski emekli arkadaşlarla bazı toplu buluşmalar kapsamında yemek düzenlemeleri oluyor. Onlara da katılarak özlem giderebiliyoruz. Örneğin, bir tatlı sonyaz güzelliğinde, Özgürlük Parkı'ndaki Filizi Köşk'ün bahçesindeki yemek. Unutamadığım bir güzellikti.

Yemek sonrası bir merakla etrafı bir kez daha keşfe çıkıyorum. Fotoğraf alıyorum dıştan ve ayak üstü aldığım bilgileri eve gelir gelmez not ediyorum. 1983'ten itibaren Kadıköy Belediyesi'nce 'Özgürlük Parkı' adıyla yeniden düzenlenen, bir zamanların numunelik üzüm bağı olan bu geniş alanın bir yerine de Göztepe Trafik Amirliği yerleşmiş. Ana köşk yıkılınca, hâlâ ayakta duran Selamlık binası Parlamenterler Köşkü olarak işlevselliğini sürdürmekte. İşte biz Erenköy Lisesi'nin emeklisi arkadaş ve dost vefalısı meslektaşlar o gün bu köşkün bahçesinde kurulan masalarda yemek yedik, söyleştik, özlem giderdik. 2004 Mayısı, bahar sıcaklığıyla okşayıcı bir havada, ağaç ve çiçek cenneti bir iç açıcı ortamda...

Ve -çağnlı olduğumuz- yeni emekli olan öğretmen arkadaşları uğurlama yemekleri... Nisanların son pazar günlerindeki Mezunlar

Günü buluşmaları...

Bu toplaşmaların gerçekleşmesinde İngilizce Öğretmenleri sevgili Tanju Demirer ve Fatma Yüceil kardeşlerimizin ilgi ve emekleri unutulamaz.

24 Kasımlarda olsun, Mezunlar Günü nedeniyle olsun, bir araya gelişlerimiz adına ilgi ve emekleriyle öncülük eden eski öğrencilerimden Zeynep Zaloğlu Ayman ile Deniz Can Akın'ın, Handan Aslan Gündüz'ün ve bu işlerin usta adı Yeşim Köprülü'nün katkıları yadsınamaz.

Burada mutlaka eklemeliyim: Sevgili Zeynep Zaloğlu Ayman, 20 yılı aşkın başarıyla çalıştığı kurumdan emekli oldu. Ve 29 Mart 2009'da yapılan yerel seçimlerde, Kadıköy Caferağa Mahallesi Muhtarı seçildi. Ayrıca, belirtmeliyim ki, Merdivenköy Mahallesi Muhtarı Sayın Nazan Gürkan da Erenköy Kız Lisesi mezunudur.

Bir tarihsel okul da 'Harun Reşit İlköğretim Okulu'dur. Fahrettin Kerim Gökay Caddesi'nden E-5'şe sapan Şair Arşi Sokağının hemen başında, sağ köşede yer alıyor.

Okuldaki kaynaklara göre, bu eğitim yuvası, harf devriminin yapıldığı 1928 yılında açılmıştır. Adı '18. Okul'du. Merdivenköy'de, şimdiki fırının bulunduğu yerdeydi. Bir süre sonra, Gözcübaba bölgesindeki Reşit Bey'in köşküne taşındı. O sıra okulun ilk Müdürü Salih Zeki Kutluay'dı. Bugün I. Kademe öğrencilerinin öğrenim gördüğü B Bloğunun bulunduğu yerde bir köşk vardı. Okul bu köşke taşınmıştı. Salih Zeki Kutluay'ın çabalarıyla bugünkü binanın arsası satın alındı. Buraya da, şu an eğitim ve öğretim yapılan II. Kademe sınıflarının ve yönetim odalarının yer aldığı 'A Bloğu' yapıldı. 1955 yılının eylülünde bu yeni binada öğrenime geçildi.

Okullara numara yerine ad verilmeye başlanınca, söz konusu okula, Milli Eğitime uzun yıllar hizmet etmiş ve çevrenin sevgisini kazanmış olan Öğretmen Harun Reşit'in adı verilmiştir.

Müdür İlter Aygün yönetimindeki okul, değerli yönetici ve öğretmen kadrosuyla yetişen yeni kuşakların eğitim ve öğretim temellerini oluşturmada başanyla hizmet vermektedir.

Dokuz

Yaşam dönemeçlerinde Göztepeli birliktelikler ve dostluklar

Yaşadığınız yer neresi olursa olsun, ne denli güzellikler ve değerlerle donanmış olursa olsun, eğer siz söz konusu çevrede binleriyle bağlar kurmadıysanız, o çevrenin değerlerini paylaşma güzelliklerini ortaklaşa paylaşımlarla yaşamıyorsanız 'yalnız'sınız. Bu yalnızlığınızda, kendi köşenize çekilerek salt imgeler ve sıkıntılarla oyalanmaya tutsaksınız. Yaşadığınız sokak, cadde ya da mahallenin görüntüleri sizin için bir kuru fotoğraftan ibarettir. Bir yerin tüm değerleriyle sizi sağlıklı bağlar kurarak kaynaştıran gerçeklik, ancak yakınlık kurduğunuz insanlarla komşular, arkadaşlar, dostlarla yaşadığınız beraberliklerdir. Sizi yalnızlık karanlığından kurtaran, o kentte (semt ya da mahallede) yaşamaya sevdalandıran, oraya bağlayan, orayı sevdirerek vazgeçilmeziniz kılan söz konusu ettiğim yakınlıklardır.

İşte bu gerçeklik açısından bakınca, eşim ve çocuklanmla ben, Göztepe'yi neden bu denli çok sevdiğimizi daha iyi anlıyoruz. Arkadaşlarımız, dostlarımız, candan ilişkiler kurabildiğimiz komşularımız, çalıştığımız ve çok sevdiğimiz okullanmız, oralarda iletişim zenginlikleriyle onurlandığımız meslektaşlarımız ve yıllar geçse de hemen her fırsatta arayıp soran vefalı öğrencilerimiz oldu.

Örneğin komşulanmız. Şunca yıllık yaşam sürecinde iyi ilişki ve dengelerle bugünlere birlikte geldiğimiz. Beraber büyüttüğümüz çocuklar; ardından gelen torunlar... Anı güzellikleri. Yukarıda adlarını verdiğim niceleri ve onların merkezlik ettiği yaşam sulanmızda açılan halkalar içerisine katılan yenileri; Göztepe'de. Akrabalar; çocukluk günlerinden can cana arkadaşlık ve dostluk kurduğumuz ilk dünyalarımızdan buralara çalışmaya, yerleşmeye ve yaşamaya koşmuş olanlar. Kimi daha mesafeli, kimi daha yakın, kimi yakından da yakın... Göztepe'de.

Bu gerçekliğin ışığında belirtmeliyim ki, Göztepe'mizle kaynaşmamızda işlevselliği tartışılmaz dostlarımız oldu. Nicelerinin yanında çok daha öne çıkan bir iki örneği vermek isterim:

Avukat Kemal Kaya ve sevgili eşi öğretmen Meral Kaya, 1977'de Yıldız Apartmanımızda, bitişiğimizdeki daireyi, Kemal'in Hukuk

Fakültesi'nden de tanıdığı Prof. Aydın Aybay'dan satın aldılar. Arkadaşlığımıza bir de yakın komşuluk bağı eklendi. Zamanla bu arkadaşlık, bugün de sürmesinden onur duyduğumuz sarsılmaz bir dostluğa kavuşturdu bizleri.

Karşılıklı sevgimizin birleştirici ve bağlayıcı yakınlıklarında, kimi başka güzel insanlarla da tanışma ve anılar yaşama olanaklarına kavuştuk.

Örneğin, gerçek bir Göztepeli can, Yeşilbahar İlkokulu'ndan öğretmen arkadaşımız Şaylan Yeşildağ. Bir zamanlar Göztepe'de yaşamış olan ve bu semtten hiçbir zaman kopmayan, kopamayan sevgili Güngör Atabek ve onun ağabeyi, ünlü yazar Dr. Erdal Atabek. Kemal Kaya'mn bugün Üsküp'te yaşayan ve zaman zaman Türkiye'ye geldikçe görüşüp kaynaştığımız ağabeyi Makedonya'nın ünlü Türk şairlerinden Fahri Kaya. Gene Kemal'in Devlet Opera ve Balesi'nin korist sanatçılarından olan küçük ağabeyi Rıdvan Kaya ile onun sevgili eşi İstanbul Kültür ve Sanat Vakfının Protokol Müdürü Zeliha Kaya. Ve özellikle semtimizde ve yakın çevremizde oturan, her dem taze ilişki varsıllıkları yaşadığımız yazar, şair, ressam, bilim insanı, müzisyen arkadaşlarımız, ağabeylerimiz, kardeşlerimiz. Öğrencilerimiz, öğrenci velileri, esnaftan can dostlar...

Bir de Erdoğan Sönmezler, Behiye Sönmezler. Erdoğan Sönmezler, Kadıköy'deki, salt İstanbul'un değil, Türkiye'nin en ünlü lokantalanndan biri sayılan Yanyalı Fehmi Lokantası'nın kurucu sahibi Fehmi Sönmezler'in oğludur. Kırk yıla yaklaşan Göztepeli dostluğumuzda, bizim sevgi ve saygı sıcaklığımızla beraber, öğretmenliğini yaptığımız çocuklarının da pekiştirici harcı var.

Fehmi Sönmezler, 1891 doğumlu. Yanya'da Sipahioğlu eşrafından Hüseyin Horp'un oğlu. Genç yaşta Türkiye'ye kaçıp sığınıyor. Başlangıçta, Kadıköy'de Modaya yerleşiyor. Türk mutfağına ilgi göstererek 1919'da lokantacılığa başlıyor. İlk aşçısı -saraydan aynlma- Bolulu Hüseyin Usta.

Fehmi Sönmezler, Göztepe Akasya Sokağı'nın girişinde, solda iki dönümlük bir arsayı satın alıyor. 1963'te de bu arsada Sönmezler Apartmanı'nı yaptırıyor. Bizim kendilerini ilk ziyaret ettiğimiz ve Fehmi Amca'yla tanıştığımız evdi bu.

Fehmi Sönmezlerin yaşam serüveni ayrıcalıklı bir romandır. Gerek İstanbul'un işgalinde, gerekse, -hâlâ anlaşılamayan bir nedenle- Varlık Vergisi uygulamasında başına gelmedik kalmamış.

İstanbul'un işgalinde İngilizlerce tutuklanıyor. Selimiye yakınlarında zindan gibi bir mahzene koyuyorlar. Orada hastalanıyor. Bir süre sonra, dizanteri tanısıyla hastaneye yatırılıyor, ameliyat oluyor. İşgal sonunda salıveriliyor. Eklemeliyim: Ağabeyi Hüseyin Efendi de Çanakkale Savaşı'nda şehit düşenlerden.

Yanyalı Fehmi Lokantası, Kadıköy'de, Osmanağa Camisi'nin hemen yanında. Bina Hristo Karagöz adlı bir Rum'a aitti. Sönmezler, bu tarihi binada, başlarda kiracı olarak çalışıyor. Hristo Karagöz ve ailesi 6-7 Eylül olaylanndan bir süre sonra, -olayda bir baskına, baskıya uğramamalarına karşın- kaygılara ve huzursuzluğa dayanamayıp Yunanistan'a göçüyor. Giderken de bu tarihi binayı, kiracısı olan Yanyalı Fehmi Sönmezler'e satıyor. Bugün de yoğun müşteri ilgilerine yanıt veren lokanta, 1980'de yitirdiğimiz Fehmi Amca'nın yerleştirdiği geleneği daha da geliştirip sürdürmekte. Oğulları Erdoğan ve Engin Sönmezler ile torunları Tansel ve Ergin bu köklü lokantayı ustalıkla çalıştırıyor, yaşatıyorlar.

Şimdi Sönmezler apartmanında Engin Sönmezler oturuyor. Erdoğan Bey'le eşi Behiye Hanım'sa, bize çok daha yakın olan Yeşilbahar Sokağı'nda; Hitit Apartmanı'nda.

Kaya Ailesi, birkaç yıl sonra, çocukları büyüdüğü için, apartmanımızdan ayrılarak daha geniş bir daireye taşındı. Onlar birkaç yıldan beri, Tepegöz Sokağı'nda, tüm semti, Kadıköy'ü ve hemen önlerindeki Görkemli Ruhiye Sultan Köşkü'nü kuşbakışı izleyen Feza Apartmanı'nın 13'üncü katında oturuyorlar.

Gerek bu dairenin büyük salonunda, gerek Şaylan Yeşildağ'ın bir altta zevkle döşenmiş salonunda ve Güngör Atabek'in Yakacık'taki evinde, gerekse bizim evde yıllardır nice çaylı, yemekli toplantılar yapıyoruz. Bu beraberlikler salt yemek yeme ve eğlenceli dakikalar geçirmenin ötesinde içi dolu iletişim kazançlarıyla anlamlanmaktadır. Şiirlerle, anılarla, edebiyat tatlan, tarih gerçeklikleri ve önemli güncel konuların tartışılmasıyla değerlenen söyleşiler...

Tam tamına gerçek yaşamı yansıtan bu anılarda mekân Göztepe'dir. Soframızda klasikleşmiş Yanyalı Fehmi lezzetleri; bu somut katıklara daha bir tat veren, böyle sofraların en harika mezesi, 'geyik muhabbetleri'nden soyutlandırılmış, dişe dokunur söyleşilerimiz, sevgimiz ve başta Nazım'dan olmak üzere usta şairlerden özenle seçilmiş şiirler.

Ve tartışmalar. Sonra gene seçme şiirler... Sessiz, saygılı dinleyişlerdeyiz: Ben de okurum, ama daha çok okuyan Kemal Kaya.

Makedonya'nın Üsküp evrenindeki Kumanova'dan 1950'lerde Türkiye'ye gelip yerleşen bir ailenin küçük oğlu Kemal Kaya, toplumcu gerçekçi bakış açılarıyla yurt ve dünya sorunları üzerinde düşünmekten, söyleşmekten büyük zevk alan çağdaş bir hukuk adamı. Ve edebiyat tutkunu bir dost. Ne de olsa şair Fahri Kaya'nın kardeşi ve İstanbul Erkek Lisesi'ndeki yıllarda, Tahir Nejat Gencay ile Hakkı Süha Gezgin'in öğrencisi.

Fahri Kaya'nın aldığı iki ödülü anımsıyorum: İlki Türkiye'de. Türksav'ca dağıtılan "2006 yılında, 'Türk Dünyasına Hizmet Ödülleri" kapsamında 'Makedon Türk Edebiyatı'nın önemli temsilcisi olarak Fahri Kaya da gösterilmiş ve ödüllendirilmişti. İkincisi ise, Üsküp'te yapılan bir törende. Makedonya'da yaşayan, orada 'Türkçe'nin ve Türk Edebiyatının tanınmasında katkıları olan sanatçılara verilen ödül...'

Şaylan Yeşildağ'la eskiden yeniye özetli bir Göztepe gezintisi

Şayian Yeşildağ, için yukarıda 'gerçek bir Göztepeli' demiştim. Devlet ihaleleri alan müteahhit Muammer Bey'le, mahallenin ünlülerinden Naime Hanım'ın güzel kızı. Erenköy Kız Lisesi'nineski mezunlarından. Ondan yıllardır dinlediğim Göztepe'yle bağlantılı çocukluk ve gençlik günlerine ilişkin ayrıntılar, bizi de çok eski bir Göztepeli gibi, o günlerdeki gerçeklerle kaynaştırmıştır. 1945'ler, 50'lerden bugünlere bakışlarla gerçekçi sonuçlar üretmemize olanaklar sunmuştur. Tıpkı diğer Göztepeli dostlardan öğrendiklerimiz gibi:

"Evimiz 'Uzunçayır Sokağı'ndaydı. Bir zamanlann Kanlı Sokak diye ünlenmiş bugünkü Uzunçayır Sokağı'nda, sizin de bildiğiniz yerde oturuyorduk. Çocukluğumda su yoktu." diyor ve ekliyor: "Oysa ana caddeyle Ziverbey'de su vardı. Hem de Kayışdağ suyu. Sokağın asfaltı da yok tabi. Toprak bir yol. Yağmurlu havalarda, kışta karda çamur...

Halamın beyi o zamanın tanınmış tüccarlarından Kâzım Ünyeli. İyi anımsıyorum, 1945-50-55'lerde oldukça zengin bir adam. Nakliye ambarı sahibi. Haliç kıyısındaki Eski Hal'in yanındaki Yeni Azim Ambarı'nın sahibiydi. Yemiş İskelesi de denilen Yağ İskelesinden malları takalarla Karadeniz'e yollardı. Sokağımıza ve evimize suyu Kâzım Enişte getirtti. Kendi parasıyla. Bu yüzden olacak, Kadıköy Belediyesi yirmi yıl kadar su parası almadı enişte mlerle bizden.

Halamlar, aynı sokakta, evimizin az ilerisinde kendilerine ait bir köşkte otururlardı. Hizmetçileri, bahçıvanı ve başka çalışanları vardı. Bilirsiniz, Uzunçayır Sokağı'nm beri ucunda, solda Fahrettin

Kerimlerin şimdiki köşkü bulunuyor. Daha ileride enişteмin köşküne yakın bir yerde de ünlü gazeteci Nezih Demirkent ve annesi otururdu. Etraf hep böyle, bilinen, tanınmış ailelerin yaşadığı bir dünyaydı."

Şaylan'ın anlattıklarından usumda kalan diğer önemli ayrıntılar şunlar:

Değişmelerin çoğu altmıştan sonra oldu. Yollar, otomobiller, göçler, yeni inşaatlar falan. Çocukluk ve gençlik yıllarında ortalık o kadar tenhaydı ki, Şaylan, Erenköy Lisesi'nde okuyan genç bir kızken bile ancak gidiş geliş saatlerinde adım atabiliyordu dışarıya. Çünkü in cin top oynardı; doğal olarak korkardı. Adam kesseler kimsenin haberi olmazdı. Bunun yaşanmış örnekleri de az değil.

İçerenköy'den Kadıköy'e gitmek üzere, saatte bir geçen tek otobüs gelirdi. İlçe merkezine gitmek isteyenler onu beklerdi. Otobüs kaçırıldı mı bir saat daha beklenirdi. 1966'ya kadar Bağdat Caddesi'nde tramvay vardı. Kadıköy'e onlarla gitmek olasıydı ama Uzunçayır bölgesi oraya uzaktı. Okula kadar bile korkarak gidebilen çocuklar ve gençler, Bağdat Caddesi'ne ancak aile büyükleriyle, o da çoğu kez faytonla inebilirlerdi. Denize de öyle gidebiliyorlardı zaten.

Zaman zaman öküz arabasına, hatta kağnı arabasına bile rastlanırdı. Özellikle Merdivenköy dolaylarında. Devamlı oturanlar, genellikle tren yolu dolayında ve araba geçen ana caddelerdeydi. Deniz tarafına kaydıkça varlıklı yazlıkçılar ağırlıklıydı. Kışın el ayak çekilirdi ortalıktan. Bomboş yerler. Tek bakkal bile zor. Hani şu "Şaşkın Bakkal" konusu. Adam o açıklık alanda, kimsenin pek uğramadığı bir yerde dükkân açıyor. Adı 'Şaşkın Bakkal' kalıyor. Zamanla semtin adı da buradan çıkışla "Şaşkınbakkal" oluverdi!

Şaylan Yeşildağ'ın, mahallede hemen herkesçe tanınan ve saygın bir yeri olan annesi Naime Yeşildağ'ı ölümünden kısa bir süre önce tanıma şansımız olmuştu. Gün görmüş, aklı başında bir İstanbul hanımefendisiydi. Kendisini Şaylan'ın bir anlatışı var ki: "Annem okuyan, iyi düşünen, bilgili bir kadındı. Bu bölgenin tanınan kadınıydı. Okuduklarını, bildiklerini yakınlarıyla paylaşmaktan çok hoşlanırdı. Tam bir Atatürk sevdalısıydı. Bu yönde tek sözcük ödün vermezdi.

CHP 1954 seçiminde de yenik düşünce, komşumuz olan Demokrat Partili Fahrettin Kerim'in kardeşinin evinden uşaklarla anneme havlu yollamışlardı. 'Gözyaşlannı silsin!' diye. Bir takılmaca komşuluk şakası işte.

Annem de o an bu şakayı hiç takmamış, mahalleyi inleten ünlü kahkahasını atmıştı.

1960'ta 27 Mayıs ihtilali oldu. Bizler kadın erkek, yaşlı genç sevinçliyiz, etraftan pek çok komşu, bize koşmuştu. Annem bir odaktı o zaman. Onu kutlarken insanlar kendi sevinçlerini pekiştirmiş oluyorlardı. Günü yaşamak yani. Bu kez olay terse döndü. Bize havlu yollayanların evleriyle Fahrettin Kerimlerin köşkünde ses seda kesik. Sevinçler bizde. İnadına yükselen sesler bizde. Ama gene de komşuyduk; onlann hüzünlerine ve tabi ki kaygılarına üzülenlerdendik. Hatta en yoğun kaygıyı annem yaşamıştı. İnsancıl yanı ağır basan annem. Siz de tanıksınız, o güzel insanı 1979'da yitirdik."

Bu noktada usuma Fahrettin Kerim'in tavizsiz kişilik özelliği geliverdi. O yıllan iyi anımsarım. Kavgalı şamatalı, tartışmalı bir dönemdi. Fahrettin Kerim İstanbul Valisi ve Belediye Başkanı.

Aslında yumuşak huylu bir insan olmasına karşın, Menderes'e bile karşı durabilmiş, hatta kafa tutmuş bir korkusuz adamdı. Menderes, İstanbul'un yeni imar çalışmalarına bizzat karışmaktadır. Vali Gökay bu duruma tepkilidir. Menderes'in kendisi için "deli" dediğini öğrendiğinde de, "O bana deli derse kargalar bile güler. Ama ben onun için bir deli raporu düzenlersem, yaşamı boyunca kimseyi akıllı olduğuna inandıramaz. Çünkü o konuda uzman olan benim." yanıtını verir. 1957'de görevinden ayrılarak Bern Büyükelçiliği'ne atandı... 1962-63'te İnönü Hükümeti'nde Sağlık Bakanlığı; Bayındırlık Bakanlığı yaptı. 1965'ten sonra da emekli olup Göztepe'deki köşkünün bahçesinde oyalandı. Çiçekleriyle falan vakit geçirdi.

Bunları anlattım Şaylan'a; "Doğru!" dedi, "adam öyle bir muhteremdi. Zaten bizim aramızda kavga niza yoktu ki; karşılıklı şakacı takılmalardı bizlerinki. O öldüğünde de en fazla üzülenlerin başında biz gelmiştik."

***

Göztepe dostluklarımızın bir başka artısı da, Şaylan'ın, Uzunçayır Sokağı'ndaki ilk evlerine komşu olan eski gençlik arkadaşı Güngör Atabek ve onun çok değerli ağabeyi, tanınmış yazar Dr. Erdal Atabek'le tanışmamızdır. Bu da, gene bir Kaya ailesi akşam yemeği şölenine rastlar.

Meral Kaya kardeşim beni telefonla arayıp yemeğe çağırdığı sıra, Dr. Atabek'in de geleceğini söylediğinde çok sevinmiştim. Onun

yayımlanmış kitaplarını, gazete yazılarını her fırsatta okumaktaydım. Son olarak, o yıl içinde yayımlanıp, büyük ilgi gören, üst üste iki baskı yaparak yankılar da yaratan bir kitabını okumuştum: “Sözüm Sanadır”

12 Eylül darbesinin devamındaki baskı ve yıldırma girişimleri ve ünlü ‘Banş Davası’ sorunu... Erdal Atabek de sorgulanmış ve tutuklanmıştı. Tutuklu kaldığı günlerdeki gözlemlerini, düşünce ve duygularını, çağrışımlarını, yargı ve yorumlarını bu kitapta etkili bir dille yazmıştı. Her duyarlı okur, aydın ve yazar gibi ben de o kitabı edinerek okumuştum. Etkilenmiştim de yazılanlardan. Ve o yapıtın, üzerimde uyandırdığı etkileri baştan sona şiirle yazmıştım. Tabii ki yer yer ondan alıntılarla ve de kurmaca çabalarımla. Bir uygun fırsatta kendisine sunmak için.

Kültürel ve sanatsal iletişim zenginlikleriyle renklenen ve değerlenen bir araya gelişlerimizin usta düzenleyicisi sevgili Meral Kaya, yemeğe Erdal Beyin de geleceğini söyleyince sözünü ettiğim çalışmayı yeniden gözden geçirdim. Temize çektim. Ve oraya götürdüm. Dolu dolu ve çok zevkli geçen yemek sonrasında çalışmamı Erdal Atabek’e sundum. Teşekkür ederek aldı.

Bir süre sonra aynı kitabın 3. baskısından bir adet de benim için imzalamıştı. “Değerli Celal Özcan’a, Ortak duygulan paylaştığımıza inanarak” diyen notuyla armağanladığı bu kitabın arkasına benim oldukça uzun olan çalışmamdan bölümler de almıştı. Bu notlarının girişinde şöyle diyor Erdal Atabek:

“Bir öğretmen Celal Özcan, bir yazar. Bir dostumuzun evindeki yemekte tanıştık. Aynlırken bir zarf verdi. “Kitabınız bana bir şiir esinlendirmişti. Vermek istiyomm.” dedi. Bu sakin görünüşlü, duyarlıklı, incelikli insan beni çok düşündürdü. Yazmak ne kadar sorumluluk taşıyan bir iş. Böylesine önemli bir iş mi yapmıştım?”

Tabii ki, duyarlı bir çağdaş aydın olarak önemli, hem de çok önemli bir iş yapmıştı sayın Dr. Atabek. O günün ardından geçen bir yıl kadar sonra, Kadıköy’deki bürosuna gidip, genç öğrencilerimle bir konuşma yapması dileğimle Erdal Atabek’i, Avusturya Lisesi’ne davet etmiştim. Dileğimi kabul etmesinin verdiği sevinçlerle iskeleye doğru kanatlandığımı anımsıyorum. Hiç unutmam, o gün, toplandığımız okuldaki *Mavi Salon’da çocuklar konuğumuzu büyük bir dikkat ve ilgiyle dinlemişlerdi. Kendisine akıllıca sorular soran, Sayın Atabekle özgürce tartışan öğrencilerim, bu coşkulannı derslerimize bile taşımışlardı.

On

Bir yerlerden Göztepe'ye dönüşlerimi tekdüzelikten kurtaran ilginç yöntemlerim vardır. Onlarla övünürüm. Çünkü Göztepe, bana bu olanağı cömertçe sunmaktadır. Onun dünyasına her girişimde, farklı bir noktadan başlar, farklı bir yoldan koşarım. Okurlarıma da içtenlikle önermek istediğim bu yöntemim, benim için, Göztepe'yle iç içe olup kaynaşmanın keyif ve mutluluk veren bir oyunudur. Öyle bir oyun ki bu, semtimizi yeniden yeniden ve derinliğine tanıyıp iyice algılamamda, onunla daha bir barışık olmamda işlevseldir.

Kimi Cemil Topuzlu'daki Göztepe durağında inerim otobüs ya da dolmuştan. Bağdat Caddesi yönünde yukarıya çıkacağım. Tütüncü Mehmet Efendi Caddesi'nden örneğin. Soldaki büyük parkımıza bitişik yaya kaldırımını seçerim kimi zaman. Çitlembik, akçaağaç, akasya, defne, çam, çınar ağaçlarının şemsiyesi altında şenlikli bir yoldur burası. Soldaki park cennetinden gelen şavkımalarla yıkanan ruhum, beni bu keyifli yolculukta uçurur, taa Cavitpaşa sapağına değin.

Bazen de, aynı durakta inince araçtan, Gül Parkı'nın genellikle açık olan kanatlı demir kapısının güvenli girişine kaptırırım kendimi. Önüm sıra çıkıveren fıskiyenin şarkılı şırıltısına kulak veririm. Hava boşluğuna doğru yaramaz çocuk coşkularıyla fırlayış yarışı yapan suları izlemekten de zevk alınm. Güllere bakarım tek tek; gülümseyip güllenen içimin şiirli iklimini sunarım onlara. Sonra çıkarım; dört bir yanını onlarca farklı türden çiçeklerin bezediği parkımızın yollarına dalarak ilerlerim. Yürüyüş yapanlara içtenlikli selamlar veririm. Salıncaklarda sallanan çocuklann coşku dolu sevinç çığlıklarında çocukluğumla buluşurum. Hem gülerim o anlarda, hem iç çekerim. İki ağaç arasına annemin gerdiği iki kat kalın ipe katlanarak yerleştirilmiş bir şilteye veririm kıçımı. Ya annem sallar, ya babam, sırtımdan... Uçarım. Uçarım... Bu uçuşlarım, uykulanmda bulutlarla da buluşturur beni; kuşlarla, hatta uçaklarla yarıştırır.

Kimi de Çiftehavuzlar durağında inerim. Buradaki merakım havuzlu bir cennet dünyaya çağrışımlar uyandırır. Ve anımsarım, anımsadıkça da neden o güzel havuzlu manzaraya kıydılar diyerek hayıflanırım. 1887'de Babıali Muhafızı Cemal Paşa'nın yaptırdığı çift havuzlu köşkten dolayı buraya Çiftehavuzlar dendiği bilinmektedir.

Dr.Müfid Ekdal'ın bu yerle bağlantılı verdiği bilgiler nicedir imgelerimin zenginliklerinde yerini almıştır. Havuz başı demlerinde yer almış konumlarda bulurum kendimi ve anımsarım belleğime

yerleşmiş o notları:

“Cemil Topuzlu Paşa Köşkü’nün karşısında, yoldan az yüksek bir zemin üzerindeki araziye iki tane havuz yapılmış. Kenarında aslan başı heykeli. Etrafına kestane ağaçlan. Demir bir parmaklıkla çevrilmiş. Çıkış kaynağı belli olmayan, ancak, bir ayazmadan çıkıp geldiği söylenen bol ve içilebilir nitelikteki su, önce havuzu doldurur, oradan çok daha büyük olan diğer havuza akar, bu havuzun suyu da Bizans’tan kalma künklerle yolun altından geçerek karşı taraftaki Cemil Topuzlu Köşkü’nün bahçesindeki havuzu da doldurur. Sonra da köşkün önünden denize akardı.

Çiftehavuzlar’ın bulunduğu arazinin ilk sahibi Uranya adında bir Rum’du. Sakız Adası’ndan gelen Nikola, havuzların bulunduğu yeri Uranya’dan kiralamış, eşi Andon ve Panayot isimli iki oğluyla beraber bahçenin içindeki tek katlı binaya yerleşerek, gazinoculuk yapmaya başlamıştı.

Nikola ufak bir kayık yaptırmış, isteyene beş kuruşa büyük havuzda kürek çektiriyordu. Ayrıca bir tür laterna olan ve piyanola adını verdiği müzik aletiyle de gazinosuna renk katardı.

Nikola’nın yazdan yaza çalıştırdığı Çiftehavuzlar Gazinosu, Cemil Topuzlu Paşa Köşkü yapılmadan evvel vardı. Paşa zaman zaman buraya gelip bir kadeh rakı içer, dostlarıyla sohbet ederdi. Hatta söz konusu gazinoya tanınmış romancı Refik Halit Karay da sık sık uğrardı.”

Ben işte bu bilgilerin çağrıştırdığı bir imgeler ortamından geçerek, Bağdat Caddesine, oradan da genellikle Tepegöz Sokağı’na dalar, Yeşilbahar’dan Cavit Paşaya, oradan da Cengizhan Sokağı’ndaki evime ulaşırım.

Selamiçeşme durağında inip, yukarıya Bağdat Caddesi’ne geçişin de bir başka tadı var tabii. Cemil Topuzlu Caddesi’nin ağaç ve çiçek cennetinden bir türlü ayrılmak istemesem de, benim yolum sıra yolculuğumu şenlendirecek, göz ve gönül zevklerimi doyuracak başka güzelliklerim de vardır. Basarım yukarılara. Selamiçeşme’de, mahalleye adını veren tarihsel nitelikli çeşmenin önünde duruveririm. Anadolu yönünde sefere çıkan ordunun, Üsküdar ya da Selimiye’den hareketle Bağdat Yolu’na yürüdüğünü; bu çeşmede kısa bir mola verdiğini belgeler kaydetmiştir. Asker suyunu içer, buradan selametlenirdi. Mahalleye Selamiçeşme denmesinin çıkış noktası da budur. Ne yaparım? Su akmayan, ama özenle korunan bu tarihsel nitelikli çeşmenin karşısına geçerim. Çıkarırım makinemi, çekiveririm

fotoğrafını onun. Sonra az yürürüm cadde boyu. Ya Yeşilbahar Sokağı'nı seçerim ya da Tepegöz'ü.

* * *

Bir başka Göztepe girişim, halkın 'Minibüs Caddesi' diye de adlandırdığı Fahrettin Kerim Gökay Caddesi'ndendir.

Fahrettin Kerim Köşkü'nün tam karşısında inerim. TütüncünMehmet Efendi Caddesi başındaki 1926 yapımlı Göztepe Kayışdağ Çeşmesi'nde su kaplarıyla sıra bekleyişler her zaman tanık olduğum bir fotoğraftır. Bir zamanlar, özellikle damacanayla sular daire kapılarımıza değin gelmeye başlamadan önce bu fotoğrafta ben de vardım. Bir iki bidon alırdım yanıma; suyumu doldurur, kaplumbağa Volkswagen'imle taa aşağılarda, Cengizhan Sokağı'na değin götürür, asansörsüz apartmanımızdaki üçüncü kattaki dairemize çıkarırdım.

Eve bu yoldan gelişlerimde, çeşmedeki o tanıdık fotoğraf hep çeker beni. İzin alır, avucumu suya tutar, az da olsa içerim. Ve yürürüm istasyona doğru. Bu yol, çarşı renkleri taşır. Manav, kasap, fınn, eczane, kitap-kırtasiye, tekel bayisi, kuyumcular, balıkçılar, marketler, lokantalar şenliği. Pasajda Cinemarca içindeki dört salonda filmler, eski sinemalanma da gönderiyor beni. Eski çarşının küçümen dükkânları ve yerli esnafının sıcacık kenetleniş fotoğrafıyla bugünün baş döndürücü, göz kamaştırıcı görkemi arasında gidip gelen imge oyunlarım beni çok eğlendirir.

Ve istasyon evrenindeyim. Bu semtin ve çarşının en eskilerinden berberime mutlaka selam veririm; "İyi traşlar Ömer Bey!" der takılırım. Ne demek istediğimi hemen anlar tabi. Arkamdan duyduğum kahkahası yorgunluğumu giderir. Bakkal, aktar, tuhafiyeci, manav, balıkçı... Tanıdık herkese selam çakarak yürürüm. Sonra da taş fırından ekmeğimi ve simidimi alırım; vakit uygundur. Eşimin demleyeceği güzel çayın yanında bu simit, ikindi kaçamağı geleneğimize bu kez de katkısını sunacaktır.

Ya Bağdat Caddesi'ne dalıp gelirsem Göztepe'me? Örneğin Pendik'ten, Küçükyalı'dan, Bostancı'dan?.. Değme keyfime! Suadiye taraflarında inerim beni getiren tren, otobüs vb. her ne ise. Yürürüm. Dünyada eşine ender rastlanacak denli görkemli bir evren olan bu iç açıcı ve renkli caddenin geniş ve rahat yaya kaldırımlarına vururum kendimi. Bazen eskilere dalar, gözlerimi kapar kapamaz tramvay geçişlerine veririm kulaklarımı. Çocuk afacanlığımla, eskiden Aksaray'da, Fatih'te, Beyoğlu'nda yaptığım gibi, kimi biletli binerim tramvaya, kimi de uyarak afacan arkadaşlara, kaçak binerim. Vatman yaklaşınca

atlarım. Gülerim; kızarınm bir de. Kaçak binişin çocuk saflığıma etki eden yanıyla eleştirerek kendimi. Bu kez bir at nalı sesi karmaşası faytonlara bindirir beni. Faytoncu amcanın yanına oturur, dizginleri alırım ve basarım tatlı vuruşlarla kırbacı atlara. Onlar bir okşayış tadıyla daha bir canlanır, yelelerini uçuran baş sallayışlarla cakalı bir tırısa kalkarlar.

Sonra açanm gözlerimi; vızır vızır geçen otomobillere, otobüslere, çok pahalı son model arabalara bakarım. Trafik yoğunluğu bunaltır beni. Ama caddenin iki yanındaki geniş yaya kaldırımlarda gidip gelen insanlar... Özene bezene giyip kuşanmış her yaştan güzel kadınlar; kimi de dünyaya aldırmayan pozlanyla daha rahat giyinişlerle yaşama coşku katan kızlı erkekli bıçkıngençler, aşılayıcı ışınlayıcı bir büyüyle alır beni yaşlılığımdan, onlann gençlikleriyle el ele tutuşan gençliğime götürür.

Bu iç açıcı genişlikteki kaldırım kıyılannda sıralanmış ağaç şenliği, kimi yerlerde gözüme çarpan güzelim çiçekler; bazı köşelerde taht kurmuş çiçek satıcısı Roman güzeller; yaslanma yerlerine ünlü şairlerimizden seçilmiş İstanbul şiirleri, yaşamla şiir arasındaki bileşimde yürekten vurur beni. Bu vuruluşla mest olurum.

Ve işte çevredeki tertemiz pahalı apartmanlar; iç açıcı, göz kamaştırıcı mağazalar; lokantalar, kafeler, barlar; kitabevleri; büfeler; sanat galerileri... Bakar, gözler, iç çekerim. Bu güzellikler bir yanımı avlarken verdiği keyifle kendimden alır beni; bir yanımı da acıtır. Pahalı mağazalann seyir zevklerime yakın, ama müşteri ilgisizliklerimdeki soyutlanışımla uzaklaşıveren fotoğrafları zaman zaman keyfimi kaçırır. Ama ne olursa olsun, kilometrelerce uzanan bu yolculuğumda, Göztepe'me nasıl geliverdiğimi anlayamam. Bağdat Caddesi beni ve kendisine koşan hemen herkesi bu türden büyülü duygu gelgitleriyle kendimden geçirerek oyalar.

Vakit uygunsa bir kafeye girerim, oturur oturmaz bazı dostlar gelir usuma. İç geçirişim tanınmış şair ve resim yorumcusu rahmetli Ahmet Köksal içindir. Onunla haftanın en az üç günü bu kafelerden birinde buluşur söyleşirdik. İlerleyen yaşına karşın hep gençti. Hemen bütün resim sergilerini birlikte gezmenin yorgunluklannı atardık onunla. Son zamanlarda rahatsızlığı yüzünden fazla dışarı çıkmayan sevgili arkadaşım değerli şair Aydın Hatipoğlu'nu anımsarım; iç geçirim. Delicen yüreğiyle hepimizi yaşama ve yaşama bıçkınlıklarına kışkırtan huyuyla tanıdığım Aydın'ı böylesi bir konumda görmenin şaşkınlıkları ve şokları canımı yakar.

***

Bunun gibi kimi burukluklar getiren durumlar dışında, gözleyip saptadıklarım, genellikle bir övgüler yoğunlaşması, yadırgatıcı bir abartı mıdır? Böyle düşünmedim değil. Tam bu sıra, cankurtaran gibi, usuma bir düşünürün sözü geliverdi: “Her şey çirkin olursa, hiçbir şey çirkin değildir.” diyor. Bu sözü, karşıtı sözcüklerle yinelersek: Belki,“Her şey güzel olunca hiçbir şey güzel değildir.” de diyebilir miyiz? Biraz zor. Her şey güzelse ne harika! Ancak bu güzelliğin ayırdına varmamızı, ona layık olduğu değeri vermemiz gerektiğini anımsatacak uyarıcı kimi çirkinlikler, kirliliklerle yüzleşmemiz hemen her zaman kaçınılmazdır. Karşıtlıklardır ki, bize diyalektiğin çözümleyici, aydınlatıcı anahtarını sunar. İyiyle kötüyü, güzelle çirkini ayırt etmemize yarayan anahtan. Elbette uyarıcı, kamçılayıcı, yöneltici bir şok için çok çok yararlıdır bu.

Genelde iyi yanlarıyla yaklaştığım gözbebeğim Göztepe’me bu sözün ışığında bir daha bakıyorum. Ve bu ilk bakışta şunları saptıyorum:

Caddeleri gözü kara ve çılgın keyiflerinin çiftliği sanan maganda türediler. Arabesk fotoğraflarıyla hemen dikkati çeken; yaşama biçimi ve de davranış özelliklerindeki ilkelliklerle sırıtan; örneğin, kentte yaşıyor olmasına karşın, kendiliğin gerektirdiği sosyo-kültürel değerlerle barışmamış, donanmamış bazı maganda tipler... O insanlann zaaflarına ses çıkarmayan savsaklıklann ustası görevliler. Ve çevre kirliliğine ilişkin umursamazlıklarımız. Yaya gezilerde, araba kullanışlarda, trafik kurallarına uyumda, apartman evreninde bir arada yaşarkenki komşuluk ilişkilerinde çok çok yetersiz görünen davranış çarpıklıklarımız. Rant adına bahçeleri ortadan kaldıran, ağaç ve çiçekleri yok ederek beton bloklar, gökdelenler inşa etmeyi resmi desteklerle de sürdürenlerin ürettiği olumsuzluklar...

On Bir

İki şey var ancak ölümle unutulur

anamızın yüzüyle şehrimizin yüzü

Nazım Hikmet

Bu güzel semt kanımıza girdi. Alyuvarlarımızın tadına kendi gerçekliğinin kimyasını aşıladı. Aşağı yukarı kırk yıl oldu; bu semtte Göztepeli olmanın tatlarıyla esriklendik. Özgün yönleriyle ve ayrıcalıklı artılarıyla beni ve ailemi saran sarmalayan Göztepe iklimine kök saldım. Şans mı dersin, yazgı mı, beceri mi? Bir şeyler oldu işte...

Şimdi ben, karım ve çocuklanm, arkadaşlarım ve dostlarımla biz, Göztepe'nin bereketli toprağında, kalitesi tartışılmaz üzümlercesine lezzetli, nektar tadında bir yaşam güzelliğinde, pek çok olanakla iç içe mutluca yaşıyoruz. En güzeli de, Göztepe, bu olanaklann harlandırdığı gelişmelere hevesli coşkumuzu daha bir ateşlemekte. Bizi hep, ama hep üretici kılmakta. Tek sorunumuz, çocuklarımızın, ülke genelinde halkımızın ve yetişen genç kuşaklann geleceğine ilişkin kaygılarımızdır.

Bir de şu yaşlı kadının bende uyandırdığı duygu ve düşünceler:

Bir yalnızlık ikliminde, hüzünlü bir saatte,

Belki, der, şu kadın, seslenerek bu semte:

Sendeyim ama, yazık ki, sende yaşıyorum gene,

sana yönelik gurbeti,

Ne yapsa, ne etse gurbetin, unutturamaz bana,

Sendeki o eski cenneti

Zaman zaman, herhalde doğup büyüdüğü, kendisi gibi yaşlanıp yıpranan köşkünün penceresinde görüyorum onu. Kanımca, özellikle yaşam, ömür, ölüm temalarına ilişkin şiirlerine hayran olduğu Yahya Kemal'in, 'Sonbahar' gerçekliğini dile getiren bir şiirinin ilk beytine

kafayı takmış gene. Belleğinde iz bırakmış o ilk beyti, ömrünün iyiden iyiye solmakta olan şu anki demleriyle bağdaştırıyor, iç çekiyor, mırıldanıyor:

“Fânî ömür biter, bir uzun sonbahar olur

Yaprak, çiçek ve kuş dağılır, târümâr olur”

Ve gene Yahya Kemal’in ‘Göztepe Gazeli’ndeki şu beyti seslendiriyor titrek bir tınıda:

Dünya biter o yerde ki, mağlup olur hayâl

Temdid-i ömre kudreti kalmaz tahayyülün

Ardından da, özlemlerle, kendisini ürküterek pencere gerilerine iten yenilikler yoğunluğundan uzaklara, gerilere doğru gitmekte, bir hüzünlü şairle duygusal bir ortaklığa sığınmaktadır:

“Ağlarım hatıra geldikçe gülüştüklerimiz.”

Oysa az aşağıdaki kıyı boyuna, yanda, yukarıda parklara, bahçelere koşan günün gençleri, farklı gruplar halinde toplaşırlar. Uçarı ruhlannm kanatlannda şenlikli bir evren oluştururlar. Gitarlarla, gitarların eşlik ettiği şarkılarla... Söyleşi canlılıklarıyla kaynaşırlar. Nükteye dönüşen güzelliklerde, göklere yükselen kahkahalarla coşarlar.

Sanki kulağıma dek gelen ölgün sesiyle köşkteki yaşlı bayan, belli ki, kıyıdaki çocuklann yansıttığı tabloyu, o ünlü yakıştırmayla anlamlandmp eleştiriyor:

“Zamane çocukları; ne olacak! Neşe bizim gençliğimizdeydi evladım!”

Bunu der demez salona geriye çekiliyor. Artık bir antika olmuş geniş aynasının karşısına geçiyor. Herhalde kendisini kandırdığının farkında değil. Bugünkü gerçekliğine ve sinir olduğu dışarıdaki çılgınlara inat. Öteden beri söyleye geldiği şarkısını, şimdi, belki salt kendisinin duyabildiği, en yüksek sesiyle söyleyiveriyor:

Dün Göztepe’nin neşeli bir âlemi vardı,

Şen kahkahalar bahçelerin koynunu sardı

Kadın, titreyen pürüzlü sesiyle söylerken, bir yandan da gözyaşı

döktüğü şu an, ben de çok hoşlandığım aynı şarkıya gönlümü takıyorum.

Teoman Alpay'ın bestelediği bu nihavent şarkının sözlerini Mustafa Mayadağ yazmış. İki sanatçı da bir zamanlar İzmir demlerinde soluk alıp vermiş diyerek meraktayım:

"Acaba hangi Göztepe bu?"

Sorumun tuzağına düşmeyen 'Göztepe' adının çağrışımları, beni öncelikle bağrında soluklandığım, İstanbul'daki Göztepe'me bağlayıveriyor. Ama ben gene de buradan, çok sevdiğim ve yılın dört-beş ayını geçirdiğim İzmir evrenlerindeki güzel Göztepe'yede bir selam gönderiyorum. İki Göztepe'yi bu şarkının harcıyla kaynaştırıveriyorum:

"Hicran ne gezer Göztepe'de, gam ne arardı

Şen kahkahalar bahçelerin koynunu sardı."

***

İşte tarih, işte Göztepe... Bizans'ı gözetleyen Göztepe. Baba dervişlere bağrında yer veren, onlarla onurlanan Göztepe. Tarihi köşkleri, görkemli parklan, çok yararlı kurum ve kuruluşlarıyla değerine değer katan Göztepe. Usta yazarlar ve şairlerle, ressamlarla, bilim adamlarıyla; yetiştirdiği evlatlarıyla, kendi duyarlı yüreğinde yeni yapıtlara kışkırtıcı, yüreklendirici esinler üreten Göztepe. Her soluğumuzda tarih, doğa, sanat ve kültür havalannı ciğerlerimize, yüreklerimize, duygu evrenimize ve bilincimize nakış nakış işleyen Göztepe.

Benzeştik, kaynaştık onunla. Artık dönüş yok; bundan geri biz Göztepe olduk, Göztepe de biz. Ünlü şairimiz Edip Cansever de işte bu gerçekliği dile getirmiyor mu dizelerinde:

İnsan yaşadığı yere benzer

O yerin suyuna,

O yerin toprağına benzer

Suyunda yüzen balığa,

Toprağını iten çiçeğe...